

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MEHMED RAUF

GENÇ KIZ KALBI

 KAPRA

MEHMED RAUF

GENÇ KIZ KALBI

Ailesi tarafından iyi eğitilen, kültürlü, genç ve güzel bir kız olan Pervin, hayalleri ve beklentileriyle birlikte İstanbul'a, amcasını ziyarete gelir. Bu ziyareti süresince yaşadıkları, duygu ve düşünceleri, tuttuğu günlük vasıtasıyla bizlere aktarılır.

Mehmet Rauf bu eserinde, bir genç kızın aşka, evliliğe dair düşünce ve hayallerini ele almasıyla birlikte, dönemin kültürel seviyesini, kadın-erkek eşitsizliğini, seçkin zümrelerin yaşam tarzını, evlilik kurumunun hangi değerler üzerine kurulduğunu, psikolojik ve sosyolojik çıkarımlarıyla zenginleştirerek bizlere aktarmıştır.

GENÇ KIZ KALBI / Mehmet Rauf

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Kadir Yılmaz

YAYIMA HAZIRLAYAN

Muhammed Mustafa Albayrak

EDİTÖR

Mustafa Aksu

REDAKSİYON

Zübeyde Dursun

KAPAK TASARIM

FOLX

SAYFA DÜZENİ

Oğuz Yılmaz

BASIM VE CİLT

Repar Dijital Matbaası

BASKI

Kasım 2020 - 1. Basım

ISBN

978-625-7751-47-6

SERTİFİKA NO

40675

*Kapra Yayıncılık,
Repar Tasarım
Matbaa ve Reklamcılık
Ticaret Limited Şirketi'nin
tescilli markasıdır.*

*Mimar Sinan Mah.,
Selami Ali Efendi Cad.,
No: 5
34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: 0 (212) 362 48 43*

© Bu kitabın tüm hakları saklıdır.
Tanıtım amaçlı, kısa alıntılar
dışında metin ya da görseller
yayınevinin izni olmadan hiçbir
yolla çoğaltılamaz.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://caney.org>

Mehmet Rauf (1874-1932)

Mehmet Rauf 12 Ağustos 1874 tarihinde, İstanbul'da dünyaya geldi. Babası Kütahya'dan askere gelmiş ve İstanbul'da kalmış bir Türk, annesi ise bir Çerkez'di.

Yazma isteği on yaşlarında başladı. Özellikle o sıralarda, babasıyla beraber gittiği tiyatrolarda gördüğü oyunlar ve okuduğu kitaplardan etkilenerek tiyatro oyunları yazmaya başlamıştı. Fakat sonra romanlara merak sardığı için on iki yaşındayken ilk romanı olan *Denâet yahut Gaskonya Korsanları* adlı cinayetle ilgili bir roman yazdı.

Bahriye Mektebi'ne girdiği zaman İngilizce ve Fransızca öğrendi. Zaten daha önce edebiyata olan merakından dolayı Askeri Rüştiyedeysen Fransızca'yı biraz öğrenmişti. Bu sayede okumaya başladığı eserlerle artık cinayet romanlarından soğuyarak Octave Feuillet, Alphonse Daudet, Emile Zola, Gustave Flaubert gibi yazarlardan etkilenmiş ve onların eserlerine benzer eserler yazmaya başlamıştı. Bunların arasında "Canfeza" adlı hikâyesi en dikkate değer olandır.

Mehmet Rauf, Halit Ziya'nın *Nemide*'si yayımlandığı zaman on altı yaşındaydı. Bu eser onu, yeniliği ve güzelliğiyle büyüledi. Sınıf arkadaşlarından İzmirli bir efendi, İzmir'deyken Halit Ziya'nın talebesi olmuştu ve bu efendide eski *Hizmet* gazetesinin koleksiyonu vardı. Mehmet Rauf bunların içinde Halit Ziya'nın bütün eserlerini tefrika edilmiş buldu. Bunlar "Bu muydu?", "Heyhat!", "Bir Ölünün Defteri", "Ferdi ve Şürekâsı" ve birçok makaleden oluşuyordu. Hepsini büyük bir tutkuyla okuduğu zaman Halit Ziya'ya bir mektup yazdı.

Böylece aralarında bir yazışma başladı. Bu sırada Mehmet Rauf, yazmış olduğu "Düşmüş" adlı uzunca bir hikâyeyi Halit Ziya'ya göndermişti. Halit Ziya da bunu *Hizmet* gazetesinde yayımladı. Mehmet Rauf'un ilk dikkate değer basılı eseri, bu hikâyesi oldu.

O yıllarda İstanbul'da *Resimli Gazete*, *Mektep* gibi dergiler yayımlanıyordu. Mehmet Rauf'un bunlarda üç, dört küçük hikâyesi daha yayımlandıktan sonra, 1894/1895 senesinin yazında, Halit Ziya'nın aracılığıyla *Garam-ı Şebab* romanı, *İkdam* gazetesinde tefrika edildi.

O sırada Hüseyin Cahit, Mehmet Cavit ve birkaç arkadaş ile *Mektep Dergisi*'ni yayımlamaya başlamışlardı. Mehmet Rauf, dergide düzenlenen bir yarışma aracılığıyla onlarla tanıştı. Fakat, Hüseyin Cahit ve Mehmet Cavit, dergi müdürüyle ilişkilerini kesip çekildikleri için dergi Cenap Şehabettin tarafından yayımlanmaya başlamıştı. Bir süre sonra Cenap Şehabettin'in de görev gereği Hicaz'a dönmesiyle dergi Mehmet Rauf tarafından devam ettirildi.

Mehmet Rauf, *Mektep* dergisiyle meşgul olmaya devam ederken yine Halit Ziya'nın aracılığıyla Tefvîk Fikret'le tanışmış, *Servet-i Fünûn*'a da girmişti. 1899/1900 senesinde Hüseyin Cahit'in tercüme ettiği, o zamanki hükümet tarafından tehlikeli bulunan fikirleri içeren bir makaleden dolayı *Servet-i Fünûn* tatil edilinceye kadar Mehmet Rauf, yazdığı mensur şiirler, hikâyeler, romanlar, edebi incelemeler, eleştiriler ile kendisini tanıtmış ve *Servet-i Fünûn*'da tefrika edilmiş olan *Eylül* romanıyla, mensur şiirlerinden ve bazı hikâyelerinden oluşan *Siyah İnciler* yayımlamıştı.

Servet-i Fünûn, beş-on gün tatil edildikten sonra tekrar yayımlanmasına izin verilmişse de eski yazarların yazı yazmaları yasaklanmış olduğundan, Mehmet Rauf da diğer arkadaşları gibi Meşrutîyet'in ilanına kadar hemen hiçbir şey yazmadı.

Meşrutîyet'in ilanıyla birlikte senelerce tembellik içinde uyumuş olan kalemini tekrar eski kuvvetiyle kullanmak için pek de acele ettiği söylenemez. Daha sonra eski küçük hikâyelerinden "İhtizar", "Âşıkane", "Son Emel" adlı eserleriyle öncesinde *Servet-i Fünûn*'da tefrika edilmiş olan *Ferda-yı Garam* romanını kitap şeklinde bastırıldığı gibi, yeniden *Genç*

Kız Kalbi, *Menekşe* adlı romanlarla *Pençe*, *Cidal*, *Ferdi ve Şürekâsı*, *İki Kuvvet* adlı tiyatroları yazmış ve bastırmıştır. Yalnız *Menekşe* bazı sebeplerden dolayı tamamlanmamış olarak basıldı.

Ayrıca Mehmet Rauf, eski bir dostuyla ortak olarak, hanımlara mahsus *Muhasin* isimli bir dergi yayımlamaya teşebbüs etmiş, fakat birçok çaba ve yardıma rağmen bunu devam ettiremeyip on iki sayı yayımlayarak bir seneyi tamamladıktan sonra kapatmaya mecbur kalmıştır.

Edebi Kişiliği

1874 yılında doğup 1932’de yine İstanbul’da ölen Mehmet Rauf, Edebiyat-ı Cedide veya Servet-i Fünûn edebiyatının üstatları arasında sayılır. Bu edebiyatın en güzel örneklerinden biri de Mehmet Rauf’un yazdığı ve ilk defa *Servet-i Fünûn* dergisinde tefrika ettirdiği *Eylül* romanıdır. Bu roman, tasvirlerinin kuvveti, üslubunun güzelliğiyle birinci derecede bir edebî eser olarak tanınmış ve kendisinin de *Eylül* yazarı Mehmet Rauf olarak şöhret bulmasını sağlamıştır. Bundan sonra, özellikle 1908 yılındaki Meşrutiyet’in ilanından sonra daha serbest olarak yazı hayatına atılmış, çeşitli gazete ve dergilerde makaleler, hikâyeler, piyesler yazarak memleketin belli başlı yüksek ediplerinden biri olmuştur. Yalnız, “Zambak” adıyla imzasız yayımladığı bir hikâye müstehcenliği dolayısıyla mahkemeye verilmiş ve bu yüzden bahriye zabıtlığından ayrılmaya ve hayatını tamamen yazı yazarak kazanmaya mecbur kalmıştır. Hayatının son günlerinde ağır hastalıklar ve sıkıntılar geçiren Mehmet Rauf, edebiyat dünyasına pek çok eser bırakarak 1932’de vefat etmiştir.

Mensur Şiirler

Siyah İnciler, Sonbahar (Basılmamıştır.)

Romanlar

Eylül, Ferda-yı Garam, Karanfil ve Yasemin, Son Yıldız, Genç Kız Kalbi, Menekşe (tefrika), Harabeler, Kâbus (tefrika), Define, Kan Damlası, Bögürtlen, Halas, Yara

Küçük Hikâyeler

Âşıkane, Pervaneler Gibi, İhtizar, Safo ve Karmen, Kadın İsterse, Ezhar, Üç Hikâye, Son Emel, Gözlerin Aşk, Eski Aşk Geceleri, Bir Aşkın Tarihi, Hanımlar Arasında, İlk Temas, İlk Zevk, Aşk Kadını

Piyesler

Pençe, Kamçı, Ferdi ve Şürekâsı, Yağmurdan Doluya, Sansar, Diken, Son Yıldız (Basılmamıştır.), Pembe Köşk, Amca Bey, Evlat Acısı

Dergiler

Muhasin, Hikâye Külliyyatı, Süs, Nevsal

Pervin'in Günlüğü
İstinye, 15 Haziran 1911

Bugün bir aydır İstanbul'dayım. Gençliğimin en parlıtlı senelerini geçirdiğim o aziz İzmir'de, o genç kızlığımın geliştiği ve şekillendiği, gençliğimin sonsuz istekleriyle çiçeklendiği, o hoş ve güzel şehirde, bir gün gelip hayatına karışacağım diye mutluluktan çıldırdığım bu İstanbul hakkında kurduğum hayaller, emeller, bu bir ay içinde ne zalim bir düşüşle altüst oldu. Daha geleli ancak bir ay olduğu hâlde tedavisi pek de mümkün olmayan bir emel kırıklığıyla hasta ve harabım.

Şimdiye kadar beni en çok oyalayan şey, babamın memuriyeti yüzünden uzak yaşamaya mecbur olduğumuz İstanbul hayatıydı. Arkadaşlarımla en önemli sohbet konumuz, yalnız kaldıkça en değerli hayallerimin esası, hep ve sadece, buydu. Bana göre, saadet, zevk, yani gıpta edilecek hayat, ancak İstanbul'da bulunabilir, naziklik, güzellik, şıklık ancak orada çiçeklenebilir ve gelişebilirdi. İzmir, olsa olsa, ikinci derecede bir şehir olduğu gibi, pek düşük olan uygarlık düzeyi, onu belki dördüncü ve hatta beşinci dereceye indiriyordu. Fikrimce; yaşanılacak, mutlu olunacak şehir ancak İstanbul olabilirdi.

Bu yüzden, bu kış, babamın en sonunda yalvarışlarıma dayanamayıp bahar gelince beni İstanbul'a, amcamın yanına misafir göndereceğini ve yazı İstanbul'da geçirmeme izin verdiğini öğrenince sevincimden deli olmuştum. Babamla amcamın her ne sebeptense, araları pek sıkı olmadığı için, uzun tereddütlerden sonra nihayet babam nasılsa razı olmuş, benim memnuniyetim için, amcama mektup yazıp bu misafirliği haber vermişti. Mektubun cevabının gelmesi, sonra,

daha birtakım ayrıntılar yolculuğu mayıs ortasına kadar er-telemişti. Sonunda, uzun emel senelerinin biriktirdiği istek ve aceleyle, neşe ve sevincimden uçarak, İzmir'den vapura binmek nasip oldu.

O gece, sabaha kadar hummalar içindeydim. Nihayet, sabah olup da vapurumuz, Ayastefanos açıklarına geldiği ve İstanbul, bu benim gibi yüksek emelli, oldukça narin bir genç kız için mutluluk hissederek yaşayabileceği yegâne şehir, orada, gözümün önünde, bütün güzelliğiyle serildiği vakit, yüreğim nasıl çarpıyordu!

Sanıyordum ki orada soluk almak, mutlu olmak demektir; oraya dair bilgi sahiplerinden o kadar destanlar dinlemiş, o kadar ayrıntılar almıştım ki, o artık benim gözümde adi bir şehir değil, bir hayal şehri olmuştu. İstanbul'da yaşamış bütün arkadaşlarımla o kadar övdükleri, İzmir'in Türkler ve özellikle Türk kadınları için bulunmayan hayatına bedel, her köşesi bir başka hoş gezinti yeri olan hayatıyla göklere çıkardıkları tarifler hep gözümün önündeydi.

Sağda, bu mayıs sabahının sisleri arasında Adalar, uykulu bir rehavet içinde uyukluyordu. Onların arkasından ince bir sahil uzanarak Fenerbahçe ve Moda, Kadıköy ile İstanbul'a kavuşuyordu. Ben Adalar'a, Fenerbahçe'ye bakarak bütün buralarda yaşanan hayatın hoşluğunu abartarak hayal ediyordum.

Fakat o kadar... Yazık ki o kadar cık... Yani, yalnız uzak-tan ve hayalde olarak... Çünkü gerçek o kadar kötü, o kadar çirkin, o kadar yıkıcı ki... Evvela o insanın ilk ayak attığı yer, rıhtım... İzmir'in, Avrupa şehirlerini andıran muhteşem kordonuna karşılık, buranın rıhtımı dar, siyah, bunaltıcı bir yer... Vapurlardan çıkarılan un çuvallarıyla ve diğer eşyalarla yüklü, bir tarafı en adi, hatta en sefil gazinolarla ve kahvehanelerle kapalı birkaç arşın¹ eninde bir rıhtımcık... Sonra yük

¹ Yaklaşık 68 santimetreye eşit olan uzunluk ölçüsü.

arabaları, kiralık faytonlar arasında ezilmeden nasıl gezdiklerine hayret edilecek karma karışık bir halk, yani bir Doğu şehri...

Bizi karşılamaya gelen amca çocuklarım Nigar ile kardeşi Abdi, ben, hizmetçim Reftar, dördümüz rıhtımdan yürüdük. Dar bir sokağa çıkmıştık. Meğer burası Galata imiş... İstanbul'un en verimli ticaret yeri burası mıydı?

İşte İstanbul'un her hâline, her şeyine karşı bu aynı yıkıcı etkiyi duydum. Yani her şeyde hayal kırıklığı olan bir biçimsizlik, bir küçüklük var. Muntazam, parlak, geniş bir yer göreceğim diye beklerken, bunaltıcı, sönük, miskin bir şey karşısında bulunma hüsrânı insanı harap ediyor.

Gerçekten Galata ne ise Beyoğlu, Boğaziçi, hele İstanbul ondan başka bir şey değil... Mesela Beyoğlu, iki tarafa uzayan dar, pis sokaklarla yayılmış tek bir caddeden ibaret ki, en geniş yeri on beş metreden fazla değil. Hele o Boğaziçi... Yıkık yalılarıyla bakışları tırmalayan; baştan aşağıya, arkası kesilmeyen harabeler... Rumeli sahilindeki yeni birkaç binaya karşılık, Anadolu sahili yıkık köyleriyle asırlık uykusunda ezilmiş gibi hareketsiz, hayatsız... Hatta o kadar zor beğenir görünen Amca Beyimin oturduğu bu köy, bu İstinye... Dört beş yalıdan başka oturulacak bir evi yok... Bütün balıkçı kulübeleri, baştan aşağıya yıkıntı...

İşte beni senelerden beri çekmiş ve kendine bağlamış olan İstanbul'un dış manzarası... İç hâline, yani hayatına gelince böyle bir şehrin hayatından benim arzularımın, hayallerimin saltanat ve görkemini beklemek ne çocukluk... Gerçek şu ki hayatı da kendi gibi uyum ve incelikten yoksun, harap ve rehavetle dolu, hareketsiz bir şey... İstanbul, işte bir aydır içinde yaşıyorum. Her sınıf halkıyla temastayım, her yerini gezdim, gördüm, inceledim; zor beğenmişlikten kesinlikle arınmış bir araştırma, bir merakla aradım, sordum ve kararımı verdim. İstanbul, hayatı ve yaşayış tarzıyla büyük bir

milletin başkenti olacak bir şehir olmaktan o kadar uzak, o kadar ki...

Bizim gibi ilk gençliklerinden itibaren ruhlarının bütün coşkusuyla ve özlemiyle vurgun oldukları güzellik ve zarafet duygularını, edebiyatın saf hayat vermesiyle beslemiş ve süslemiş pervasız varlıklar, özellikle, benim olduğum gibi, senelerce yoksun ve uzak olduğu için büyük bir hayalle süslediği bir şeye kavuşunca, orası Paris gibi bir güzel sanatlar zarafet merkezi bile olsa, az çok hayal kırıklığına uğrayacağı muhakkaktır. Fakat bu İstanbul, özellikle İstanbul'un bu hayatı... Aman ya Rabbi! İnsanlıktan tamamıyla yoksun, bir hayvanlık hayatından farkı yok, hem hiç, hiç...

Şehrin nasılsa doğa tarafından verilmiş az çok süslerine karşılık hayatında, halkının yeteneksizliğinden hiçbir çekici renk mevcut değil. Bu halkın eline düştüğü asırlardan beri, daha az zengin köşklerin başka milletlerin elinde kazandığı süsten bütünüyle yoksun kalmış olan bu talihsiz şehirde, benim hayalimin süslerine uygun bir hayat nasıl var olabilir?

İşte bir aydır bu halkın içinde, bu şehrin her tarafını gezme şartıyla söylüyorum: İstanbul'da hayat yok... Diyebilirim ki oradaki halk yaşamıyor, gaflet ve uyuşukluk içinde uyuşmuş, sadece yeşilleniyor... İşin komik tarafı, eğer İstanbul halkı hayattan ve eğlenceden yoksun olduklarını bilseler, şikâyet etseler, insan dayanır. Hâlbuki orada herkeste, “yaşıyoruz ve eğleniyoruz” fikri mevcut ki, işte beni ağlatacak kadar güldüren de budur!

İşte mesela, amcamın karısı Hediye Hanım'ın İstanbul'un en kibar, en zarif gezinti yeri olmak üzere tarif ettiği Gök-su gezinti yeri... Dün burasını da görmek saadetiyle mutlu oldum! Boğaz'ın en kibar halkının gezinti yeri, İstanbul'un en şık sandalları, en gösterişli kayıklarıyla ziyaret edilen, özellikle o pis, çökmesi yakın, incelikten bütünüyle yoksun köprüleriyle dere; iki tarafını işgal eden bostanlar, mısır tar-

lalarıyla, kokmuş, durgun sulu, doğal güzelliklerden nasibini almamış yerden başka bir şey değil... Boğaz'ın bu en kibar halkı, eğer burasını doğal güzelliğine vurgun oldukları için ziyaret ediyorlarsa onlara acırım.

Geçen yaz, İzmir'de Femina Sineması'nda Avrupa eğlence hayatına dair gördüğüm filmler beni nasıl mutlu etmişti. O iki sahili temiz rıhtımlarla çevrili derede, o zarif sade hayatlarıyla bir İngiliz yarışı görmüştüm ki bundan taşan coşkulu ve gürültülü neşeyle insan nasıl şaşkın oluyordu. Hâlbuki bu pis kokulu Göksu Deresi'ndeki hayattan mutlu olmak, bu eğlenceden bir zevk duyabilmek için bir ruhun ne kadar adi, ne kadar güzellik ve şiirden nasipsiz olması gerekir!

Rastgele kayıkların, sandalların hepsi; kıyafetsiz, zevk ve incelikten yoksun olduklarına insanın emin olduğu erkeklerle ve kadınlarla dolu... Nadiren, pek nadiren zarif bir sandalda zarif bir iki çift... Fakat yine mesela bunlar da mutlaka bugün pek güzel eğlendiklerine inanacak kadar zevk ve anlayış yoksunu şeyler... İki taraf çayırılarda, o bilinen rengârenk çuval yeldirmelerle karıncalanan bir sürü kadın, çoluk çocuk. Ah o erkeklerin o kadınlara yönelttikleri baygın bakışlar ve o kadınların o beylere karşı aldıkları naz ve cilve tavırları... İnsanın naz ve cilveden, aşktan, hatta insanlıktan iğreneceği geliyor.

İzmirli bir arkadaşıma, kendisine bu durumu anlatmak için yazdığım bir mektubuma cevaben, "O beğenmediğin yerlerde mutlu olan birçok insan da vardır. Hatta kim bilir, sen bile... Bana o kadar çekiştirdiğin hâlde şu sırada tatlı bir macerayla mutlusundur!" diyor ve beni acı acı güldürüyor...

Macera, macera ha... Zavallı arkadaşım... Beni ne kadar az tanıyormuş... Elbette, benim gibi gençliği derin bir şiir ve aşk özlemiyle dolu, ruhu güzellik ve inceliğine karşı iradesi kuvvetsiz olan bir genç kızın hülya ve emeli başka ne olabilir? Hassas, hülyakâr, şiir sever her genç kız gibi, ben de

dünyadaki en büyük saadetin yalnız sevmek ve sevilmede olduğuna inanırım. Bence hayatımda en büyük, en kutsal şey ancak aşktır. Fakat hoppalık edip deli gibi rastgele bir adamı sevip de, iki gün sonra da aldandığımı anlayıp yahut bıkip, dönme dolap oynar gibi sefil ve pis tecrübelerde sürünmek, onurumun tahammül edemeyeceği bir alçalmadır. Evet, ben de sevmek ve sevilmek isterim fakat isterim ki, seveceğim adam aşkıma ve bana layık olsun ve isterim ki o sevdiğim adama, üzülmeyen, pişman olmadan hayatımı ölünceye kadar geri almamak üzere vereyim.

İşte bunun içindir ki beni anlayacak ve bana layık bir eşi ancak burada, İstanbul'da bulacağımı sanıyordum. Çünkü aşkı benim anladığım kadar ciddi kabul eden her kalp gibi, bu adam da, her yerde bulunması o kadar kolay olmayan bir tılsımdır. Ben ne kadar aşka arzuluysam, bir o kadar da güç beğenen ve mağrur bir kıyım. Hâlbuki bu çevrede insan ne kadar zor beğenirse beğensin, sevecek ve hayat bağlanacak bir erkek bulmak o kadar güç, o kadar güç ki... Bir kere benim ayarımda yani kendi kıymetini takdir eden bütün kıyızların da lanetle reddedecekleri açık olan o görücü maskaralığını bir tarafa atalım.. Bizim bu hayatımızda benim gibi bir genç kıy kendine layık bir hayat arkadaşını nasıl ve nerede seçebilir? Göksu'larda, Fenerbahçe'lerinde mi? Sevmek için en önce gereken şey, ruhların yakınlaşmasıdır. Bu ise ne görücülerin deneyerek, araştırarak yaptığı rehberlikleriyle ne de karşıdan sersemlikle, belki hoşça bulunan bir erkekle yapılan sevişmeyle mümkündür. Bunun için uzun konuşmalar, sohbetler, etraflıca incelemeler gerekir. Doğrusu hayatım, kalbim ve gençliğim bence o kadar kıymetli bir hazinedir ki bunu öyle rastgele, rüzgârın keyfine harcıyıp yok edemem.

Hâlbuki elbette bu şehirde beni anlayacak ve benim seveceğim, yani benim için dünyaya gelmiş ve benim için yaşayan bir genç vardır. Fakat nerede? Nerede?

18 Haziran

Ah nasıl ve ne kadar nefret ediyorum... Bütün bu hayat-tan, bu hayatı memnuniyetle kabul eden ve severek yaşayan, bütün bu örf ve gelenek adı verdikleri şeylere sersemce bağlı olan bu adamlardan ne kadar nefret ediyorum.

İşte mesela amcam... Bir kere babama hiç ama hiç benzemiyor. Babacığım ara sıra bahsederdi de ben anlamazdım; hatta kendisiyle pek nadiren haberleşirlerdi. Bir gün bunun sebebini sormuştum da bana istemeye istemeye uygunsuz durumları olduğundan bahsetmişti. Bu uygunsuz durumların neler olduğunu buraya geldim geleli iyice öğrendim ve babama tamamıyla hak verdim. Bir kere ne şeklen ne ahlaken ne de tavren birbirlerine hiç benzemiyorlar. Babam çocukluğundan beri kendisinde var olan ilerleme yeteneği ve eğitim hevesiyle çalışmış, âdeta yaşına göre iyice ilerici, iyice uygar bir adam olmuşken, kardeşi anasının kötü rehberliği sayesinde gelişmiş tembelliğe iradesini terk ederek rüşdiye tahsilini tamamlamadan okuldan çıkıp bir kaleme, özel deyimiyle çıkar verilmiş ve yirmi yaşına kadar nüsha boynunda, enam-ı şerif cebinde, tespih elinde, yegâne meziyet olarak kalın ve derin bir softa tutuculuğuyla donanımlı olmaya önem vermiş ve senelerce gide gele nasılsa kaleminin kâtiplik mevkisine yükselebilmiş, uygarlık sermayesi günlük gazetelerin şöyle yalan yanlış değerlendirmesiyle ortaya çıkan bilgi tortusundan ibaret bir adam...

Evvela fizîği: Uzun boylu, kalıplı kıyafetli, bilinen deyimimizle kelli felli efendiden bir adam... Beyazı daha çok çember sakalıyla kendisini uzaktan görenler, büyüklük taslayan tavriyla bir şeye benzetebilirler. Hâlbuki zavallı adam, akli itibarıyla kof cevizden hiç farkı yoksa da, bu görünüşünü

de, tesadüfen gayet mükemmel, gayet kusursuz, her yönüyle seçkin bir kadın olan ikinci karısının yol göstermesiyle kazanmış olduğunu kendisini tanıyanlar hep söylüyor. Bu kadın sayesinde, önce o eski pis âdetleri terk eder gibi olmuş fakat sonra kadıncık bir gün vefat edince, yine rehbersiz kalarak ne eski ne yeni tarza dönememiş. İkisi arasında şaşırmış... Hatta bugün, ancak bu kadın sayesinde biraz kıyafetini yoluna koyabildiği için, uzaktan nasılsa önceleri bir şeye benzer gibiyken, ev hâlinde o kadar eski enamlı, tespihli küçük beye benziyor ki hayret etmemek mümkün değildir.

Mesela, bütün o kalıp kıyafet, yalnız sokağa özgü bir şey olup eve gelince hemen soyunur, dökünür, arkasına bir entari, başına keten bir takiye ve hepsinin üstüne bir kürk geçirir. Ben önce bu sıcak havada bu kürkün ne gereği var diye sormuştum, bana ne cevap verse beğenirsin: “Ah, bak hele çocuğa... Hiç anlıyor mu? Kızım bu cins kürkler yazın daha serin tutarlar; yazın İstanbul’da bütün kibarlar böyle giyinirler.” Yalnız bu kibar beyefendi aynı zamanda eve gelip soyunduğu vakit, ayağından potin çorabını çıkarıp aşağı yukarı yalın ayak bir terlikle dolaşır. Ben muziplik olsun diye bir gün bunu da sordum, bana cevaben itiraz kabul etmez bir kibirlilikle, “A, ilahi çocuk, ayak başka, insanın sırtı başka.” dedi. Bu mantıksız cevaba karşı daha derinlemesine iddia etmiş olsam, eminim ki, “Aman kızım, sakın bunu bir daha kimsenin yanında söyleme, insanı ayıplarlar, sakın, sakın ha!” diye şakaya vuracak, daha yakında isem enfiyeli parmaklarıyla ağzımı, burnumu aşağıdan yukarı sıvazlayacak. Kısaca, cahil, kibirli, kendini beğenmiş, inatçı ve korkak bir adam ki, mensup olduğu toplumsal sınıfın bütün kötülüklerine gururla sahip... Dünyada her şeyi anlayan, her şeyi gören, her şeyi bilen yalnız Amca Bey’dir. Onun aldığı şeyler kadar güzel bir şeyi başka kimse tarafından ne bulunur ne de o kadar ucuz olarak alınabilir. Ara sıra bir şey aldığı vakit, bu evde âdeta merasim şeklini alır, önce hepimize ayrı ayrı gösterilir, biz bakarken o bir taraftan bunun güzelliğini, zarafetini över ve

yüceltir ve iki satırda bir, “Ne dersiniz seçimime?” sözü bir nakarat gibi tekrar eder. Bu sırada karısı ve biz, mecburi bir dalkavuklukla bu şeyi beğenmiş görünürüz. O zaman koltukları kabarıp, kendisini zorla bir şey sanır.

Bir de Amca Bey’in alaycılığı vardır. Kendine özgü deyimlerle, seslerle, tavırlarla her şeyle alay eder. Onun kadar tuhaf, komik söz düşkünü pek az adam vardır. Her lafını bir tuhafılık olsun diye bilerek uydurmuş gibidir. Mesela “avdet” kelimesini söylediği zamanlar mutlaka “avdet dönüşü” der, “min gayr-i hadin” makamında mutlak, “min gayr-i rutubetin âcizane”, “birlikte” diyeceği yerde “maan birlikte beraber” gibi, gerekli gereksiz, “hatır alinize toz toprak konmasın” gibi garabetlerle sözlerini tuhaflaştırmak zannında bulunur.

Akşam olduğunda eve geldi mi, her zamanki gibi soyunup dökündükten sonra hemen ezanda yemek yenir, erkence yukarı terasa çıkılır; Amca Beyefendi bir sandalyeye oturur, diğer bir sandalyeye ayaklarını uzatır, büyük enfiye mendili bir dizine, enfiye kutusu diğer dize yerleşir; etrafındaki sandalyelere bizi, kızı Nigar’ı, üçüncü karısı Hediye Hanım’la oğlu yirmi beş yaşlarındaki Abdi’yi toplar ve hiçbir tarafı kımıldamadan put gibi tek düze sesiyle o günkü memuriyet olaylarını överek, anlatmaya başlar. Bu olaylar o gün kalemdeki yaptıklarına, azarlayıp ve çıkışarak yola getirdiği memurlara aittir. Söylenir, söylenir, söylenir. Bu sırada daima kapalı olan iki parmağı arasında bulundurduğu enfiyeyi sürekli çeker, çeker, iki lafta da bir çeker ve bittiği vakit kalan taneleri ya yere atar ya da neşesi varsa bizden birine doğru serper veyahut daha da neşesi varsa, yakamızdan göğsümüze, boynumuza döker, sonunda hep kendini övüp yüceltmek şartıyla saatlerce öter... Bari bunu yalnız karısına yahut kızına anlatsa... Hayır. O kadar zorbadır ki, evde amir ve tek hâkim olduğunu her sözüyle, her hareketiyle ortaya koymaya ve ispat etmeye son derece önem verir. Evde kim varsa, herkes kendini sessizlik ve itaatle dinleyecektir ve özellikle o

söylerken hiç kimse sözünü kesemez, şayet yanılıp da böyle bir şey yapılırsa, heybetli bir zorba tavırla, “Dur, efendim, dur, anlatacağım hepsini sırayla... Biraz sabret...” der, son zamanlarda çok bağımlı olduğunu kendisi de itiraf ettiği enfîyecîğiyle keserek kendini övmeye devam eder.

Güzel seçim için olduğu gibi, güzel idare ve işleri güzel yönetmek için de tek, biricik olduğunu, şüphesiz uydurma ve uygun örneklerle ispat için, sürekli fıkralar anlatır. Ve bu sırada karşısındakiler yalnız büyük bir dikkatle kendisinc bakarak dinlemeye mecburdurlar. Şayet birisi başını bir tarafa çevirse yahut yanındakine yavaşça bir şey soracak olsa, hemen alevlenerek, “Efendim laf dinleyiniz şimdi... Burası kahvehane değil. Siz daima kafa kafaya verip hâlâ birbirinizle çocukça şeyler konuşuyorsunuz. Oturunuz da dinleyiniz. Meclise, efendim, insanlığa dair birtakım sözler öğreniniz. Yarın öbür gün bir kısmetiniz çıkıp da büyük bir konağa gelin gidecek olsanız, orada hâl ve konuma uygun iki söz söyleyemeyeceksiniz,” diye susturarak, yine eski ahenkle, “Ondan sonra efendim...” diye devam eder. Ben nezaketen, Hediye Hanım mecburiyetle ona itaat ediyorsak da, Nigar artık her gün esir olduğu bu baskıya isyan ederek, birkaç gece sandalyeye kolunu dayayıp başını onun üzerine koydu ve âdeta açıkça uyumaya başladı. Bunu fark edince Amca Bey önce nezaketle, “Nigar Hanım kızımız... Başını kaldır bakayım, burnun yine öyle önüne doğru uzadı. Şimdi kardeşlerine ben ne söylüyordum... Ben burada laf söylerken uyumanın anlamı var mı?” diye azarladı fakat Nigar’ın inadını görünce hiddetle, “Kalk oradan defol git yatağına!” diye onu kovdu. Bir iki dakika sessizlikten sonra, şimdi kendini değilse de evini ve köyünü övmeye başladı: “Bakınız, efendim, bakınız şu manzaranın hoşluğuna, insan bakarken ömrü artıyor. Gerçi efendim buralarda evler biraz pahalıdır. Ama acımadan veriyorum. Bütün etraf kibar... Sessiz sedasız komşular... Ne olsa kibar yatağı...” En sonunda böyle bir iki saat söylenip hararet basacak kadar vakit geçince; Türkçeyi pek az bilen

Rum hizmetçi karısına yüksek sesle, “Mari, ligo nero, ligo zahari... Tu benim çikolata renkli k se ile...” diye her ak am içmeyi  det edindiği adi  ekerli suyu, kendi tabirine göre ve güya Rumca olarak çikolata renkli k sesiyle yanıma getir der, sözler yine aynı ahenk, aynı kendini övme, aynı kendini beğenmi likle devam eder. Sırası gelince kibirle, “ nsanlığa dair söz...” diye yalnız kendini öven amcama bakıyorum da hayret içinde kalıyorum. Babam, eve gelip hep beraber oturduğumuz vakit, bizi nasıl iyilik ve sevgiyle mutlu eder. V  sonra, bir çocuğun ilk terbiyesinin ana baba sözü olduğunu ispat edecek latif, ibretlik kıssalarla, konularla bizi minnettar bırakır! Hâlbuki amcam evde kaldığı günler, böyle kendini  vmezse, ak ama kadar bağıra bağıra lahana, biber turşusu yahut iri taze yumurta satmakla meşgul olup yalnız nezaket-siz, alaycı, boş bir kibirten başka bir şey bilmiyor... Ne fark, ya Rabbim, ne büyük fark!

Bazen gramofon alınır, her şeyde yalnız kendi arzusunun yapılmasına önem veren Amca Bey evde keyif ve irade yalnız onun olduğu için, kilitli bir dolaba sakladığı gramofonu yalnız kendi istediği vakit ortaya çıkararak, sadece kendi beğendiği havaları alarak kalın sesiyle: “Oh, oh!” çekerek tempo tutup mutlu olur. Bilhassa bu son günlerde karaka lı pembe kantosuna son derece alışkanlık gösterdiği için, her gece bunu tekrar tekrar dinlemeye mecbur kalıyoruz.

Her şeyde kullandığı âcizane kelimesine aykırı olarak, son derece kibirli ve inatçı, son derece baskıcı olduğundan sadece kendi sözünün, kendi keyfinin olmasına önem verir, mesela, sabahleyin kendi uyanınca herkesin kapısını tekmeleyerek: “Ulan kalkın be!” diye haykırarak evin bütün halkını zorla uyandırır da, sonra kendisi koltukta şöyle kendi deyimince şekerleme yaptığı zaman, birisi kazara aksırsa kıyameti kopararak saygısızlıkla suçlar. Onun gözünde kendi  ahane keyfinden başka hiçbir şeyin önemi yoktur. Başkalarının arzusu, hatırı, emeli hiçtir.

İstediği yalnız kendi sözü olsun ve o söylesin, başkaları dinlesindir. Başkalarının en ciddi sözlerini bile dinlemez, şakaya vurur, itiraz eder, akıl öğretir. Mesela birisi kendisine ilgilenmediği bir meseleye dair bir konu açsa yakasını karıştıranak, “Şurada bir adet bit gezdiği maruzdur.” diye konuşmayı yarıda kesmek için tuhafılık yaratır.

Son derece mantıksız bir adam... Mesela karısını babamdan kaçırmış da şimdi kızını, karısının ahabplarından birinin çapkın oğlundan kaçırmıyor. Bununla beraber gerek karısının, gerek kızının süslerini, tuvaletlerini son derece kıskanır, bunlardan birinin bir yere gitmesi gerekse, sokağa çıkarken mutlak beyefendinin denetlemesinden geçmeye mecburdur. O diyor ki, “Efendim giyinmeli, kuşanmalı... Nezaket, edep içinde, hanım hanımcık gidip gezmeli. Nedir o öyle orasını kıvırmak, burasını bükme, kollarını açmak... Sizin gibi hanımlara yakışacak bir hâl değil, bunlar birtakım hele hele kızların yapacağı şeyler.” Onun hanım hanımcık dediği kıyafetse mutlaka büyük büyük ninelerimizin Ortaçağ kıyafeti olsa gerektir! Çünkü kendisine uygarlık dersi veren ikinci karısı, evliliklerinden az sonra vereme yakalandığı için, artık bu düzeltilmesi mümkün olmayan adamı, bir genç kızın her şeyden önce zamanın usulünü, modasını izlemek zorunlu olduğunu iknaya vakit bulamamış olacak!

Ben geldiğim vakit Nigar, tuvaletime, saçlarıma bakarak her şeyini mümkün olduğu kadar bana benzetmek için çalıştı. Mesela, o zamana kadar kendisi, gerek babasının zorlamasıyla gerek kendi ihmali ve huysuzluğu sebebiyle, modayı takip etmeyerek saçlarının alelade önünü kabartıp arkasına bir topuz yaparken, beni gördükten sonra ortadan ayırıp geceleri ondülalarla² saçlarını kıvırmaya başladı. Fakat uyanınca ondülaları vaktiyle çıkarıp saçlarını taramadığı için babası bir sabah onu başında ondülalarla görünce, “Ulan kız nedir o hâ-

2 Ondüla, Fransızca “Le onde (dalga)” kelimesinden türemiştir. Saçlara dalga şekli veren kozmetik aletlerinin genel adı olarak kullanılmaya başlansa da daha sonra saç maşası ve kozmetik ürün markasına adını vermiştir.

lin be! Falcı karılar gibi!” diye itiraz etmiş, o akşam sofrada bana da üstü kapalı taş atmış olmak üzere Nigar’a bakarak: “O sabahki hokkabazlıklar ne idi bakayım? O zilli maşaları kafana bu marifet için mi koymuştun? Nedir o öyle yarmışsın kafanı iki taraftan şantöz karılar gibi? Bunların ne gereği var efendim? Şöyle hanım hanımcık kaldırın saçlarınızı, örün arkanıza bir saç? Nedir o iğrenç kıvrıkcıklar? Masum yüzünüze bir kart şekil geliyor...” Ve sonra bana dönerek soğuk bir tebessümle, “Oo, küçük hanım sen de maşallah, kafanı balkon çıkıntılarıyla doldurmuşsun.” sözlerini söyledi. Fakat benim tavrımı görünce aksi bir cevaptan sakınır gibi hemen yine Nigar’a dönerek: “Kız bir daha kafanda o maşaları görmeyeceğim, eğer yine yapacak olursan saçlarını hemen kökünden kesiveririm, kalırsın dımdızlak!” diye homurdandı.

Bunları görüp Nigar’a ve amcamın her gün itiraz ve hakarete uğrayan haremine merhamet etmek o kadar büyük bir hata olur ki, tarif edemem. Bunların her biri, birbirlerine uygun ve layık birer hilkat garibesidir. Artık en ufak ayrıntısına kadar öğrendiğim aile hayatının İstanbul’un başka birçok ailelerinin hayatına az çok benzemesi gerektiğini düşünüyorum da, İstanbul’da muntazam bir hayatın niçin olmadığını anlar gibi oluyorum.

20 Haziran

Bugün İstanbul'un meşhur tarifiyle, "Ne güzel eğlendik!"

Çünkü tiyatroya gittik. Amca Beyimiz nasılsa olağanüstü bir şekilde izin lütfettiler; bizi Bebek'te bahçede oynayan Abdi'ye gönderdi. Ben Abdi'yi ve tuhaflığını çocukluktan beri iştir, fevkalade övüldüğünü görürdüm. Bebek'te oynayacağını haber alınca, "A, ne iyi, gitsek!" demiş bulundum. Nasılsa Amca Beyimizin eşref saatine rast geldi, lütfetti... Fakat komedi daha biz buradayken başladı.

Çarşaflarımızı giyip de hazırlandığımız vakit her zamanki gibi Amca Bey'in kontrolünden geçmek gerekti. Ben böyle muayeneler içinde büyümediğim için, geldim geleli Amca Bey'in üstü kapalı, açık azarlamalarına, tembihlerine hiç kulak asmıyor ve alıştığım gibi devam ediyordum. Nigar, beni görerek bir şeyler yapmak istiyor ve bunun için Amca Bey'in hazmedemeyeceği fazlalıklara cüret ediyordu. Hâlbuki kızcağız, zavallı, elbise ve gerekli şeyler yönünden o kadar fakir ve öksüz ki, sokağa çıkacağı zaman üzerine giyecek ne elbise ne de adam akıllı çarşaf bulabiliyor. Bir kere kendi gayet perişan, gayet dağınık ve kayıtsız olduğu için üzerine iki defa giydiği bir şeyden medet ummak kabahat olur. Amcam da, onun bu hâlini bildiği için, kendisiyle şimdiye kadar başa çıkamadığını görerek onu olduğu gibi bırakmış. İşte bunun için bugün Nigar, siyah eski bir çarşaf giymiş, saçlarını yine benim gibi yaparak peçesini de tıpkı benim gibi takmıştı. Amcam bizi görünce önce bana hitaben: "Aman kızım nedir o hâl bakayım... İndir biraz yüzündeki o peçeyi..." diye homurdandı. Sonra Nigar'a bakıp, onu da yine benim şeklimde görünce birden köpürdü: "Kız ulan nedir o hâlin be! İndir o suratındaki örtüyü! Nedir o öyle orta oyununa çıkar

gibi!” Sonra her zamanki gibi Nigar’ı önünde bir döndürdü, her tarafını uzun uzun muayene etti, çarşafın eteği eskibiçim kloşlardan olduğu için nasılsa itirazına uğramadı. Bu sırada hanımcık, çuval çarşafı içinde izinli okul öğrencileri gibi kaderine razı bekliyordu.

Bunun üzerine izin çıktı, kapılar açıldı, dışarı çıktık. Nigar, Hanım’dan fırsat buldukça öfkeli öfkeli babasının aleyhinde: “Böyledir işte bu babam. Sanki ben böyle kapalı çıkarsam bir şey yapamazmışım gibi. Hey gidi hey, insan bir kere istemeye görsün kuzum. İşte, bugün inadıma ben de öyle şeyler yapayım ki görsün o!” diye söyleniyordu.

Bana herkes çok müşkülpeşentsin diyor; beğenilecek hiçbir şey göremeyen bir adam başka ne olur bilmem ki... Tiyatro binasının yabaniliğini affetmeye hazırım fakat ya Rabbim, nedir o oynanan oyun, sonra nedir o kantolar... Perviz diyorlar, dev anası kıyafetli, soğuk bir şarkıcı kadın, kendisine çirkinlikte, kabalıkta rekabet edecek ondan da etli diğer bir kadınla beraber, bozuk, kalın, kokuşmuş bir sesle, seslerinden daha tiksindirici, daha iğrenç tavırlarla, berbat, iğrenç, rezil kantolar böğürdüler. Sonra kumpanya anlamsız, asılsız, tertipsiz dört perdelik bir oyun oynadı, öyle bir oyun ki yalnız yavanlığıyla, tatsızlığıyla, insanın neşesini ihlal ve harap eder. Sonra şarkıcılar da, aktörler de bu hanımefendilerin sürekli, ısrarlı alkışlarıyla mutlu oldular. Perde açılmadan önce hâllerinden, kıyafetlerinden kendilerini az çok bir şeye benzeterek oldukça yakınlık hissettiğim bu hanımların hissen, zevken ne kadar düşük olduklarını görerek hayret ettim. Bebek’teki tiyatroya gelen bu hanımların, İstanbul’un yüksek sınıfını oluşturmaları gerekirdi. Demek ki gazetelerdeki ilanlara nazaran, her gün İstanbul’un bir başka köşesinde bir tanesi oynayan bu murdar kumpanyaları, bu hanımların alkışları canlandırıyor, öyle mi? Ben bu soğukluklarla donmuş dururken, herkesin hele Hanım’la Nigar’ın kahkahalarla güldüğünü görerek aramızdaki farkı düşündüm ve kendi kendi-

me derin derin acıdım. Aman ya Rabbi! Bütün bu kalabalık içinde, çölde, garip ve avare kalmış, yolunu kaybetmiş bir gezgin gibiyim. O kadar yalnızım, o kadar kendimi herkesten ayrı, herkesten başka buluyorum ki yavaş yavaş kalbimi bir korku; acı, büyük bir korku, “Ne yapacağım, nasıl yaşayacağım?” korkusu harap ediyor. İzmir’deyken küçüklükten beri yaşadığım hayat içinde, bütün mutluluk ümidimi İstanbul’a bağlayarak kurduğum hayalde, ümitle süslü bir ömür sürüyordum. Buraya geldim, bütün bu ümitler, bu emeller, hepsi ayrı ayrı bir rüzgârın kahredici darbesiyle kırıldı, döküldü, savruldu... Bitti... Hepsi bitti...

Evet, ne yapacağım, nasıl yaşayacağım? Nerede bir zevk bulacağım? Ben bu hayatı sevmiyorum. Bu insanları hep anlamsız, hep adi buluyorum! Kimi ve neyi sevebileceğim? Nasıl, nasıl?

Kendi kendime şurada itiraf ediyorum ki bu iddialarımda kibirlilik, sivrilme isteği yok. Çünkü hayatım mahvoluyor. Bu emsalsizlik için kendimi zevk ve mutluluktan yoksun kılmaya nasıl razı olurum? Fakat etrafımdaki hayatı, insanları, her şeyi, adi küçük bulursam benim suçum var mı? Bir kere, geldim geleli, fikri benim fikrime uygun bir kimseye rast gelmedim. Beni anlayacak, bana gizli duygular, samimi sohbetlerle zevk verecek hiçbir ruha tesadüf edemedim.

Sonra kendimi, bu hâlimi, çocukça bir iddiayla fikrimin aydınlığına, onlara üstün olduğuma yormaya da cesaret edemem. Eğitimim bir Türk kızının az çok tertipsiz, usulsüz eğitiminden başka bir şey değil. Loti’nin iddiası gibi, bir kızın bu hayatta *de janşante*³ olması için Kant’ı, Nietzsche’yi okumasına gerek olmadığına benden iyi örnek olamaz. Hayır, Kant’ı değil en küçük bir felsefe kitabını bile elime almadım. Fakat bütün vaktimi şiire, edebiyata ayırdım. Demek ki hassas ve derin bir ruh benim gibi uzun seneler böyle edebiyat sayesinde şiir ve hülyayla beslenir de, sonra bu kadar adi bir

3 (Fr.) Fenchante: Memnun olmak.

Çevreye düşerse, tabii ve zorlu bir Şekilde anlaşmazlık ortaya çıkıyor ve bu anlaşmazlık kadar ruhu tahrip eden başka bir Şey olamaz. Dünyada çevresine yabancı olmak kadar dayanılmaz bir felaket yoktur sanıyordum.

Ya nelerini ve hangilerini beğeneyim ya Rabbim? Beğenecek neleri var? Hayatları mı, zevkleri mi? Erkeği, kadını, ihtiyarı, genci yalnız dedikoduyla, boğazlarıyla memnun ve mutlu olabilen her türlü zevkten, gzelliğten yoksun yaşaya yaşaya pıhtılanmış olan bu hayat, bana o kadar iğrenç geliyor ki... İşstanbul hanımları, hayatlarını, bütün zevklerini oluşturan dedikoduya ayırmışlar. İhtiyasız, kendilerinden memnun, komşularına, gezintilerine sürekli katılan, herkes mevsimine ve köyüne göre ayırılarda, rıhtım taşlarında, dere kenarlarında toplanıp bağdaş kurarak birbirini ekiştirmekle yetinerek yaşıyorlar. Hiçbir yerde kadınlık bu kadar adileşmemiştir, buna eminim. Ya Rabbim, buraya geldim geleli hâline ve sözüne vurulacak bir kadına, daha tesadüf edemedim. Hepsi adi. İştissnasız. En kibarından, en bayağısına kadar hepsi aynı hâlde. Bir kere, zenginleri ve gençleri süslenme konusunda garip, münasebetsiz, aşırı abartmalara ahmak gibi görüntüleriyle bir ucube oldukları gibi manen de o kadar, o kadar avam Şeyler ki... En kibar ailelerin hanımefendilerine rast geliyorsunuz, ağzını açıyor, insan hoşnutlukla dinleyeceği sözleri beklerken, “Filan bey şunu yapmış, filan hanım şunu seviyormuş,” gibi iğrenç rivayetler ve kıskanlıklardan başka bir Şey işitilmiyor.

Bence İşstanbul’un en büyük kusuru, bir kibar hayatının ve kibar halkının olmamasıdır. Abdülhamid zamanında İşstanbul’da asalet, türlü kpekliklerle paşalık kazanmış hırsız ailelerine zgyd, şimdi hürriyet bunu da mahvetti. Önceden zaten kibar yoktu, bugün zengin de kalmadı. Eşitlikse yalnız herkesin ahlaksızlık ve fikirsizlikte birbirine benzemesinde ortaya çıkıyor demektir.

23 Haziran

Ne isterdim? Evet, beni ne mutlu edebilirdi? Şu sayfaları onlardan biri okusa, beni hemen şımarık ve kendi deyimlerince, yani kötü anlamıyla “serbest” bulurdu. Hâlbuki bilseler ki, bu şımarık, bu zor beğenir, bu kendini beğenmiş sanılan Pervincik ne kadar alçakgönüllü, ne kadar mahcup, ne derece kendinden memnun olmayan biridir, bunu bilseler... Hayır, bilmezler, dünyada herkeste birbiri hakkında mévcut olan yanlış fikirler gibi, beni de böyle bir kanıyla haksız mahkûm ederler. Ben kendini beğenmiş, ben serbest ha! Lâkin ben bu memlekette mutlu olmak için artık hayattan, zevkten, gezintiden vazgeçtim, beni anlayacak ve sevebileceğim ciddi, sevecen, sadık bir eşim olsa... Ah, bir kere bu adamı bulabilsem, bununla nasıl yetinir ve mutlu olurum.

Beni üzen ve mahveden eden şeyse, bu hayat içinde böyle bir erkek olsa bile ona rastlama olasılığının azlığı; rastlansa bile birbirimizi anlama ve hayatımızı birleştirme olanağının bulunmamasıdır. Demek böyle, bu kısır hayat içinde, rüzgârın, güneşin darbelerine karşı muhtaç olduğu okşayıştan yoksun kalarak solup, kuruyup mahvolan fidanlar gibi, mahkûm kötü bir hayatım var. Bunu biliyorum ve işte beni bu harap ediyor.

Ah, niçin ben böyleyim? Ne olurdu, ben de onlar ve herkes gibi bu hayattan zevk alacak duyguda ve yetenekte olsaydım da, onlar gibi bu sefalet içinde kayıtsız ve gönlü rahat yaşayabilseydim... Onlar gibi bu dedikodularla, bu konularla, bu oyunlarla yetinebilseydim... Ve ruhum, bu azap içinde olduğu üzücü ihtiyaçlarla beni harap ve mahvetmeseydi... İçinde yaşayacağım hayat için büyütülmüş olsaydım...

Hâlbuki ben bu hayat için büyümedim. Ah bizi niçin böyle yetiştiriyorlar? Analarımız, babalarımız hâlâ gâflerinin, hatalarının sonuçlarını görüp niçin uslanmıyorlar. Peki, istedikleri şey duygularımızın incelenmesi, fikirlerimizin açılmasıysa, bu ince duygularımız, açık fikirlerimizle bize tayin ettikleri hayatı nefretle kabul edeceğimizi niçin ve nasıl düşünmüyorlar? İşte mesela ben, biraz ince duygulu olmasam, bugün bu beğenmediğim hanımlar gibi olacaktım. Nigar ve benzerleri gibi hayatımı kapıdan gelip geçenlerle ilgilenerek kendimi ve hayatımı beğenecektim! Hâlbuki aldığım terbiye, okuduğum eserler bana parlak hayatlar vadettiler; şimdi nasıl olur da bu miskin, bu süssüz, alçalmış hayatı severek kabul ederim.

Anam, babam beni önce en değerli, en nazik bir oyuncak gibi süslemek; sadece kendi alçakgönüllülükleri, kendi gururları, kendi kibirleri, kendi övünçleri için süslemek istediler ve başkalarının çocuklarına üstün, örneği olmayan bir çiçek gibi yetiştirmeğe uğraştılar. Terbiye ve eğitime büyük bir özenle yaklaştılar. Diller, piyanolar öğretiler. Bu diller, piyanolar kimin için? Yalnız kendileri için mi? Hâlbuki kendileri o dilden bir şey anlamazlar, o piyanoya yabancıdırlar. Yegâne olarak istiyorlardı ki, herkes bana ve kendilerine gıpta etsin. En parlak, seçkin bir evlat olarak gösterileyim. Düşünmediler ki bu memlekette ne kadar yegâne, ne kadar seçkin olursak, o kadar kötü talihli olacağız. Düşünmediler ki, bizi yaşayacağımız hayata, beraber ömür geçireceğimiz kocalarımıza göre terbiye etmek ve büyütmek gereklidir. Yoksa böyle âdetlere esir olacak kadar aciz ve zayıf kaldıkça, bu çevre içinde bizi talihsiz ve gözyaşı dökmekten başka bir şey yapmak kendileri için mümkün olmayacaktır. Sonra en önemli sorun: Böyle terbiyeyle büyüttükleri, süsledikleri bir kızı, bu kadar özen ve dikkatle naz ve nimet içinde büyütülmüş bir evladı, tam dikkat ve gayret gerektiği, tam mutlu olması gereken bir yaşa gelince, “Hayatımız başka türlü harekete uygun değildir.” diye terk ve ihmal ediyorlar. Bize ruhumuzun kabul edeme-

yeceği boğucu, renksiz, siyah bir hayatla çoğunlukla hiçbir yönüyle bize zerre kadar layık olmayan kocalar veriyorlar.

Bu özenli terbiyeyle büyüdük, gelinlik bir kız olduk, o zaman eş olarak bizi kime verirler? Çoğunlukla görücü denilen yöntemle, yani başkasının fikir ve değerlendirmesiyle, başkasının gözüyle bizi beğenmeyi yeterli bir düşünce olarak kabul edecek kadar hayat hakkında fikri az bir delikanlıya... Hemen her evlilik bizde, çoğunlukla yalan ve hileyle yapıldığı ve beş on gün geçer geçmez iki taraftan birden şikâyet başladı, belliyken, hâlâ babalarımız bu hayatın en önemli meselesini âdetlerimize uyarak gafletle, körü körüne yerine getirirler. Mesela damatlarını bize göstermedikleri gibi, kendileri de olsa olsa iki üç defa evde belki tesadüfen görür, tanışırlar. Gariptir ki ölünceye kadar beraber yaşayacak bu adamlar, bu önemli işe başkalarının yol göstermesiyle, başkalarının tavassutuyla girerler. Sonra mesela, bir kayınpeder, damadını düğünden sonra görüp hiçbir şeye benzemediğini artık yanlış, tamiri mümkün olmadıktan sonra anlar ve kabul eder. Mesela, evimizi kiraya vereceğimiz zaman, meraklı olanlarımız bizzat teşebbüs eder, gider, kiracıları görür, konuşur da sonra değerli, kıymetli evladını kocaya vereceği zaman çoğunlukla yalan olduğu açık olan başkalarının tanıklığı, başkalarının soruşturması, başkalarının yol göstermesiyle yetinir.

Kocamız olacak bu genç önce mektebe gidinceye kadar, yani en çok, en çok on yaşına kadar bizim gibi, yani kızlar gibi belki üstüne düşülerek özenle büyütülür. Fakat okul hayatı onu makinesine alınca, o çocuğun üzerinde ana, baba etkisi hemen kaybolup, okul etkisi, yani her biri başka bir köşeden, başka bir mahalleden, başka bir cins aileden gelmiş yüzlerce çocuktan etkilenir. Okullarımızın idareleri aciz, görünüşe önem verdikleri için bu öğrencinin bu etkisi sebebiyle kabalığa, hoyratlığa düşkün olan durumları, âdetleri, ortamı uygun bularak tam bir kurt gibi bu çocuğun üstünde serbest-

çe hüküm sürer. Bunun için bugün okuldan çıkan her genç, okul hayatının yönlendirmesi ve zoruyla çoğunlukla kaba, bizim ana kucağında, çoğunlukla büyük bir özenle geliştirilmiş meziyetlerimizi takdirden aciz, bildiğimiz dillere az çok kayıtsız, musikiyi ihmal eden bir adam olur. Sonra hiçbir fikrimiz uyuşamaz, çünkü evlilik yapılırken soruşturulan şey sadece mevki, sadece servet ve sadece namus meselesidir. Ahlak ve tavırlar, eğilimler ve fikirler, bizim için o kadar önemsiz bir şeydir ki, konuşmaya bile değer görülmez. Düşünmezler ki, hayat yalnız bunlardan oluşur ve yalnız bunlardan ibarettir. Oldukça zengin görünen, rivayeten namuslu ve iyi hâl sahibi bir erkeğe kıymetli kızlarını hemen tereddütsüz verirler, senelerden beri bir çiçek gibi naz ve nimet içinde yetiştirilmiş yavrularını, bu adamın kollarının, daha doğrusu pençesinin arasına atarlar. Sonra, üç gün içinde gerçekleşen felaketle talihsiz, ağlayan çocuklarının matemini, pişmanlık ve azap içinde senelerce tutarlar. Bugün ailelerimizin yüzde doksan dokuzu uygunsuzluk, geçimsizlik içinde feryat ediyor. Sonra bu, hemen her aileye has uğursuzluğu, kadere bağlıyorlar. Bilmiyorlar, düşünmüyorlar ki kader bizim kendi hareketlerimizin kötülüğüne kendimizin verdiği bir isimdir. Bütün çektiklerimizin sadece kendi sersemliğimizin sonucu olduğunu bilmek, istemeyerek kendimizi sorumluluktan kurtarmak için uydurulmuş bir sözdür. İşte böyle kadere yüklediğimiz bu sefalet içinde, aciz ve çaresizlikle sürünürken, buna göre önemsiz, görünürdeki sefaletlere karşı duygusuz kalamayan bütün millet, samimi hayatını harap eden bir yara karşı boyun eğmeyle ve alışkanlık içinde susuyor.

Onları, özellikle sofrada görmek ne kadar hoşuma gidiyor.

Bu dört kişi, bir ailenin birbirlerine bağlı ve samimi olması gereken bireyleri, birbirlerine karşı birer kin ve garaz volkanı gibi sürekli bir infilak hâlinde... Mesela bu akşam hanım sofraya, üzerine, nar çiçeği kurdelelerle süslü bir robdöşambr giymiş, yarı dekolte boynuna ve saçlarına aynı renkte birer kurdeleden gül takmış olarak inmişti. Nigar ve Abdi bana bu hâli işaret ederek katılıyorlardı. Amcam bunu görür görmez burnundan sular akmaya başladı, en sonunda karşı koyamayıp: “Hanım yine nedir o hâlin rica ederim... Görücüye çıkar gibi zipadan alevli alevli önüme çıkınca gözlerim kamaştı. Aman rica ederim efendim, yaşına bak da bari sen yapma. Bilirsin ki ben kırmızı rengi hiç sevmem, bu kıza da her vakit darılırım. Bu gece biraz sıkıntım var. İnat gibi, benimle inat eder gibi böyle bir kıyafete girilir mi?” dedi.

Bu saldırı üzerine Hanım kıs kıs gülen Nigar’ın, Abdi’nin ve benim yanımda pek fena bozulmakla beraber, işi şakaya vurmaktan başka bir çare bulamayarak: “A, ilahi bey, hiçbir şeyimize rahat vermezseniz, eşağfurullah size karşı inat değil...” sözleriyle karşılık verdi. Fakat sofranın neşesi doğal olarak kaçmıştı, pek inatçı, rahatsızlık veren bir sessizlik içinde yemek yenildi.

Acaba, bütün ailelerimiz bu hâlde mi? Bir kere Hanım, amcamın iki öncekisi vakitsiz öldüğü için üçüncü defa evliliğinde kırk, kırk iki yaşlarında bakire olarak aldığı İstanbul’un kibarca bir ailesine mensup bir kadıncık... Bu hanım, babasının ömrünün sonuna doğru, evde bulunan bir halayıktan nasılsa peyda olmuş ve çocukluğunu, babasının asıl

karısı tarafından nefret ve öfkeyle, türlü kötü davranışlarla geçirmeye mecbur olmuş, sonra babası ölünce, amcasının iyi kollarına sığınmış ve bu adam da kardeşinin böyle adi bir halayık ürününe hiç önem vermediği için, kırk yaşına, yani amcama gelinceye kadar burada bir sığıntı gibi vakit geçirmiş. Bu yaşa gelinceye kadar her nedense kısmeti çıkmamışken, hayır sahibi bir dostun hararetli bir tavsiyesi sayesinde bu iki hayat goncası birbirine nasip olmuş. Kendisi ufak tefek, uzun boylu olan amcamın omuzuna güçlkle yetişecek bir boyda, son derece esmer ve son derece zayıf bir yapıda, saçlarının beyazı siyahına eşit bir derecede ve kalın telli olup ve bu vücuda renksiz, anlamsız bir de ruh eklenirse ortaya çıkacak hâlde bir kadındır.

Nigar'ın söylemesine göre, evliliğin ilk günlerinde saçlarını özenle boyayarak beyazlarını saklamaya önem verirken şimdi gebe kalıp da artık bu gibi ayrıntıyla meşgul olmaya kuvveti yetmediği için, olduğu gibi meydana çıkarmaya ve saklamamaya başlamış. Nigar'ın kahkahayla gülerek anlatışına göre, geldiği vakit üç robdöşambri varmış; biri pembe, biri mavi, biri yeşil... İlk gelinlik günlerini bunlarla süslemiş. Her gün birini giyer, saçlarını boyar, maşayla kıvrır, aralarına eğili bükülü saçlar takıp meydana çıkarmış. Nigar her gün onun gelinliğini güle güle anlatır ve “Kırk yaşında kartaloz karı duvağıyla gelmişti,” diye tekrar eder.

Kendisi, aciz bulduğunu son derece zalimane bir alayla ezer fakat asıl alaya değer kendi hâl ve hareketi olduğunu görmez. Hep Nigar'ın sözlerine göre, okur mu okumaz mı, şık mı değil mi, Fransızca bilir mi bilmez mi, belirli olmayan yer mevcut. Fransızca bildiğini bir kere ağzından işitmiş olduğum “Je per de mon Fransa...” garibesinden ve ağzından hiç düşmeyen “Şerim” hitabesinden anlar gibi oldumsa da okuyup okumadığına ve şık olup olmadığına dair bu kadar kuvvetli bir kanıt gösteremem... Gerçekten giyinmesi, ahlakı pek garip ve kararsız... Herkese karşı alaycı olan Hanım, yal-

nız kocasına ve kocasının haklı, haksız, acı tatlı hücumlarına karşı bir zayıflık gösterirken ve herkese karşı ikiyüzlülükle nazik görünürken, ev halkı ve özellikle Nigar için şiddet dolu oluyor, ağzına geleni püskürüyor. Bu yüzden Nigar’la arası daima en zehirli bir savaşıla açıktır.

Hanım’ın üvey kızına bu davranışı, kendi anasına yaptığı davranışa göre bin kere affa layıktır. Kendisini doğurduktan sonra, hanımı tarafından evden kovulmuş olan anası, zaman geçtikçe, tekrar efendisinin evine gidip gelmeye başladığı zaman, büyüklüğe mi yoksa alçaklığa mı yorulacak bir gaddarlıkla evden onu tekrar kovdurmuş ve bugün, hâlâ herkese anasını ölmüş bildirerek yanına kabul etmiyor. Bu her ne kadar herkes için adi birisi olsa bile, kendisi açısından bir ana olduğu için onu bugün sokaklarda bırakması, özellikle gelin olduğu vakit kendisini bir kere olsun görmek için yalvara yalvara baş vurmuş olan bu kadını, “Benim anam yoktur!” diye reddetmiş. Kendisi hakkında hiç iyi bir fikir ortaya koymuyor.

Nigar Hanım’a gelince, amcamın bugün yirmi iki yaşında bulunan kızı tam kendisinin yetiştireceği gibi soylu ve ince bir kızdır; bu gayet zayıf ve renksiz, çakıra bakar, hıyanetle parlar gözlere sahip, göğüssüz, saçları az bir kızdır. İnatçı, bütün İstanbul kızları gibi son derece dedikoduya düşkün, anasız geçen çocukluğunun ve babasının gariplikleriyle bozulmuş gençliğinin bütün kötülüğüyle yoğrulmuş terbiyesi, devamsızlık, tembellik, yeteneksizlik yüzünden temelsiz, düzensiz eğitimiyle, bugünkü genç kızlarımızın parlak bir örneğidir. Sabahleyin uyanıp da yatağından kalkmak aklına gelince, yüzünü yıkayıp yıkamadığını bilemem fakat saçlarının günlerce tarak görmediğine eminim. Akşamlara kadar, saçları düğüm içinde, darmadağınık, taranmamaktan keçe gibi olmuş, aralarında bir iki gün önce taktığı çiçeklerden kalmış bir hâlde gezer; fevkalade terlediği için, ter kokuları ve çeşitli kokularla dolu olan yatağının kokularıyla dolmuş olan odasının pencere ve perdeleri sıkı sıkı kapalı durur, burası haf-

talarca süpürge görmez. Hatta geçende odası süpürülürken tavanın dört köşesini işgal etmiş örümceklerin cibinliğinin içine bile ağ kurmuş olduğu meydana çıktı.

Dünyada bu kızın pisliği tarif olunamaz ki... Örneğin, bir gün yemek odasına giriyordum, kendisini masanın üzerinde duran geniş ağızlı sofra sürahisine ellerini sokmuş yıkarken gördüm. Benim odaya girdiğimi ve bu hâli gördüğümü fark edince pek bozularak ve ellerini eteklerine kurularak dışarı çıktı. Akşama kadar yalın ayak, perişan, kıyafetsiz, gecelik entarisiyle evin ötesinde berisinde sürünür, akşam olup da yemek vakti yaklaşınca tuvalet başlar; bu tuvalet, gaz boyaması tükürüklenerek yanakların kızartılması, saçların taranmadan yalan yanlış tepesine kalkması ve arkasına terli, lekeli bir bluzun geçmesinden ve hepsinin üzerine yeldirmesini çekmesinden ibarettir. Mesela vakitsiz, rastgele, canı istedikçe karnını doyurduğu için sofrada pek yemek yemez, en sevdiği ve hemen her gün yediği şeyse soğan salatasıdır. Canı istedikçe mutfağa girip bir salata yaptırarak tepsiye koyar, bunu kapınca, odasına çıkar ve çoğunlukla yatağının içine girip bunu yemekten zevk alır. İlk geldiğim günün ertesi sabahı, ilk neşe ve samimiyetle onun odasına koşmuştum. Odayı o kadar pis, o kadar kokuşmuş buldum ki hayretle dondum kaldım. O ise bana: “Aman yaklaşma, şimdi sarımsak yedim de rahatsız olursun,” deyince hayretime cevaben: “Şişmanlamak için her sabah bir diş sarımsak yutuyorum da...” diye açıklama yaptı. Nigar’ın akşama kadar işi gücü pencerenin kafesine yapışarak elinde dürbün geleni geçeni seyretmek, bunların her birine birer isim koymak ve sanırım bunlardan bazılarıyla hırsızlama meydana çıkmış göz aşinalığını ileri götürmek için çalışmaktır.

Abdi Bey ince, uzun deveboynu gibi yüksek boynu, kemikli yüzü, yumurta başı, sivri burnuyla ve ilk önceleri insana bir zekâ vadediyor gibi keskin bakışlı, çakır gözleriyle insana oldukça nitelikli bir insan gibi görünüyor. Fakat üç çift söz söyler söylemez, varlığının babası gibi boş ve gerek-

siz olduğu hemen ortaya çıkar. On sekiz yaşına kadar devam ettiği okulların hiçbirisinden bir diploma almayı başaramamış ve şaşılacak şeylerin en garibi olmak üzere, dört sene yatılı devam ettiği Fransız okulundaki eğitiminden ve evde özel hocalardan aldığı Fransızca derslerinden sermaye olarak yüze kadar doğru sayamadığı gibi, sanırım alfabeyi de doğruca hatırlayamaz. En sonunda son okuldan da galiba kovulduğu vakit, babasının ricalarıyla gmrge kabul olunmuş, bugün oraya devam eder, galiba da üç yüz elli kuruş kadar maaşı var.

Ve sonra bu beyefendi bugün çenesinin yorulmak bilmeyen kuvveti sayesinde, bulunduğu yerlerde sesini ttre ttre kendisini etrafındaki cahil adamlara bir şey olarak gösterir, tembel beceriksiz olmakla beraber cretkrlığı sayesinde faal görünür. Hatta köyün İttihat Kulübü yesi arasında önemli bir mevki ve saygınlığı olduğunu kendisi söylüyor. En çok gelişmiş huyu yalancılıktır, bu cüretle yalancılığı sayesinde herkesi sözlerine inandırabilir, bu yalanlar her türlü anlamdan arınmış, gayet aptal aldatan iddialarla dolu şeylerdir. İstedığı şey kendisini bir şey gibi göstermekten ibaret olduğu için, mutlak kendisinin vlmesiyle başlar ve kendisinin vlmesiyle biter.

şimdi bu dört üyeden kurulu aile bireylerinin birbirlerine karşı sevgisinden çok düşmanlık ve alaylarla donanımlı olarak sofrada oturduklarını düşününce, özellikle her birisinin niteliğini, fikirlerini, arzularını benim kadar bilince, komik bir ciddiyet içinde her birini kendisinden ve kendi hayatından memnun ve kibirli görüp gülmemek nasıl mümkün olur? Bunlara bakarken bütün eğilimler ve alışkanlıklarla, o kadar mağrur oldukları geleneklerle, toplumsal hayatı görür gibi oluyorum. Gülüyorum, gülüyorum, sonra ani bir ters etkiyle harap ve kederle, ağlamak istiyorum. Bunların arasında yaşamak ne çaresiz bir sefalet ya Rabbim! Hepsı bir türlü ve hepsi birbirinden beter.

Bu evin hayatı hiç insan hayatına benzemiyor. Bir kere hiçbirisi diğeri sevmiyor, hiçbirinin diğeri hakkında iyilik düşüncesi, iyilik sevgisi, iyi niyeti yok; hepsi birbirine düşman... Bu hayatın içinde yaşadığım müddet İzmir'deki aile hayatımızı, ondaki samimiyet ve ulviyeti kutsamaktan geri kalmıyorum. Hepimiz birbirimizi nasıl sever, nasıl kutsarız. Mesela her birimiz ayrı ayrı diğeri en küçük bir arzusunu yerine getirmek için büyük fedakârlıklara nasıl memnuniyetle razı oluruz? Hâlbuki burası bir savaş meydanı. Nasıl tahammül ediyorlar, bu daimi azaba, didişmeye nasıl güçleri yetiyor?

Bir kere ana, baba birbirlerine ve evlatlarına, sonra evlatlar ana ve babalarının, daha sonra iki kardeş birbirine karşı en zehirli bir kinle ateş dolu. Baba için evlatları, hiçbir işe yaramaz, hayırsız, süfli şeyler. Zavallı adam düşünemiyor ki kendi gibi bir babanın evladı bu ahlak, bu eğilimler içinde, bu didişme, bu sövüşme arasında başka türlü olmanın ihtimali yoktur. En küçük fırsatlarla avazı çıktığı kadar haykırarak: "Hay Allah belanızı versin! Ulan siz adam olmayacaksınız hiç!" diye kükredikçe güleceğim gelir. Sanki kendisi bir adammış gibi. Çocuklarını kendi kötü örnekliğiyle, kendi ahlaksızlığıyla harap ve berbat etmiş, sonra bu hâlden onları suçlu görüyor. Bir evde aile hayatı, bu ev kadar bozuk ve düzensiz olursa o hayat içinde büyüyen çocuklar nasıl bir terbiye kazanabilirler? Mesela: "Ananıza hürmet ediniz, asi evlatlar..." diyor da sonra o anayı en küçük bir öfkesine mağlup olarak yalnız çocukların yanında değil, hizmetçilerin yanında bile en adi, en pis sözlerle rezil etmekten çekinmiyor...

Evladı için baba hayırsız, zalim, inatçı, kendilerini çıplak ve aç bırakan, hiç babalık etmemiş bir adam... Gerçekten

Amca Bey, mesela kızının elbiselerine, ihtiyaçlarına gramo-fon plakları kadar önem vermiyor. Nigar’ın ayağına giyecek ne çorabı ne de terliğı var... Babasına sorsak, suç sadece onundur. Tutmasını bilmiyor, kaybediyor, sonra pis ayakları çok terlediğı için bir çorabı iki kere giyer giymez çürütüyor, parçalıyor, çıkarıp bir tarafa atıyor. Buna ise kendisinin aldığı iki bin kuruş maaş değı Osmanlı Bankası bile dayanamaz...

Nigar’a sorsak senelerce kendisine bir şey alınmıyor, bu genç bir kızdır, bir şey ister mi istemez mi hiç dikkate değı görünmüyor, sanki o babasının evladı değılmış... En doğırusu bunların hangisine inanacağını insan şaşıyor. Mesela Nigar gmleksizlikten şikâyet ederken Hanım bir gün bana bir takım patiska parçaları gösterdi ki, Nigar için aldığı hâlde bimesini ve dikmesini bilmediğı gibi kurumundan ve tembellikten kimseye de bitirmeyerek öyle günlerce, aylarca toz toprak içinde srndryor ve sonra giyecek gmleğı kalmadığı için Hanım’ın gömleklerini çekip çekip giyiyor-muş. Şimdi bu hâli gözümle gördüğüm için hangisine acıyıp hangisine hak vereceğimi ben de şaşırdım.

Kısaca Nigar için anası, bir kere üvey ana olduğı için, sonra da kendisine karşı davranışından dolayı dünyanın en kötü, en adi kadınıdır. Her fırsatta birbirlerini kk dşrtmekten çekinmeyen bu iki düşman arasında ne kötü bir hayatım var... Nigar ona göre pasaklı, karaktersiz, tembel, miskin bir kız; Nigar’a göre o, kart, kendisini beğenmiş, beceriksiz, kırk yaşına kadar kocasız kalmış, kendi gibi kadınlarla ahlaksız ilişkiler kurmaya alışmış, huysuz bir halayık piinden başıka bir şey değı. Çoğunlukla fkelendiğı vakitler: “Ne olacak efendim, halayıktan olmuş, kırk sene sığıntı gibi yaşamış bir kadının hanımlığı elbette bu kadar olur!” der. Hepsi beni yalnız buldukça derdini döküyor ve kendisini mazur, zavallı, merhamete değı göstermek için alışıyor. Bunların kendi rivayetlerine bakılsa, bütün kötülükler kendisine yapılmış ve o zavallı sabır göstererek, boyun eğerek dayanıyor.

Sonra hepsi de iftiradan çekinmeyerek abartılarla, ötekilerin kötülüğünü, hayatındaki olayları anlatıyor. Örneğin Abdi için Nigar, şu ve şu olaydan dolayı utanmaz, rezil ve ahlaksız bir kızıdan başka bir şey değil; buna karşılık Nigar için de Abdi hayvan, dolandırıcı, ahlaksız bir oğlandır.

Birbirleri hakkında bu kadar kötü fikirleri olan adamların birbirine asla konuşmamaları ve gülümsememeleri gerekirken, öyle zaman olur ki bunların şefkat ve sevgiyle birbirleriyle konuştuklarını görürüm. Mesele şu ki bu sürekli mücadele içinde birbirlerincine karşı âdeta yüzsüz olmuşlar, ne evlatlık, ne kardeşlik, ne babalık kalmış... Hatta ne de insanlık!

Bu akşam sahne olaylarımız zenginleştii. Bir misafirimiz vardı. Hanım'ın akrabalarından Mehmet Behic Bey ki, Amca Bey'in mantıksızlığına örnek olmak üzere şimdiye kadar Nigar'ı kaçırmadığı gibi bu gece beni de çıkardı. Bu, bazı eserleriyle kendisini tanıdığım genç şairlerimizden; yirmi beş, yirmi altı yaşlarında uzunca boylu, uyumlu, zarifçe bir genç... Nigar, bana kendisinden tekrar tekrar bahsetmiş ve onun Hanım'ın akrabası olduğunu, birkaç defa kendilerine geldiğini ve babasının kendisini kaçırmadığı için görüştüklerini söylemişti. Ben önce önem vermedim. Hâlbuki sofrada, sonra salonda konuştuğça fikri ve sözleri oldukça hoşuma gitti. Önce sofrada, Amca Bey'den vakit bulduğça söylediği sözleri dikkatimi çekti, sözleriyle sanki benim her fikrimi savunuyor gibiydi. Amcam vakur duruşuyla, tek düze sesiyle homurdanıyor; Abdi Bey akşama kadar ötede beride rastgele savurduğu yalanlarla boşalmış mideciğini doldurmakla meşgul; Hanım'la Nigar, kim bilir ne gibi fikir ve duyguların içinde sessiz duruyorken, ben gözümde birdenbire önem kazanmış olan bu gencin gözleriyle kendimizi ve hayatımızı gördüm ve yemin ederim ki utandım.

Hemen haykırarak: "Yok, yok, ben onlardan değilim!" demek istedim. Behic Bey bir gazetede hanımlarımız hakkında bir makale yazmış. Tabii hürriyet devrinin gereklerinden olduğu için hanımlar da buna şiddetle karşılık vermişler ve kendisine acı, hatta nezaketten pek uzak hitaplarda bile bulunmuşlar.

Amcam, bilinen kendini beğenmiş tavrıyla: "Canım efendim, hatır alinize toz toprak konmasın ama doğrusu siz de hak etmişsiniz, ne gereği var değil mi? Müslüman kadınla-

rımıza böyle gereksiz yere hakaret etmek, nezakete, özellikle bir erkek şanına yakışır şey midir? Bunlar işte hep bizim genç beylerimizin afayıfı... Değil mi efendim?” dedi. O zaman Behic Bey karşılık olarak dedi ki: “Aman efendim lütuf buyurdunuz; bir kere, nezaketsizlik ve hakaret bendenizden çıkmadı ki. Benim makalemin anlamı kötü yorumlandı.”

Fakat bir kere fikrine koyduğunu da silmek mümkün olmayan amcam, gazetelerde görüp de mutlak ezberlemiş olduğu bir sözü söyler gibi başını kaldırıp gözlerini süzerek: “Evet, haydi kabul edelim ki kadınlarımız iddianız gibi cahil ve idraksiz şeyler olsunlar. Fakat rica ederim, bunun kabahatini kime yükleyebiliriz? Kabahat kadınların mı, yoksa onları bu hâle bırakan siz beylerimizin mi? Kendilerini paylayacağımıza ve azarlayacağımıza, acımak ve yol göstermek adalete daha uygun olmaz mı?”

Buna karşı Behic Bey, kendini savunmaya ve kadınlar hakkındaki fikrini açıklamaya mecbur kaldı: “Elbette, elbette... Ben hiçbir vakitte kendilerini paylayıp azarlamadım; kadınlarımızın yaşam koşullarına en derin sızlayan kalplerden biri de benim kalbidir. Kadınlık kutsal ve kıymetlidir. Çünkü önce hayatı, sonra da mutluluğu kendilerine borçluyuz. Bunun için onlara layık oldukları yüksek mevkiyi vermeliyiz. Bazı eserlerimde, bir veya birkaç yahut daha doğrusu bir sınıf kadınların aleyhinde bulunduğum için, beni kadınlık aleyhinde sanmak büyük bir hata olur. Ben, bu hayat koşullarından memnun olup da şikâyet edenlere saldıran kadınların aleyhindeyim. Avrupa’da kadınlar seçim hakkı, memuriyet hakkı istiyorlar... Bizse onları burada refah hakkı ve saadetten değil, hayat hakkından yoksun bırakıyoruz. Çünkü karanlık evlerinde yosunlanan kadınlar için hiç kimse yaşıyor diye iddia edemez. Evler böyle... Sokağa gelince, bugün namuslu bir kadın sokağa çıkma mecburiyetini üzücü bir azap olarak bilir. Çünkü azıcık temiz ve şık oldu mu, bütün erkekler saldırganca tavırlar ve bakışlarla kendisini sürekli rahatsız ederler. Bu saldırıyı dille ve hatta elle yapmaya kadar küstahlığı

ileri götürenler de olur. Sonra da bazen, kadın olmak itibarıyla, süse düşkün olan zavallıların kıyafetlerine saldırılır. Hükümet, iki de bir kim bilir nasıl garip fikir ve akımlara yenilerek, bu saldırıyı teşvik edecek beyannamelerle bu hareketi kızıştırır. O zaman, biraz modaya uygun bir kıyafetle sokağa çıkan kadınlar için her adımda bir küstahça saldırı kesindir. Kadın, erkek, ihtiyar, genç, bey, ağa... Herkes... Kızlarını, karılarını aynı kıyafette sokağa çıkaran adamlar bile, bu zavallıya lanetli bakışlarla bakarlar. Bu ise hiç hayat değildir, yalnız bir işkence... Eğer ahlakı, bu yalnızca kıyafete bağlı değildir. Mesela, bol çarşaf giyen kadınlar içinde kötüler yok mudur? Şık bir kadın, edep ve terbiyeyle giderken, niçin itiraza uğrasın? Bence dar çarşaf giyen kadınlar, bunu yalnız modaya ve süse düşkün olduğu için giyer. Amaç kendini göstermekse, eskiden hanımlarımızın giydikleri aşığı bol fakat göğsü bütünüyle açık feracelerin daha beğenilmemesi gerekir.”

İstanbul’a geldim geleli ilk defa fikrime uyan bir adam görmüş, ilk işittiğim bu sözler beni o kadar minnettar etmişti ki tarif edemem. Behic Bey bu sözleri söylerken ben, amcamın yüzüne bakıyordum. Önce bu lafları öfkeyle dinliyor, bir cevap verecekmiş gibi sabırsızlıkla yutkunuyordu. Behic Bey’in yüzüne bakmayarak gözü bir taraftan sofranın başka tarafında dolaştığı hâlde diğer taraftan kesik kesik, “Evet, efendim... Evet, evet...” gibi söyleniyordu. En sonunda fikrine, bu kadar karşı sözlere dayanamayarak bunları sözle iptal edemeyeceğini bildiğinden hıncını Nigar’dan aldı. Önce Behic Bey’i iskat için ona doğru: “Lakırdınızı mum makasıyla kestim efendim,” deyip sonra Nigar’a dönerek: “Kız ulan ne karaktersiz şeysin be! Bir saattir sana dikkat ediyorum, nasıl yemek yiyiştir! Allah aşkına şunun tabağına bakınız... Ulan biraz babanıza bakın da nasıl yemek yenir, sofrada oturulur bunu öğrenin be!” diye uludu.

Kendi gibi bir yabancının yanında bu kadar büyük bir genç kızın böyle azarlanmasını gayet garip bulurmuşçasına

acı acı amcamın yüzüne bakan Behic Bey'e karşı kendini mazur göstermek ister gibi şikâyetle: "Aman efendim, bunlar adam olacak şey değil ki. Zat-i aliniz yabancı değilsiniz fakat bunlar yabancılar yanında da yapıyorlar ve insanı yerin dibine geçiriyorlar."

Sofradan kalktık. Salonda toplanıldı. Her zamanki gibi amcam ayaklarını başka bir sandalyeye uzatarak Hanım'ın getirdiği enfiye kutusuyla mendilini kucağına yerleştirdi. Abdi, babasının nargilesini doldurup hazırlamakla meşgul, Nigar sofradaki hücumdan suratı bir karış asılmış, her gece kendisine ait olan kahve pişirme görevini lanet ede ede yaparken biz salonda oturduk.

Beni son derecede hoşnut eden bir hâl, Behic Bey'in, amcamın bizim itirazsız kabulüne mecbur olduğumuz her sözüne serbestçe itiraz ve karşılık vermesiydi. Bu hâliyle amcam ağzını açıp da ilk sözü söyler söylemez yine bir münakaşa ortaya çıktı. Amcam her zamanki alışkanlığıyla Behic Bey'in itirazlarına: "İlahi çocuk! Evladım, böyle her şeye itiraz etmek pek kötü bir huydur." diye, güya kendisinde bu olağandışı karakter, büyük inatçılık yok değilmiş gibi anlamsız savunmalarla uğraşıyordu. Behic Bey de son derece inatçı olduğundan olacak ki onun sözlerinin çürüklüğünü inkâr edilemez bir surette ispat için çalışıyordu.

Bu sırada amcamın nargilesiyle kahveler geldi. Ve Abdi ile Nigar da bir sandalyeye oturdular. Şimdi Hanım'ın müdahalesiyle konu Abdi'nin tiyatrosuna gelmişti. Oraya gittiğimizi duyunca Behic Bey merakla sordu: "Nasıl bari memnun oldunuz mu efendim? Kalabalık var mıydı?"

Hanım cevaben: "A, şerim ne güzel eğlendik bilsen..." dedi.

Fakat amcam kendisine yapılan itirazların acısını çıkarmak için: "Canım efendim hiçbiriniz sözü birbirine uymuyor ki... İnsan ne fikir edineceğini şaşıyor. Sen 'A, şerim ne gü-

zel eğlendik,’ diyorsun. Sonra Pervin hiç beğenilecek bir şey olmadığını iddia ediyor.” dedi.

Hanım bunun üzerine omuzlarını küçümsemeyle kaldırarak: “A, şerim, Pervin’in zaten neyi beğendiği var ki, o canım Göksu’ya gitti de keşke gelmeseydim diye pişman olmadı mı? O sefirlerin bile kayıklarla gelip beğendikleri, bütün İstanbul’un bir tanecik kibar gezinti yeri olan dereden de bir şey anladı mı?”

O zaman ilk defa, Behic’in bakışlarının bende toplandığını gördüm ve itiraf ederim ki ruhum memnuniyetle titredi. Ve bana söyler gibi: “Ben de ne Abdi’nin tiyatrosunda ne de Göksu’da beğenilecek hiçbir şey göremem. Birisi hanımlarımızı belki eğlendirecek kadar sade, sıg oyunuyla, diğeryse İstanbul zevklerinin hemen hepsinde olan adilikle kendine saygı gösteren ve zevki nazik bir hanımı eğlendiremez. Göksu... Çünkü burası baştanbaşa bir mısır tarlasıdır. Göksu’yu, örneği bulunmayan tatlı mısırı için pisboğaz bir kadın belki sever. Manzarasının bazı noktadaki güzelliğini inkâr edemem, oldukça güzeldir. Fakat o ellerinde tuttukları mısırları sabahtan akşama kadar kemiren hanımlarla bunlar için oraya gelen erkekler arasında demin söylediğim gibi, kendine saygı gösteren bir hanımın nasıl ve neyle eğlenebileceğini anlayamam.”

İtirazın kendisinden Hanım’a yöneldiğine memnun olan amcam nargilenin marpucuyla âşıkane oynuyor, Nigar sağır-mış yahut hiçbir şeyi anlamıyormuş gibi bir suratla susuyor, Abdi işittiklerini küçümsüyor gibi alaycı fakat gerçekte, aciziyet ve sıkıntı içinde soluyordu.

Savunma için çırpınan Hanım’a karşı Behic Bey devam etti: “Bence hükümet, İslam hanımlarının ahlakını koruma düşüncesindeyse, kıyafetlerine karışacağına onlara böyle gezinti yerlerini yasaklamalıdır. Sizin sefirlerinize gelince halacığım, emin olunuz ki, onların hiçbirisi oraya sizin sandığınız gibi eğlenmek için değil, belki Türklerin nasıl eğlendiğini

görmek ve gelip giderken de biraz hava almak için gelirler. Çünkü onların böyle kokmuş değil, gerçekten cennet kadar güzel ve tertemiz ne dereleri vardır. Ve bu derelerde ne temiz ne güzel eğlenceleri olduğunu bilseniz... Bir kere burası bir dere değil, kokmuş bir bataklıktır... Bizim kadınların çoğu oraya koca koca kazanlarla kendilerine mısır yetiştiremeyen mısırcı için gelirler. Başka bir şey değil...”

“A, ilahi, şerim... Bu da pek tuhaf... Mısır yemekte acep bir şey mi, doğrusu mısıra, hele Göksu mısırina bayılırım.”

Burada Amca Bey nargilesini keyifle bir daha çekerek: “Hanım, sen oranın gelini miydin ki bu kadar koruyorsun?” diye alay etti. Buna karşılık hanım hafifçe kızarak:

“A bey, onu bana söylemezlerdi, Naşid Paşa’nın kızına söylerlerdi, ben niçin Göksu’nun gelini olacaktım?”

Amcam bu sözün üzerine gürledi: “Sonuçta Behic Bey’in bu konuda hakkı var! Hükümet, Müslüman kadınlarımızın ahlakını korumak için bu durumu yasaklamalı. Ne demek efendim, güzel ahlakımız mahv ve berbat oluyor. Küçük kızların bilmediği afayif yok. Daha çarşıya girmeden öğrenmedikleri rezalet kalmıyor. Bilmem ki iş başında bulunanlar bu meseleyi nasıl düşünemiyor?”

Buraya gelince, bu kadar ciddiyet kendisini hararetlendirmiş olmalı ki Mari’ye seslendi: “Mari, bizim Kalonero hasırlısından bana bir bardak su koy... Ama koyarken sakın bardağın içine düşme ha!” Tuhaflığı lütuf buyuruldu.

“Bir erkeğin güzelliği zekâsından ibarettir,” sözü ne kadar doğru bir söz. İşte bu gece Behic Bey bütün söylediği sözlerle gözümde bir ayrıcalık kazanmış oldu. Onun önceden dikkat etmediğim her hâlinde sonradan bir başkalık duyuyor ve buluyordum. Boyun bağının rengine varıncaya kadar özel bir inceliği var. Örneğin kıyaslamak mümkün değil ya, Abdi nerede? Birisi senelerce özenle gelişmiş soylu ve renkli bir çiçek, diğeryse adi bir tarla otu. Birisi en ince, en şuh, en

nazlı renkler ve kokularla ruhu çekiyor; ötekiyse, renksizliği, anlamsızlığı, yavanlığıyla benzerleri arasında kaybolan yabani bir bitki... Ne farklar, nasıl farklar var ya Rabbim... Bakışına, gülüşüne kadar, hatta fesinin şekline, rengine kadar o kadar, o kadar başka ki...

Kısacası gecenin bu geç saatinde, şu kalemi, ruhum bu memnuniyetle hâlâ titrerken bırakıyorum. İşte İstanbul'a geldim geleli ilk memnun gecem bu gecedir!

1 Temmuz

Bugün yine misafirlerimiz vardı, beş genç hanım... Nigar'ı ziyarete gelmişler, ben de eşlik ettim. Bunların beşi de, on sekizle yirmi yaş arasında genç, oldukça güzel, oldukça aydın kızlar... Önce her birisi oturduğu semte ait rivayetleri ezber bir ders okur gibi, sadece kendisinin söylemesi için ötekilerin sözünü keserek didiştirler.

Bunların arasında birçok olaydan haberdar oldum. Fakat ben tabii aralarında bilinen ayrıntının çoğunluğuna yabancı olduğum için, anlaşılması güç şeylere giremiyordum. Kırmızıya çalan sarı ve gür saçlı, gayet beyaz tenli, kumral kaşlı birisi -ki Nimet Hanım diye çağırıyorlar- söz arasında birdenbire fevkalade bir aceleyle: “A, işittiniz mi?” dedi. “Ferhunde'nin başına gelenden haberiniz var mı?”

Nigar'ın gösterdiği bir resmin üstünde toplanmış olan ötekiler şimdi birden Nimet'e döndüler: “Ne olmuş, ne olmuş?” diye üşüştiler. Hepsinin dikkatini çektiğinden dolayı memnun olan Nimet bu fırsatın mutluluğuyla gözleri parlayarak neşeyle anlattı: “Efendim, geçen hafta yine her zamanki gibi son derece şık olarak gezerken saldırmışlar... Gerçi Ferhunde-cik herifin başına iki şemsiye indirmiş, etrafında herife layık olduğu cezayı vermeyerek bu hâle alık alık bakan hayvanlara haykırmış, söylenmiş... Fakat kaç para eder... Herif kabahatini bastırmak için şirretliğe kalkmış, güya Ferhunde'nin kıyafetine itiraz ediyormuş gibi görünmeye çalışarak ağzı köpük içinde gözleri dönmüş, “Bu ne bu be, gavursan git gavurlar içinde yaşa!” diye ulumuş. Gürültüye yetişen polisler herifi alıp götürürlerken Ferhunde'nin kopardığı kıyametlere herif de en kaba küfürlerle karşılık vermiş.”

Bu hanımların hepsi de bu maskaralığa son derece üzüldüler. Nimet'in sözü bittiği vakit tekrar birbirine karışan sözler arasında hep birden söylenmeye başladılar. Birisi öfkeyle erkeklere, onların bu baskısına karşı lanet ediyor, diğeri bugün hanımların sokaklarda böyle bazı hödükler tarafından uğradıkları saldırıdan kurtulmak için Afrika vahşileri arasında yaşamaya razı oluyor, bir başkası kendisine uzanacak elleri parça parça edeceğine yemin ediyor, kısaca her ağızdan başka bir ses çıkıyordu.

Nimet Hanım tekrar hepsinin dikkatini kendine çekecek kadar mutlu oldu ve dedi ki: "Canım bunlar bizden tesettür istemiyorlar mı? Tesettür ne demektir? Saçımın başımın kapalı olması değil mi... Saçım, başım kapalı olduktan sonra, çarşafımın biçimine ne hakla karışırlar? Yine biz, temin ederim ki, bugün bu kadar itiraza uğrayan bu kıyafetlerimizle büyükannelerimizin göğsü bağı açık, saçlar meydanda, o incecik yaşmaklı feracelerinden bin kere daha kapalıyız. Öyleyse bu herifler bizden ne istiyorlar?"

Bunun üzerine esmer, yuvarlak yüzlü, şişmanca vücutlu Hacer Hanım dedikleri bir genç kız, babasının bir fıkrasını anlattı. Babası gayet açık ve aydın fikirli bir adam olacak; bir gün bir yerde ahablarıyla konuşurken konu buraya gelmiş ve herkes bir fikir ileri sürerken, sarıklı bir zat-ı şerif de bir gün Beyoğlu'nda gördüğü bir kadından bahsederek çarşafın vücut organlarıyla bütün oluşturmasıyla meydana çıkan darlığını, peçenin saçlarla yüzü gösterebilecek kadar inceliğini anlatarak: "Aman efendim, karşıdan bir gelişi vardı ki görseydiniz... Sonra önüme gelince bilmem niçin peçesini şöylece kaldırdı. Ne göreyim, pis bir yüz... Güzel bir kadın olsaydı bu kıyafete hiç ses çıkarmazdım. Fakat bu kadar çirkin bir kadının kendini bir şey sanarak böyle süslenmesine insan kızmaz da ne yapar?" demiş.

Bu söz hanımlardan şen kahkahalarla karşılandı. O zaman ben de hürriyet ilanında İzmir'de meydana gelen durumları

anlattım. O zaman her tarafta oynanmış olan vatan oyunu-
nu, İzmir’e gelen bir kumpanya, Kordon’da “Sportin Kulüp”
tiyatrosunda kadınlar için oynayacaktı. Kömürcü, deveci,
hamal gibi ayak takımı bunu haber alarak, o zamanki hükü-
metin zaafından ve cesaretsizliğinden cüret buldular ve “Ne
demek, Müslüman kadınları şeriata göre camiye bile gitmeye
izinli olmadıkları hâlde nasıl tiyatroya giderlermiş? Bu oyun
oynanmayacak,” diye beş altı bin kişi toplanarak dayandılar.
Başvurdukları hükümet de onların böyle bir şeye karışmaya
hakları olmadığı söyledi. Bunun üzerine resmen yasaklaya-
madıklarını görünce: “Ya öyle mi, hele bir kadının geldiğini
görclim, parça parça ederiz...” diye gazete yönetim yerlerine
giderek ekler yayımlattılar ve baştan aşağı silahlı bir hâlde,
sokaklarda haykırarak dolaşmaya başladılar. O kadar ki bu
tehditlerden korkan bütün kadınlar da gitmeye cesaret ede-
mediler, oyun oynanmadı.

Bu başarıdan yüz bulan herifler bunun üzerine zorbalığı
daha ileri götürdüler. Kadınların yalnız oyunlara değil frenk
mahallesine gitmeleri de hoşlarına gitmiyordu. Demek ki ka-
dınlar frenk mahallesine de çıkmayacaklardı. Alınacak şeyler
erkekler tarafından İslam dükkânlarından alınacaktı. Kısacası
bu ağaların arzusunca, kadınların sokağa çıkması yasaktı! Bu
yasaktan haberi olmayan birkaç kadın, nasıl olduysa, bunla-
rın eline geçince epeyce gürültü koptu, çarşaf lar parçalandı;
bunun üzerine hükümet, saldıranların elebaşlarını tuttu. Ağır
cezalarla mahkûm oldular, bu sayede bu vahşet de kapandı.

Nimet Hanım güzel konuşmasını yine kullandı:

“Efendim anlaşılmıyor ki... Bu adamların istemedikleri
nedir? Şık gezmek mi? Çünkü insan pek şık olur da açık ol-
maz. Sonra mesela öyle kadınlar var ki şıklıktan habersizdir-
ler de paçaları, etekleri görünür. Bunlara ses çıkmaz da örtü-
lÜ, ciddi kıyafetle fakat şık sokağa çıkanlar herkesin ayrımsız
itirazına sebep olur.”

Buna cevaben Mediha Hanım:

“A hemşire yasak olan bu ağaların şimdiye kadar görmediğini yapmaktır. Bunu anlamıyor musunuz canım? Eğer açık gezmek yasak olsa Kuşdillerinde, Kâğıthanelerdeki ke-pazelikleri yasaklamaları gerekir. Bunlara ses çıkarmazlar da sonra mesela Köprü’de terbiye ve adap dairesinde iyice kapalı fakat yeni modelde çarşafı, kibar, temiz kadın görseler en uygarları bile hayret ve saldırganlıkla bakarlar.”

Benim bütün bu konulara ait fikrim, bir kadın özgürlüğünden anladığım şudur ki, bir kadın kocasının sosyal hayatına katılabilmeli, ona hayatında eşlik edebilmeli, onu mesele yalnız tiyatrolara gönderip kendi yalnız gezinti yerlerinde eğlenmemeli. Bizim milletin büyük bir gelecek sahibi olması için tek eksiğimiz sosyal hayatımızın olmamasından, kadınsızlıktan, kadınları erkeklerden uzak bulundurduğumuzdandır. Kadınlar örtülü olması gerekse, örtünsünler. Onları örtülü bulundurmamak hayatımızdan çıkarmak demek midir? Bugün bir kadının kocasıyla sokağa çıkması hâlâ ayıp görünüyor, hatta gezinti yerlerinde beraber oturmalarına polis engel oluyor. Sorun bu kadar önemliyken, bu hanımların bahsettikleri çarşaf oyunları adi bir oyuncaktan ibaret kalır. Bence bizde bugün, kadın meselesi yalnız bundan ibarettir.

Hacer de bu kadar ciddi bir konuya tahammül edemediğini göstererek sözü kesecek bir tavırla yeni bir evlilikten bahsetti. Evli bir erkekle sevişerek ona varan bir genç kızın hikâyesini anlattı. Bütün bu genç hanımlar birden itiraz ettiler. Birisi bunu kabul etmiyordu, hepsi de o genç kızı ayıplayıp kınıyorlardı. Buna karşı Nerime’yi, o genç kızı pekiyi tanıyan Nimet: “Durun meseleyi etraflıca ben size açıklayayım...” diye olayı anlatmaya başladı:

“Nerime, gayet ciddi, gayet namuslu, gayet aydın bir genç kızdı. Cemil Bey’i, kocasını da bir senedir şiddetle seviyordu. Hâlbuki Nerime için aşk, ancak evlilikle mümkün olaca-

ğından sevdiği adama hayatını terk ve teslim etti. Nimet’e göre bu meselede asıl suçlunun Cemil Bey olması gerekirdi. Ve mademki o yaptı, kendisini tam bir ciddiyet ve şefkatle kutsayan Nerime için bu uzatılan ele hayatını teslim bir mutluluk olurdu. Bir kabahat değil...”

O zaman tekrar birbirine karışan dalgalar gibi sesler, itirazlar, fikirler birbiriyle çarpıştı. En sonunda herkes şu soruyla karşılaştılar: “Acaba mutlu olacaklar mı dersiniz?”

Telaş, yaygara arasında ben dedim ki:

“Eğer birbirlerini gerçekten seviyorlarsa mutlu olmaları-na hiçbir engel düşünemem. Bir genç kız için hayatı büyük bir güven ve aşkla teslim edecek böyle bir erkek bulmak o kadar büyük bir mutluluktur ki... Şurada altı yedi genç kıyız, kime varacaksak, hangimiz kocamızı cidden seveceğimizi biliyoruz?”

Bu soru üzerine hep birden daldılar; hepsi de evliliklerini, gelecekteki kocalarını düşünüyorlardı. Bu sessizlikten sonra tekrar Nimet’in sesi işitildi:

“Evet, acaba kim? Değil mi kocalarımız, bugün var, hepsi de yaşıyor fakat kimdir? Adı nedir? Nerededir? Ve nasıldır? Bunları hiç bilmiyoruz, sonra bir gün bu hiç bilmediğimiz hatta hiç görmediğimiz adamı hayatımızı geri dönüşü im-kânsız bir şekilde kendisine teslim ettiğimiz gün göreceğiz. Beğenecek miyiz, hoşumuza gidecek mi? Yoksa nefret mi edeceğiz? Bunu kim bilir? İlk günler yenilik, ilk heyecanlar arasında belki biraz memnun oluruz ve bu gaflet devresini nikâhın kerametine yorarlar. Ve hemen mutluluğumuza karar verilir. Çok geçmeden arada uzlaşması mümkün olmayan kişiliklerin kavgası, benliklerin, kendini beğenmişliklerin davası çıkar... Nerime ise hiç olmazsa hayatını verdiği adamı tanıyor, bir senedir sevmiş... Ve bunun için ona hayatını teslim etmiş. Kocası olacak adamı evlenmeden önce bir sene sevmek, sevebilmek, bir kız için o kadar mutluluktur ki...

Bakalım biz bir sene değil, acaba hiç sevecek miyiz, bütün ailelerimizde olduğu gibi kavgasız, gürültüsüz hayat geçirebilecek miyiz? İşte bunun için ben Nerime'ye imrenirim... Mutlu Nerime..."

Biraz önce azarladıkları Nerime'yi hep birden mutlu buluyorlardı. Şu insanlar ne tuhaftırlar; başkalarının mutluluklarını görerek kendilerini bundan yoksun buldukları için mi bu azarlamaları ve küçümsemeleri, yoksa kıskançlık ve hırçınlıklarından mıdır?

Sonra bir kura lafı çıktı. Ben anlamayarak bakarken, hep sevinçle birçok kâğıt kesmeye başladılar. Onlar bu dört köşe kâğıtları keserlerken, ben Nigar'a sordum: Meğer yalnız kalıp sıkıldıkça, tanıdıkları beylerin isimlerini bu kâğıtlara yazarlar, bunları büküp kapayarak kura çekerlermiş. Ve hangi bey hangi hanıma çıkarsa artık o onun olurmuş. Şimdi sıra, isimlerin yazılmasına gelmişti, ben bu isimlerin kimlerin olacağını merak ediyordum. Meğer hoşlarına giden, eserlerini beğendikleri şairlerin isimlerini yazarlarmış. Bu şairlerin arasında Behic'in ismi de geçince birden ister istemez hoş olmayan bir tesir duydum; bu çocukluk, bana hiç hoş bir eğlence gibi gelmedi. Rastgele sizin varlığınızdaki haberdar olmayan birtakım gençlerin kâğıdın tesadüfünden sizin olmasıyla eğlenmek bana pek anlamsız geldi. Önce Nimet Hanım için çekildi. O gülümseyerek bekliyordu fakat kısmetinin ismi okununca umudunun dışında birisi çıkmış gibi gözleri bulutlandı. Bu oldukça alaylı bir gülüşmeye sebep oldu. Mediha Hanım, Nimet'in kâğıt nişanlısının şiirlerini okuyordu. Sonra, ikinci olarak benden bahsedildiğini işitince merakla baktım. Acaba kim, acaba kim çıkmıştı? Herhâlde bu bizim geleneklerimizden daha zorlayıcı bir yöntemdi, ben bu beyleri bu hanımlar kadar tanımıyordum. Eserlerini okumuşsam da kendilerini, resimlerinden tanıyamayacak kadar az biliyordum. Bana şimdi bir anda senin beyin budur diye bir isim söyleyeceklerdi. İstmeden tereddüt ettim, "Hayır,

ben istemem,” diyecektim. Fakat buna meydan bırakmadan kâğıtların arasında gezen el bir tanesini çıkardı, açtı, birkaç bakış birden yöneldi. Aynı zamanda birkaç ağız okudu: “Behic Bey!”

Kuşkusuz kendisini diğerlerine göre çok tanıdığım için ve bütün bilinmeyen bir adama rastlamadığım için olacak ki, beni son derece memnun etti. Bu sırada şu sesler, gülümsemeler, çığlıklar arasında kura devam ediyordu.

Onlar gittikten sonra Nigar’ın çenesi açıldı, hepsinin hakkında bildiklerini anlattı... Ya Rabbim, tanıdığım, gördüğüm genç kızların, hâllerini, hayatlarını öğrendikçe, kendime hayret ediyordum. Macerasız tek genç kız ben mi varmışım? On dokuz senelik hayatım nasıl olaysız geçti. Meğer bütün bu hanımların hepsi de sevmişler, görmüşler, görüşmüşler, haberleşmeler, buluşmalar, neler, neler... Demek pak ve masum, bir ben varım...

Ah, ne temiz bir hayatım vardır. Bu yaşa kadar hiç kimseyi sevmedim. Eğer bundan sonra seversem, ilk aşkın coşku ve şiiriyle seveceğim. Hâlbuki ruhum, bu yaşa kadar tutsak olduğu için olacak ki, şimdi nasıl derin bir özlemle sevmek, sevilmek için titriyor.

Sevmedim, çünkü şimdiye kadar kendime layık bir kimseye rast gelmedim. Sonra... Aramadım da. Çünkü yaşadığım çevrede kendime layık bir adam bulunacağına ihtimal vermiyordum. Çünkü bence aşk evlilikten ibarettir, karısı olmayacağım bir adamı sevmek, benim için bir rezalettir. Eğer onlar gibi aramış olsaydım, ben de buldum zannıyla böyle kirli maceralarla kirlenirdim. Ah bütün temiz ve dokunulmamış ruhuyla ilk defa olarak sevdiği erkeğin karısı olmak ne mutluluk... Ne derin, ne coşkun bir mutluluk olması gerekir.

Ruhumun özlemi taştıkça aldanmak korkusu, yanılmak tehlikesiyle kendimi zorlardım. Sonra da nasıl anlatayım bilmem ki... Bence aşk için daima daha pek erken gibi bir fikir

mevcuttu; mademki sevdiğim adamla mutlaka evlenmek istiyordum, evlenme yaşına gelinceye kadar beklemek gerekmez miydi? İşte bu çeşitli sebeplerle, bu zorlama ve bekleme içinde bütün gençliğim masumane geçti. Artık şimdiki zorlama elimde değil, şimdi de kendime layık bir kimse bulamamak ümitsizliğiyle sızlıyorum. Ben de sevmek, sevilmek, sevdiğimin okşayışıyla, onun seslenişiyle titremek istiyorum. Kalbimin bütün şiir ve özlemiyle havalarda uçmak, yıldızlar arasında gezintiler yapmak, kimseyi titretmemiş heyecanlarla titremek, hiçbir vücudu kendinden geçirmemiş zevklerle sarhoş olmak İstiyorum... Öyle zevkler, öyle mutluluklar ki yalnız benim için çiçeklenmiş olsun, öyle aşklar ki genç kızlığımın bütün altın hülyalarıyla dolu parıltılı aşklar olsun... Öyle aşklar ki... Aşklar mı? Hayır, aşk, bir tek aşk... Bir tek vücut için, bir tek aşk ki kalbimin bütün çiçeklerle süslenmiş ve değerli taşlarla bezenmiş olsun... Bütün varlığım, senelerden beri taşan kalbimin bütün aşkı, ezeli bekâreti onun, yalnız onun olacaktır. Yalnız onun sonsuza dek... Fakat kim ve nerede? Acaba yaşıyor mu? Yaşıyorsa bu tesadüf, bu ulu, ilahi tesadüf bir gün mümkün olacak mı?

Yoksa bazı تنها bahçelerde yalnızlık ve bilinmezlik içinde gelişerek bütün ruhun bütün isteğiyle titrediği okşayıştan yoksun kalıp hasret içinde solan, harap ve perişan, yerlere serilen öksüz ve şanssız çiçekler gibi kötülüğe mahkûm muyum?

5 Temmuz

Bu akşam yine, Behic Bey burada. Bu adama karşı kendimde belirsiz bir zaaf hisseder gibiyim. Beni, bu zaafı durdurmayı ve uzaklaştırmayı engelleyen tek düşünce, kendisinin aşkıma görüldüğü ve tanıdığım kadar layık olmayan bir adam olmasıdır. Sofrada yine amcamla sohbet ederken uzun uzun kendisini inceledim; çirkin değil... Hem âdeta güzel... Sonra ince, zarif... Bu fiziki üstünlükleri... Maneviyatına gelince, onun da sözleri ve eserleriyle tanıdığım kadar fiziki derecesinde zengin olduğu açık... Demek... Ah ya Rabbim, kendi kendime bile itiraftan korkuyorum... Acaba o mu? Senelerden beri beklediğim, kendisi için yaşadığım ve beni mutlu edecek erkek kendisi mi?

İlk gençliğimden beri bütün ruh hazinelerimi kendisi için kıskanç bir dikkatle sakladığım, bütün gençliğimi kendisi için süslediğim erkek, huy güzelliğine karşı kalbimde çiçeklenen heyecanların, en sonunda bütün mükemmellikler karşısında varlığını sarsan istek tufanlarının kaynama sebebi olan erkek o mu? Kalbimi, temasıyla aşkımla titretecek erkek, benliğime, hayatıma sahip ve hâkim olacak erkek, o, öyle mi?

Ah... Bunlar ne benzersiz mutluluklar... Bir genç kız için senelerce tanımayarak kutsadığı ve taptığı erkeği en sonunda bir gün bulup, "O, sensin!" diyerek ona teslim olmak, artık onun kulu, esiri olarak yaşamak... Acaba bu mutluluğu tatmak benim için alınyazısı mı?

Yoksa, ah yoksa, ben de memleketimizin bütün genç kızları gibi, en sonunda, tanımadığım, bilmediğim, sevmediğim, sevmeyeceğim; adi, karaktersiz bir erkeğin kolları arasında mı çürüyeceğim?

Yemekten sonra Hanım'ın neşesi geldi de bize bir parça müzik lütfetti. Piyanoda alaturka iki üç kırık, dökük şarkıyla, birkaç kanto çaldı. Amcam piyanodan hiç hoşlanmazsa da Behic Bey'in yanında ses çıkarmadı fakat Behic Bey, hem amcam tarafından hem Hanım'ın piyano çalmasını kıskanan Nigar tarafından hem de benim tarafımdan söylediği bir sözle Hanım'ın ve nasılsa bu havalardan hoşlanan Abdi'nin keyfine engel oldu:

“Oh halacığım, rica ederim, bunların yerine alafranga bir iki hava lütfetseniz... Bilseniz piyanoyla alaturka çalmak hiçbir şeye benzemez!”

Hanımcık elleri piyanoda asılı kalarak yarım döndü: “A, şerim!” dedi. Sen de beni piyanist mi sanıyorsun... Önceden ufak tefek bir iki şey uyduruyordum fakat buraya geldim gelmeli piyanoya veda ettim... Çünkü bey de hiç sevmiyor...”

Amcam öteden, enfiyeli sesiyle eğlendi: “Oo, Hediye Hanımefendi, zaten piyano sana ilk günden beri veda etmiş ama senin haberin yok...”

Hanım bunun üzerine bana dönüp: “İki gözüm, şericiğim, ne olur biraz siz lütfetsenize.”

Amcamın kayıtsızlığı ve Nigar'ın kıskançlığı engel olmadı, Behic'e bütün ustalığımı göstermek için kalktım, memnuniyetle piyanoya geçtim. Fakat onun da musiki bilgisini pekiyi tayin edemediğim için önce Vald Toyfeldin valsle başladım... Çalarken dönüp kendisinin yüzünü inceleyerek ruhunun anlamını göremediğim için sıkıntı duyuyordum. O bitince Karamiyon'un “Aşk Çiçeklenince” valsine geçtim ve bunun başlangıcının ruhu, aşkı güçsüz bırakan notalarını ruhumun bütün coşkunluk ve hararetiyle canlandırarak çalışırdım ki, arkamdan onun sesini işittim, o, hanıma seslenerek diyordu ki: “Oo, görüyor musunuz hala... İşte musiki böyle olur... Sizin çaldığınız şeylerse bunun yanında yalnız mırıltıdan ibarettir. Fakat bu mümkün olup da okunsa...”

Hanım bana baktı, ben başımı sallayarak sesimin etkisinden ve ustalığımdan emin, okumaya başladım. İtiraf ederim ki ruhum son derece bir coşkunluk içinde sarhoştı. Ve bu coşkuyla bu parçayı o kadar güzel okudum ki son notalar derin bir aşk titremesi içinde gibi sönerken arkamdan Behic'in büyük bir hararetle beni alkışladığını işittim. Amcam, hoşlanmadığı bu musiki faslını bu kadarla bırakmak için gibi kalkmıştı. Behic Bey de kalkarak bana yaklaştı ve ilk defa olarak ruhuma kadar nüfuz eden bir bakışla bana bakarak: "Tebrik ederim!" dedi.

O beni tebrik etti; ben de şu satırları yazıyordum, acaba o biliyor mu ki ruhum bütün, bütünüyle, bütünüyle bu tebrğin heyecanlarıyla titremektedir. Acaba biliyor mu? Acaba kuşku duyuyor mu? Yarın sabah erkenden gidecek, bilmeyecek, düşünmeyecek ki burada on dokuz senelik tutsak, gizli aşk duygularının şevkiyle kendisi için çırpınan bir genç kız vardır. Bunu bilmeyecek, şüphe etmeyecek, şüphe etmeden, öyle, öyle uzaklaşacak. Bu ne kadar acı!

Bana nasıl baktı... Nasıl, nasıl baktı ya Rabbim... Ya sesi nasıl bir iltifat edasıyla doluydu. Ah bu kadınlık... Bu sevdiği erkeği mutlu etmek ihtiyacı, nasıl beni harap ve perişan ediyor... Acaba onun mutluluğuna yeter miyim? Ve o benimle yetinir mi? Ve acaba onun tabii zor beğenir olan şair ve yüksekten uçan ruhu, beni takdire değer bulur mu? Onun tanıdığı ve özellikle zengin, seçkin, şairane hayal dünyasında yaşattığı güzelliklere göre benim bir önemim olur mu? Of, bütün bu şeyler, bu bilinmeyen şeyler...

6 Temmuz

Gayet büyük bir haber! İzmir'den, annemden bir mektup aldım. Oranın jandarma komutanı beni istiyormuş. Annem, bu beyi uzun uzun anlatıp övdükten sonra, bu kadar parlak bir kısmeti reddetmenin akla uygun olmadığını yazıyor. "Babanla ben kendisini pek uygun buluyoruz, sen de düşün bir karar ver. Şimdiye kadar bütün çıkan kısmetlerini reddetmekte belki mazur olabilirdin fakat artık on dokuz yaşını bitirmek üzere olduğunu unutma... Ben senin yerinde olsam zaten sıkıldığını her mektupta yazdığın İstanbul'dan kalkar, koşar, İzmir'e gelirdim." diyor.

Ah ya Rabbim, insana en yakın varlıklar, hatta annesi babası bile ne kadar uzak, ne kadar, ne kadar yabancı ki... Bunlar anlamıyorlar, bilmiyorlar, düşünmüyorlar ki, ben böyle parlak denilen kısmetleri gözüm bağlı olarak kabul edip hayatımı teslim edemem; bu bey annemin garantisine göre, "En zor beğenir kızları bile memnun edecek kadar yakışıklı, özellikle mevki ve geleceği gayet parlak," bir subaymış... Evet, düşünmüyorlar ki, ben yakışıklı, parlak erkek değil yalnız beni anlayacak hassas, ince bir kalp sahibi erkek istiyorum. Bilmiyorlar ki, benim aradığım, istediğim servet ve güzellik değil, yalnız, yalnız ruhtur.

Hiç kuşku etmem ki bu jandarma komutanı beyefendi ruh inceliğine, çizmesi kadar kayıtsızdır; onu şöyle bir düşünüyorum, konumuna, ortamına, rütbesine mağrur, kibirli bir bey ki, kendisine teslim edeceğim kalbimin hazinelerine, emrindeki jandarmalar kadar bile önem vermeyecek.

Ah çaresiz genç kızlar... Ne zor, ne öldürücü bir hayat dönemi içinde çırpınırsınız: Bir kere korumasına son derece dikkat ve özenle mecbur olduğunuz önemli hazinelere sahip-

siniz. Kalbinizin telkinlerine karşın, yaşıt olduğunuz erkeklerin hayatlarına serbestlik verdikleri bu yaşta, siz kendinizi zapta, duygularınızı gizlemeye ve saklamaya zorunlusunuz. Hâlbuki ruhunuz, erkeklerden fazla şiirle, aşkla, hülyayla, en sonunda, sonsuz emeller ve mutluluklarla doludur. Her rüzgâr darbesiyle sallanan bir yaprakcık gibi titlersiniz. Varlığınız özlemle, sevmek ve sevilme gereksinimiyle dopdolumdur; taşıyor, kendinizi nasıl olursa olsun feda etmek için inliyorsunuz. Her önünüze çıkan genci seveceğim sanma deliliğiyle hastasınız; bunun için önerilen evliliği hemen kabul edersiniz. Kocanız olan bu kişi, o kadar kayıtsızca bir gaflet, o kadar kör bir hafiflikle seçilmiş; sizin emelleriniz, arzularınız bu seçimde o kadar ihmal edilmiştir ki, ilk temasta kahr ve pişmanlık, hezimet ve felakettir.

Yahut benim gibi zor beğenirseniz; yalnız kendinizin anlayacağı, başka herkesi, hatta size en yakın olması gereken ananızın babanızın bile yabancı olduğu, delilik diye isimlendirileceği, ince hesaplarla reddetmekte izinli ve serbest olsanız bile, bugün bu reddedilen kismetlerden sonra artık taliplerin nadirleştiğini görürsünüz. O zaman uzun, üzücü bir bekleme devresi başlar; beklenen teklifler gecikir ve en sonunda o zamana kadar beğenmeyerek reddedilenlere göre daha az kabul edilebilir hayalinizdeki gayeye, az çok uygun olan eskilere göre, hiç uygun olmayan yeni bir kismet, körü körüne kabule mecbur kalırsınız. Çünkü annemin de hissettirdiği gibi, çünkü daha dün bir genç kızken, artık bugün evde kalmış kart bir kız kabul edilmesi tehlikesi yüz göstermiştir: Kısaca, ne olursanız, nasıl olursanız olun, mutlak yoksunluk, mutlak düşüş, mutlak bozgun... Her genç evli hanım mutlak birçok emellerinin, birçok hayallerinin matemiyile hüznün ve hasretle doludur. Ah, o mahzun gözlerde ne derin yaralar ne tedavi kabul etmez matemler vardır!

Genç kızlık... Hayatın baharı demektir; bir bahar ki, en renkli, en neşeli, en hoş çiçeklerle süslü, en sarhoş edici, en nazlı, en ruha can katan kokularla ıtırıldır; bir bahar ki, orada

doğa yalnız iltifatların solukları, yalnız rengârenk heyecan ve aşk gezintileri yapar. Bir bahar, bir bahar ki, onda en saf ve parlak ümitler, en temiz ve gümüş emeller uçmaktadır; bütün şiir, bütün güzellik, yalnız şiir ve güzellik.. Yalnız neşe ve gülme, yalnız renk ve parlaltı... Fakat sonra, o zamana kadar bir bulut görmemiş olan bu bahar, gökyüzü, azgın ve zalim bir hücumla karanlıklar içinde kalır. Ondan sonra, hiç eksilmeyen bir yağmur, acımasız, insafsız, o senelerce üstüne düşülerek büyütülmüş emel çiçeğine, o nazlı, ipek kelebeklere karşı inatçı, yakıcı bir düşüşle devam eder. Bir ateş yağmuru ki, ölünceye kadar durmadan devam eder...

Bugün İstanbul'da, hayatları, kaderleri bu zalim geleceğin dişleriyle kemirilen binlerce kız var. Bu zavallılar bin türlü hoş ve iltifat ümitleri içinde kocaları olacak, o iyi davranış ve iltifata bedel hayatlarını yakıcı bir üzüntü içinde tahrip edecek canavarları bekliyorlar.

Bir büyük yangın oluyor; bin, iki bin kişi, beş on gün dinlenmeden yoksun, açıkta kalıyorlar. Bütün dünya bunlarla ilgilenerek yardımlar, merhametler gönderiyor, hâlbuki burada sonsuza dek ağlamaya mahkûm binlerce genç, nazik, masum ve güzel kız, ihmal ve kayıtsızlık yüzünden mahkûm oldukları bu zalim ve kahrolmuş kaderi, boyunları bükük, mazlumanane bir baş eğişle bekliyorlar. Bunları hiç düşünen yok.

Bir erkek, karısını arzusuna uygun bulmazsa, istediğini yapabilir, boşar yahut başka bir kadın alarak mutluluğunu sağlar. Fakat kocasını sevemeyen, onun kalbine ve arzularına pek uzak olduğunu görerek, beraber yaşamaktansa ölmeyi yeğleyecek kadar nefret eden kadınlar, onlar, o zavallılar ne yapsınlar? Ya bu zulüm ve ihanet içinde sürünerek çürüyüp harap ve mahvolacak yahut daha kötü bir ihtimalle fuhuşa düşüp, sefil olup adı kötüye çıkacak değiller mi? Peki, bunları kim düşünecek, kim yardım edip koruyacak? Bugün bir çiçek gibi hayata neşe veren bütün bu genç kızlar, bu kadar lütuf ve dikkate layık değil mi? Bizi en çok sevenler, en ya-

kın olan analarımız, babalarımız bu vahşetle süren uğursuz âdetin dışlerinin arasına bizi terk ve teslim ederlerse, bu binlerce kurbanlık kıza dışardan kim merhamet edecek?

Eskiden, bugün küçük gördüğümüz batıl inanışların hü-küm sürdüğü vahşi devirlerde tapındıkları tanrılara kurban olmaya mahkûm olan genç kızları, aileleri ve kabileleri nasıl kaderlerine boyun eğerek terk ve feda ederlerse, bugün de anamız, babamız bir çalışmayla düzeltilmesi mümkün olan bu uğursuz âdetin pençesine bizi öyle terk ediyorlar... Bu zulümdür, hatta bu cinayettir.

Bir genç kız, hayatını ortak edeceği ve teslim edeceği erkeği tanımalı, bilmeli, sevmeli... Hiç olmazsa, evlilikte yalnız servet gibi, namus gibi dış görünüş değil, hayatın esasını oluşturan ahlak ve görenekler göz önüne alınmalı. Evliliğe layık olduğu önem verilmeli, iki taraf birbiri hakkında bugünkü gibi ihmalle değil, bir dikkatle araştıran bir soruşturma yapmalı; analar, babalar gözlerini açarak bu soruşturmayı bizzat idare etmeli. Şimdiye kadar olduğu gibi yalancı tanıklara, asılsız söylentilere güvenilmemelidir.

Biz, bu kaba çevre içinde, gaflet ve karanlık arasında, hayatlarımızın en parlak genç kızlık senelerini heba ve ziyan ettikten sonra, bir gün bilmediğimiz, tanımadığımız, hatta hiç görmediğimiz bir erkeğe hayatımızı teslim etmek zorunda kalırız. Ve bütün hayatımız genellikle bir erkeğin zulüm ve kahrıyla harap olup yıkılır! Nasıl olur da biz kadınların da bir kalbimiz, bir duygumuz, bir arzumuz olduğunu düşünmüyorlar; onur ve hayattan tat almak yalnız erkeklere veriliyor? Örneğin benim annem, babam nasıl düşünmüyor ki; ben, tanımadığım, ahlak ve düşüncelerini, özel eğilimlerini bilmediğim, sonra da aynı şekilde bilmediği bir kıızı böyle rastgele isteyen adamlarla mutlu olamam. Bunlar nasıl bilmiyorlar ki; benim de kendime göre arzularım ve isteklerim vardır!

Mademki onlar da her anne, baba gibi böyle evlendirecekler, bana vere vere böyle bir hayat vereceklerdi, niçin beni

böyle bir terbiyeyle süslediler? Niçin bana, böyle düşünceler, böyle arzular vermeye uygun bir hayat yaşattılar? Ben düşüncesiz, duygusuz, cahil bir kız olsaydım o zaman, oh ne iyi olurdu, hiç olmazsa düşünmeden bilmeden bu hayata memnuniyetle girerdim ve başıma gelen felaketi kaderime yorar, boyun eğerek ızdırap duyardım! Hâlbuki onlar beni eğitip aydınlattılar; bana dünyanın, hayatın, kaderin ne olduğunu öğretecek bir terbiye verdiler. İnsana, yaşayacağı hayata göre bir terbiye vermek gerektiğini düşünmediler ve bugün böyle bir kıza, “Haydi zindana... Çünkü başka türlü yapmaya memleketin hâli ve âdeti uygun değil,” diyorlar. Peki, bunu niçin önceden düşünmediniz?

Bugün bu verdiğiniz kocayı kabul etmesem, bu hayata isyan etmesem, mutlu olmak için kendim hayatımı kursam, her insan mutlu olmak hakkını kullansa... O zaman, “Namussuz kız, bizi rezil etti!” derler, hâlbuki siz beni belki sonsuza dek bedbaht ve sefil edeceksiniz.

Gerçek şu ki, biz her şeyde olduğu gibi, terbiye ve evlilikte de körü körüne, gaflet ve karanlık içinde, düşünmeden, sersemler gibi şuursuzca hareket ediyoruz ve böylece bize teslim edilmiş olan bu hayatları boşuna ziyan ediyoruz. Her şeyimiz gibi hayatımızın en önemli meselesi olan evlilik de yalnız boyun eğmekle idare olunuyor ve yalnız tesadüfün keyfine bağlı kalıyor.

Ah öyle bir şey yapmak istiyorum ki, onlar da, bütün dünya da hayrette kalsın. Öyle bir şey, öyle acı, öyle kanlı, öyle yırtıcı bir şey ki, içinde çırpındığım bu tatsızlık ve iç sıkıntısının derecesini onlara göstereyim de, yansınlar, ağlamaktan harap olsunlar. Bir şey, bir şey, gaddar, zalim, vahşi bir şey... Yapabilsem... Ah yapabilsem... Onlara gösterebilsem ki hayatta bütün fikirleri, bütün hareketleri, bütün niyetleri, hatta bütün inanışları, hepsi, hepsi de yanlış ve zararlıdır; onlara feryat ederek haykırsam ki, insan böyle yaşamaz, hayat böyle helak ve ziyan edilmez ve bize yazıktır. Mademki biz de mut-

lu milletler gibi adam olarak dünyaya gelmişiz, bu hayatlara acımak, adam gibi yaşamaya çalışmak gereklidir. Evet, anlat-sam, ispat etsem ki, ocuk böyle terbiye edilmez, evlat böyle kocaya verilmez. Ve böyle büyütülen ocuk, böyle terbiye edilen kız, böyle kocaya verilmek istenilen evlat gayet kutsal bildiği hayatını köpeklerin ağzına atılan kokmuş et gibi feda etmektense canına kıyar, intihar eder, geberir gider.

7 Temmuz

Bazen düşünüyorum da dünyaya gelmek bir felaketken, sonra bu memlekette özellikle kadın olarak doğmanın dayanılmaz azabına nasıl dayandığıma hayret ediyorum. Mesela yalnız erkek olsaydım, bugün beni sıkıştıran ve harap eden bu üzüntülerin birçoğundan habersiz olacaktım. Kadın olmak, yani erkeklerin ruh ihtiyaçlarına fazla fazla zayıf olduğumuz hâlde bir daraltan ızdıraptı, bir esir hayatı sürmeye mecbur olmak...

Mesela Behic Bey, şimdi istediğini yapmakta, istediğini görmekte, istediğini sevmekte serbesttir; arzu ettiği zaman istediği yere gider, istediği adamlarla görüşür, istediği şeylerle meşgul olur. Bizim bu esir hayatımıza göre, ne kadar imrenilecek bir hayat! İşte, ben, ne istediğim vakit sokağa çıkabilirim ne istediğim şeyi yapabilirim ne de istediğim yere gidebilirim... Çünkü kadını... Yani iradesiz, arzusuz, kudretsiz bir aciz, bir esir... Hayat, yalnız onlara uygun, yalnız onlara lütfetmiş, biz her şeyde mağlup, herhâlde yenilmiş ve mağdur... Erkekler istedikleri zaman evlenebilirler, isterlerse hiç evlenmezler; eğer fikirlerine uygun bir kadına rastlamazlarsa, rastlayıncaya kadar ya da hiç evlenmeyebilirler yahut kırk, hatta elli yaşına kadar bekâr duran erkekler vardır. Hâlbuki biz, zavallı kızlar... Yirmi, yirmi iki yaşımıza geldik de kocaya varmadık mı, artık turfa oluruz. Hem sonra, talep mutlak erkek tarafından olacak! Nasıl her şeyde ellerimizi bağlamışlar, nasıl bizden her seçimi-mizi elimizden almışlar! Ben her özgürlüğü feda etmeye hazırım, hatta sokağa çıkma hakkımı bile kolaylıkla feda ederim, yalnız evimde içim rahat ve mutlu bir hayat sürmek mümkün olmalı... Yani, hiç olmazsa beraber yaşayacağım adamı mümkün olduğu kadar tanımak ve sevmek mümkün olmalı... Fakat mümkün değil, bu bile mümkün değil!

11 Temmuz

Bugün gazetede ilanını gördüm, yeni bir kitabı yayımlanmış. İsmi de *Elhan-ı Nücum*...⁴ Ne güzel bir isim... Bunu hemen alıp okumak için deli oluyorum. Fakat kimi göndermeli de aldırmalı, sabahtan beri bu ihtiyaç içinde kıvranıyorum. Amca Bey'in haberi olmadan, ondan izin alınmadan İstanbul'a inilmez ki... Sonra kıyamet kopar! Nasıl almalı... Kiminle aldırmalı... Of, ne kadar talihsizim!

4 Yıldızların Nağmeleri

13 Temmuz

Sarhoşum... Işıkla, renkle, kokuyla sarhoşum. Ne yapıt ne yapıt... Hayır, yemin ederim ki kimse benim kadar böyle sarhoş olamaz ve olmamıştır. Diyebilirim ki, bu eser yalnız benim okumam, benim anlamam, benim vurulup sonsuza dek sahibine hayatımı vermem için yazılmış bir kitap... Ne ince, ne derin, ne coşturucu şiirler ya Rabbim! Nasıl bu duyguların sahibi yalnız benim kalbimi anlamak, benim inceliğimi kutlu kılmak ve beni çekip, büyülemek için dünyaya gelmiş...

Hiçbir zaman, hiçbir kitap bir kalbi, benim bu kitapta olduğum kadar kendinden geçirmemiş ve şaşırtmamıştır. Artık hayatım benim değil, iradem elimde değil, ölmek, yaşamak, mutlu olmak için onun bir emrini, bir işaretini bekliyorum ve yemin ederim ki, mutlulukla hayatımı feda ederim. Zaten onun kutsal, seçkin ve soylu ruhuna göre hayatımın ne değeri olur? Hiçbir erkeğin onun gibi ateşli, onun gibi seçkin, onun gibi en berrin mutluluklara layık değildir... Hayır, her şeyim onundur, hem sonsuza kadar... Sonsuza kadar, onundur... Senelerden beri kalbimde birikip en sonunda taşan bütün özlemlerim en sonunda büyük bir minnetle kendisine yöneldi; o sadece kabul etsin...

Acaba kabul eder mi? Evet, acaba haberi olsa, böyle kutlanılıp, tapıldığına bilse, nasıl anlar? Memnun olur mu? Yoksa küçümser mi? Ah, o kim bilir bu ince ve soylu duygusuyla ne yüksek kadınlardan ne tapınmalar görmüştür! Kim bilir ne seçkin kadınlar onun için nasıl hayatını feda etmişlerdir? Demek, demek ki onun gözünde hiçbir önemim yok ve tapınmam kendisine hiçbir etki etmeyecek. Ah edebilseydi, yemin ederim, onun yalnız memnun bir bakışla baktığını görmek için sakınmadan hayatımı veririm.

O Gece...

Eskiden beri tutulduğu ve uğrunda çırpınarak hayatını vermeye mahkûm bulunduğu alevin etrafında dönen pervaneler gibi, onun hayalinin etrafında deliler gibi, kendimi kaybetmiş bir hâlde, en kutsal ümidim onun hâlimden haberdar olmasına bağlı olarak çırpınıyorum... Elimden kitabı düşmüyor... Hâlbuki, o kim bilir bir daha gelecek mi ve kim bilir burada kendisi için harap olan zavallı Pervin, onun için yaşıyor mu?

Sanıyorum ki, beni, ruhumu tam anlamıyla tanısa, bu ilgiden memnun olur; temizliğimi, gururumu bilse, bunlara rağmen kendisi için kalbimi dolduran bu duygunun ruhumu ilk defa olarak ele geçiren bir aşk olduğunu bilse... Bilse, bu on dokuz senelik hayatta, bunun bir genç kız ruhunu ilk defa titreten bir sevgi olduğuna emin olsa... Oh, onu memnun etmek, onun hayatına bir kanaat saniyesi, bir memnuniyet anı vermek mutluluğu...

Yukarıda odamda ruhum arzu hayalleriyle özlemlerle yüklü, dalmış kalmıştım. Amcamın sesini işittim, geleceğine işaret olmak üzere yine aşağıda haykırıyordu: “Ulan, bana bakın, bu nasıl ev be! Orada kimse yok mu, hepinizde mi öldünüz yahu?”

Hanım’ın kapısının açıldığını ve sofada telaşla yürüyerek merdivenden aşağı indiğini işittim. Amcamın sesi: “Neredesiniz yahu, kayıplara mı karıştınız? Misafiriniz geldi!” diyordu. Birden yüreğim oynadı. Misafir? Bu kim olabilirdi... Kesin, kesin oydu; hemen fırladım, aşağı koştum, salonda camlı kapısından kendisini ayakta amcamla Hanım’ın arasında gülümseyerek konuşuyor gördüm. Ve birden gelen yıkıcı bir heyecan içinde, içeri girmekten korkarak tekrar yukarı çıktım. Son geldiğinden sonra, o kadar şeyler olmuş, bu kitap beni ona o kadar karşı konulamaz bir surette bağlamış ve tutsak etmişti ki, onun büyük huzuruna çıkarsam, ister istemez ayaklarına düşerek: “Hayatım senindir, onu al, istersen köpeklerle at fakat bil, bil ki senindir...” diye inleyeceğimden korkuyordum.

İşte bunun için, yemeğe kadar aşağıya inemedim. Yemeğe çağırdıkları vakit, titreyerek onun huzuruna çıktım. Önce kulaklarım uğulduyor, başım dönüyor, heyecandan nefes alamıyordum!

Onlar yine amcamla ateşli konulara geçmişlerdi. Amcam arzusu aksine böyle ciddi konulara girdiği için gayet komik tavırlarla, sözlerle güya itiraz ediyor; bu itiraza Behic köpürüyor, aksi, yıkıcı cevaplar veriyordu. Mesela yalnız amcamı kızdırmak için olduğuna emin olduğum bir inatla, her şeyi

inkâr ediyor, dünyada ve hayatta takdire değer bir şey bulmuyor, özellikle, bizde sersemce bir uyuşukluktan başka hiçbir şey olmadığını iddia ediyordu.

Amcam, bu sözleri, içinden kudurduğu hâlde, dışarıdan bir heykel kadar taşlaşmış, gözleri süzük, dudaklarında bir küçümseme gülümseyişiyle ve alay eder bir tavırla dinliyordu. Konu, sofradan kalkıldığı hâlde, aynı şiddetle devam ediyordu.

En sonunda, Behic Bey, sözlerini taçlandırmak ister gibi, amcamın fikrine muhalefet için, kızgınlık ve öfkeyle dedi ki:

“Başka milletlere benzemek için neyimiz var? Bir edebiyatımız mı, bir sanatımız, bir ticaretimiz, bir sanayimiz mi var? Bir siyasetimiz, bir idaremiz var mı? Bilim ve fen dünyasında bir keşifte mi bulunduk; altı yüz bu kadar senedir ne keşfettik? Daha doğrusu, başkalarının keşiflerini taklit edeceğiz diye, bozmaktan başka ne yaptık?”

Burada, gazetelerin, boş öğünmelerle yazdıklarını satmak zamanının geldiğini görünce, amcamın beli zafer ümidiyle doğruldu, memnuniyetle ve ağır bir enfiye daha çekerek:

“Neyimiz mi var? Koskoca şanlı bir geçmişimiz, bu övünülecek şeyler sayesinde büyük bir milli varlığımız var.”

“Ooo görüyorum ki siz de iftihar için, bugünün yoksulluğuna karşılık, geçmişin uzak görkeminden yardım isteyenlerdensiniz. Evet, geçmişe imrenmek, onunla iftihar, bugün iftihar edecek şeyi olmayanlara özgüdür. Buna ise ilerleme değil, gerileme derler... Büyük milletlerse yalnız ilerleyenlerdir. Hatta bizimki gerileme bile değil. Gerilemek için var olan bir şey olmalı da onu kaybetmeli. Bizdeyse önceden beri gafletten, cehaletten başka bir şey yoktu. Hâlimiz bence bugün ancak ümitsizlik ve kederle ifade olunabilir. Hiçbir işe yaramayacağımızı, hiçbir şey yapamayacağımızı anlamaktan doğan bir ümitsizlik ve keder... Şimdiye kadar bu hâlimizi, Abdülhamid’in zorbalığına bağlıyorduk, hâlbuki işte üç se-

nedir sözde özgür bir milletiz... Hâlâ o mektup... Hâlâ, hâlâ... Yine o kişisel çıkarlar, yine taraftarlık, yine o çıkarıcılık ve yine o tembellik, yine o yeteneksizlik... Hâlâ eski tembellikten kımıldamadık bile. İlerleme bu mu?

Bu sözleri paketinden bir sigara çıkarıp yakmak için kibrit almak üzere ayağa kalkarak söylüyordu. Kibriti ayakta çakarak sigarasını yakarken:

“Bütün bunlardan vazgeçelim, acaba yaşıyor muyuz? Bugünkü yaşayışımız bir insan yaşayışı mıdır? Buna gerçek anlamıyla bir hayat demek doğru mudur? Böyle zevk adına yalnız hayvanlığa ait şeylerle yetinmek için bir insan ne kadar ilkel olmalıdır? Yalnız ye, iç, uyu... Ne bir sanat kaygısı ne bir sanat heyecanı... Ne bir ilerleme ve gelişme isteği... Yalnız horultulu bir uyku... Hem siz şurasını iyice aklınıza koyunuz ki, uygarlık yıkmak değil, yapmaktır ve insanlığı aydınlatacak bir önemli keşifte bulunan bir milleti yüz büyük savaş kazanmış millete bin kere yeğlerim.

Memnuniyetten haykırmak istiyordum. Hep kendi fikirlerimin, böyle amcamın huzurunda bu kadar serbest ve mü-kemmel bir tarzda söylenmesi beni sarhoş ediyordu. Son sözleri söylediği sırada ayakta, piyanonun yakınındaydı. Bakışı piyanonun üzerindeki notalara yöneldi. O anda yüreğim yerinden sökülüyormuş gibi bir heyecanla sarsıldım. Şimdi öğleden sonra notaların arasında unutmuş olduğum kitabı görecekti... Hatta işte gördü ve gülümseyerek hanıma yönelerek:

“Ne o halacığım, Elhan-i Nücum’u siz de almışsınız... Bu benim için ne şeref!” dedi.

Hanım anlamayarak bir durdu, sonra başını çevirip piyanonun üstüne baktı ve gözüne ilişen kitabı çekti, aldı. Nigar da Hanım’ın yanında olduğundan, o da eğildi, beraber baktılar. İkisi de hayret ettiler. En sonunda Hanım, “Benim haberim yok!” dedi ve Nigar’a bakarak, “Küçük hanım siz mi aldınız?” diye sordu. O zaman ben avcı eline düşmüş bir

kuş gibi titrek ve perişan: “Benim, benim, ben aldır mıştım,” diyebil dim.

O vakit, ah, o vakit onun gözlerinin bu sefer ruhumun derinliğine kadar inen, derin bir memnuniyet bakışıyla bana döndüğünü gördüm. Artık tamamıyla mutluydum, çünkü beni bir parça anlamış olması gerekirdi. Beni de Nigar gibi kayıtsız, cahil, duygusuz bir kız bilmeyecekti ve bu benim için o kadar büyük bir zaferdi ki... Hanım soruyor, kitap hakkında bilgi almak istiyordu. O alçakgönüllü, şeytan, şakacı: “Önemsiz şey efendim... Bir önemi olsaydı bizzat takdim ederdim. Hâlbuki hiçbir önemi yok. Adi bir şey...” diyordu.

Bu sırada amcamın başının çevrildiğini gördüm. Bana doğru bakarak ve hepsine birden seslenerek:

“Durun, durun!” dedi. “Şimdi kitabın sahibi iyi de dese, kötü de dese doğru olamaz... Bunu kitabı okuyan ve her şeyi zor beğenen Pervin’den soralım... Haydi hiçbir şeyi beğenmeyen küçük hanım, sen söyle bakalım, tıpkı senin gibi hiçbir şeyi beğenmeyen şu beyin yaptığı bu kitap nasıl şey?”

Beni kitabın aleyhinde söyletip de Behic’den öç almak istiyordu. O zaman tereddüt etmeden ve büyük bir metanetle hemen dedim ki:

“Bu yaşıma kadar, beni bu kadar büyüleyen ve etkileyen bir kitap okumamıştım.”

Amcam, bu darbenin altında: “Acayip!” diye bir enfiye daha çekti. O parmaklarının arasında kalmış enfiye tozlarını etrafa savururken, Hanım küçümseyen küçük gözleriyle bana bakarak, “Gerçek mi Pervin?” diye soruyor, Nigar kıskançlığından yerinde fıkırdıyordu. Ben, yalnız ruhumun sesine varlığını teslim ettim ve Hanım’a cevaben:

“Her sayfası, başka bir sanat eseri, öyle güzel şiirler ki, vurulmamak ve hayran olmamak mümkün değil,” dedim.

Ben söylerken, o bir bana bir de Behic’e bakıyordu. Behic dudaklarında bir zafer gülümsemesiyle mümkün olduğu kadar alçakgönüllü: “Eserimin bu kadar iltifata layık görüleceğini hiç ümit etmezdim. Bence hiçbir önemi olmayan bu eser, Pervin Hanımefendi’nin bu iltifatını kazandırdığı için, gözümde asıl bugün değer kazandı.” dedi.

Nigar bir taraftan bu sözleri dinliyor, diğer taraftan sivri dudaklarında bir öfke titremesiyle kitabın sayfalarını karıştırıyordu. Bu sırada amcamın enfiyeli sesi bir daha işitildi: “Ey bakalım öyle ise, bu kadar iltifata layık görülen ve bu iltifat sayesinde değeri iki kat olan kitabın ismi ne imiş, min gayr-i rutubetin, biz de o kadarcık olsun anlayabilir miyiz?”

Her tarafa üstü kapalı itirazları, alayları içeren bu sözlerle cesurane cevap verdim: “Elhan-ı Nücum...”

Amcam, parmakları arasındaki enfiyeyi burnuna yaklaştırarak, gözleri kıpırkır, yerinde döndü: “Ne, ne? Ne dedin bakayım...”

Ben tekrar ettim: “Elhan-ı Nücum...”

Enfiyesini çekti, gür sesiyle bir hımladı, mendilini alıp burnunu silmek için açarken: “Pek şık bir isim gibi ama acaba Türkçe mi ve acaba ne demek oluyor? Tabii içinde aşka, maşka dair şeyler filan da vardır değil mi?”

Behic gülümseyerek: “Bir genç şairin eserinde başka ne olur efendim?”

Amcam her zamanki gibi gürültüyle burnunu silerek: “Öyle ise kızlar için pek okumaya değer bir şey olmasa gerek. Baksanıza... Tevekkeli değil, bizim saraylı hanım kızımızın buruncuğu bir kere girdi de elinden bırakabiliyor mu... Ondan da belli.”

Sonra öfkeyle: “Bırak şu kitabı elinden be! Ulan sen bilmezsin ki ben sana roman filan okutmam! Ver onu bana bakayım!” diye köpürdü.

Ah, babacığı saraylı hanım kızının bu kitaptaki temiz, aşk esirlerinden ne kadar uzak maceralarla bulaşık olduğunu bilse... O hanım kız, pancur arkasında, dürbün elinde gelenler geçenlerle türlü maskaralıklar yapmaktan, duyguları yüceltecek, kalbi kusurlarından arındıracak böyle eserleri eline almak için vakit bulur mu?

Nigar kitabı babasına götürdü. Hanım, amcamın başında kitabı incelemeye koyulmuştu. Bu sırada Behic, piyanonun yanında bana iki adım uzakta ayakta duruyordu. Amcamın ve Hanım'ın takdirden çok alaya benzeyen tavırlarına üzüntüyle baktığımı gördüğü için olacak ki, yalnız bana duyurmak ister gibi derin bir sesle: "Onu, başka hiç kimse takdir etmese bile, sizin bu lütfunuz benim için o kadar büyük bir şeref ve mutluluktur ki, son derece minnettarım."

Şeref, peki, bu neyse... Fakat mutluluk, bu niçin ya Rab-bim... Bu niçin? İşte, gecenin bu geç vaktinde bu sözü ve bu sözün anlamını düşünerek, heyecanlarla, mutluluktan titreyerek ağlamak istiyorum. Bu o kadar derin bir şey ki, bana bu gece başka söylenen sözleri hep unutturdu. Sanki meleklerle gökyüzünde uçuyorum.

16 Temmuz

Yarın Büyükkada'ya gidiyoruz. Orada Hanım'ın amcasından miras kalmış bir köşkü var. Bu sene nasılsa kiraya verilmeyip boş kaldığından ve yarı döşeli bulunduğundan Amca Bey bizi şimdi oraya götürüyor. O zamana kadar gerçek sahibinin ismine bağlı anılırken, geçen sene bunu değiştirip herkese "Ahmet Refik Bey Köşkü" diye öğretmek için boşuna uğraştığını Nigar söyleyip duruyordu.

Bu ne bayağılık, herkesin karısına mensup olduğunu bildiği ve asıl sahibinin ismiyle çağırdığı bir köşkü benimseyip âleme gülünç olmakta ne güzellik var? Kendisine sorulsa, özel duruşuyla, bildik gülümsemesiyle kırıtarak, kim bilir ne cevherler yumurtlar. Ben kendi hesabıma yalnız bu sebepten kızarıyorum ve bu boş adamın akrabası olduğuma lanet ediyorum. Şimdi, işte bu köşkte beş on gün oturmak için oraya gidiyoruz. Bakalım, Büyükkada hayatını da görelim...

18 Temmuz, Büyükkada

Bu akşamüstü köşkün balkonunda oturuyor, önümüzden geçen arabaları seyrediyorduk; Nigar geçen arabanın birine bakıp birdenbire: “Aaa!” dedi. “Nimet’le Mediha... Bak, bak!” Gerçekten, önümden geçen bir faytonda üç genç hanım gördüm ki, bunların birisi Nimet, diğeri Mediha olup üçüncüsünü hiç tanıımıyordum. Onlar da bizi gördüler ve bizim salladığımız ellere elleriyle karşılık verdiler. Sonra Nimet arabacıya bir şey söyledi, araba durdu. Hemen Nimet aşağı atladı, arkasından da Mediha inmek üzereyken, zannediyorum üçüncü hanımın yalnız bırakılması sakıncalı görülerek bir an tereddüt olundu, sonra onun da gelmesine karar verilmiş gibi üçü birden indiler ve köşke girdiler.

Biz, kendilerini karşılamak için kapıya koştuk, sarılmalar, öpüşmeler, hatır sormalar filan olduktan sonra bir kenarda duran üçüncü hanım tanıştırdı. Meğer bu Nerime’ymiş... Kendisi levend, biçimli, boylu boslu, güzel endamlı, nazik ve ağzı sıkı, güzelliği dikkat çekecek derecede, ince bir genç kadın... İlk bakışta etkisi azken, bakıldıkça konuşuldukça bu etki insanı çekiyor ve ele geçiriyor. Ben, hem konuşulan sözlerle katılıyordum hem de Cemil Bey gibi bir erkeği bu kadar engele karşın kendisine hayatını verecek kadar bağlayabilen bu genç kadını inceliyordum. Her an gözümde başka bir değer gösteren kimliği, en derin, en heyecanlı bir mutlulukla parıltı ve aşk doluydu.

Bu sırada, yanımıza Hanım geldi. Tabii Nimet’le Mediha’ya bir iki iltifat kelimesi kullandıktan sonra, kendisine Nerime’yi tanıştırmak gerekti. Ve ismini iştir iştir, şaşırmamak mümkün olmayan bir kavrayışla: “Ha, şu Cemil Bey’in yeni aldığı hanım değil mi?” dedi. Ve sözlerini ezici

bir bakış takip etti. Ve “Evet.” yanıtını aldığı zaman doğrudan doğruya, çekinmeden Nerime’ye seslenerek: “Size açıkça bir şey söyleyeyim mi, bu dostça davranışından dolayı beni bağışlayınız, o adama vardığınız için kendinize pek yazık ettiniz!” dedi.

Nerime, bu beklenmedik sözün altında bir irkildi. Hepimiz Hanım’ın bu saldırısına şaşmış, Nerime’nin vereceği yanıtı hayret ve büyük bir merak içinde bekliyorduk.

Nerime, gayet ciddi, rahat bir inançla:

“Sırf bana ait olan böyle bir şeyi nasıl biliyorsunuz efendim?” dedi.

Hanım, bu yaptığı hareketin takdire değer bir şey olduğunu düşünüp devam ederek dedi ki:

“Efendim, size bu adam, erkeklerin en vicdansızı demek için en kalpsizdir dersem ne cevap verebilirsiniz?”

Nerime, kutsadığı kocasına kendi huzurunda böyle bir kadından gelen hakaret altında onu savunmak için her şeye hazır cesaretle hemen karşılık verdi: “Bir kere görüşmediğiniz için, tanımadığınız bir erkek hakkında bu fikri nasıl edindiğinizi merak ediyorum. Tabii rivayetlerden, ağızdan ağıza dolaşan laflardan edinmiş olacaksınız... Teessüf ederim ki bugün bizde var olan ahlaksızlıkla son derece çoğalmış olan iftira ve yalan dolanla, kötü söylentilere inanarak tanımadığınız, bilmediğiniz bir adam hakkında bu kadar kolaylıkla bir fikir oluşturuyorsunuz ve en kötüsü bu fikri düşünmeksizin onun karısının yanında söyleyebiliyorsunuz. Af buyurursunuz ama kocam; vicdansız, kalpsiz diye tanınmak için kötü bir harekette bulunmuş olsa bile, sizin gibi böyle bilmediği, tanımadığı adamlar hakkında bu pis halkın söylentilerine dayanarak fikir açıklamak bence daha kötü bir harekettir.” dedi. Ve sonra, bu yanıtın sertliğiyle bozulan Hanım sersem olup da birkaç söz mırıldandıktan sonra çıkınca, en hassas telinc dokunulmuş gibi son derece coşarak söylenmeye, şikâyeteye başladı:

“Aman efendim, bu kadınlardan, bunların bu miskin saldırılarından bıktım. Bu ne ahlaksızlık? Hem bunlara ne oluyor, anlamıyorum ki... Bu âdetâ en miskin, en anlamsız bir kıskançlıktan, bizim mutluluğumuzun parıltısıyla kamaşan gözlerinin kararmasıyla etrafa rastgele, körü körüne hücum ve saldırıdan başka bir şey değil... Bir kere ne istiyorlar? Eğer benim mutluluğumu istiyorlarsa... Ben mutluyum... Buna herkes emin olsun... Hayır, onlar özellikle beni bu kadar mutlu bildikleri için böyle kuduruyorlar, bu kesin... Sözde bana merhamet gösteriyorlar, hâlbuki bugün beni de kendileri gibi talihsiz ve bayağı bilseler, ismimi bile anmayacaklarına yemin ederim. Öyle bir adam ki beni kutsuyor ve kendisine tapıyorum. Ve beraber yaşadığımız hayatta beni düşünülenin üstünde mutlu ediyor... Bütün bu hanımları kudurtan şey benim böyle büyük bir aşk ve büyük bir fedakârlıkla evliliğimdir. Kocasını, çocuklarını feda ettiği için böyle suçluyorlar. Hâlbuki sevmediği bir kadın üzerine evlenen ve çocuklarını zorunluluktan analarının yanında bırakan ilk erkek kendisi midir? Bizim, başka böyle evliliklerden tek farkımız birbirimizi severek evlenmemizdir. İşte onları mahveden nokta da burası... Ben niçin severek evlendim? Ve şimdi niçin bu kadar mutluyum? Çünkü insanlar, bu kadar ahlaksızlığa, bu kadar arabozuculuğa düşünce, başkalarının mutluluğuna düşman olurlar ve o mutluluğu yıkmak için ellerinden gelen arabozuculuğu yapmaktan çekinmezler.”

O, bir kızgın coşkunlukla, bu saldırıların zehiriyle yaralı olan kalbini böyle dökerken hep ayrı ayrı yüzümüze bakıyor ve gözlerimizden bir cevap, bir onay bekliyordu. Nimet’le Mediha kendisini başlarıyla ve gözleriyle onayladıkları gibi, ben de hatta Nigar da onunla aynı fikirde olduğumuzu belli ediyorduk. O, bu kuvvetle metanet kazanarak devam etti:

“Evet, niçin ben mutluyum da onlar değil; benim al-dandığımdan, deneyimsizliğimden, bana yazık olduğundan bahseden bütün bu kadın, erkek yaratıkların kendi hayatları acaba nasıl şeydir? Kuşkusuz karı koca hepsi de evlerinde

her gün akşamlara, sabahlara kadar köpekler gibi didişerek vakit geçiriyorlar. Asıl aldanan, asıl yazık olan adamlar ise kuşkusuz kendileridir. Eğer ben de böyle severek kalbimin, ruhumun arkadaşını kendim seçerek mutlu olacağıma, onlar gibi âdetlere uyup duygusuz, anlayışsız, hayvan bir erkeğe hayatını teslim edip ölünceye kadar gözyaşları dökseydim, o vakit benden haberleri olsa bile bunu kadere yorup doğal bularak sözünü bile etmezlerdi. Fakat bugün, ki mutluyum, mutluluktan kanatlanmış gibiyim, bana gelip: ‘Size yazık oldu!’ diyorlar. Beni bu kadar mutlu eden bir erkekten başka ne isteyebilirim, değil mi? Bu erkek gerçi benden başka bir kadınla evlenmiş ve iki çocuğu olmuş... Bu elbette almasa daha iyi olurdu fakat bizim aşkımız gibi büyük aşklar önünde bunlar ne aciz engellerdir...”

Nerime’nin sözlerinin isabetine şaşmamak mümkün değildi. Mesela bugün Nerime’ye yazık olduğundan bahseden Hanım’la kocasının hayatı, adi bir didişmeden başka bir şey olmadığı gibi, yine onun karısıyla çocuklarını terk etti diye vicdansız, kalpsiz bulduğu Cemil Bey’e göre de, kendisinin, kendi annesini yersiz yurtsuz, kimsesiz, aç biilaç sokaklarda terk etmesi, ne sıfatla adlandırılacak bilemem. Ben bunları bildiğim için, bilmeden uzaktan farz ve tahminle Nerime söz söylerken, gülüyordum. O söylerken başının etrafında coşkunluktan bir mutluluk halesi meydana geliyor zannediyordum. Ya Rabbim, bu kadar büyük bir engeli böyle küçümseyen derin ve yüce bir aşkla ve sizi anlayan, sevdiğiniz bir erkekle beraber yaşanan hayatın vereceği mutluluğu düşünerek varlığımın derin bir özlem ve hasretle sarsıldığını hissediyordum.

Nimet burada hepimize bakarak:

“Ben, her yerde sizi savunmaktan bir an geri kalmadım. Hatta İstinye’de yalıda da konu geçmiş ve bu hanımların yanında yine sizi savunmuştum, bu işlerde siz bütünüyle mausemsunuz.”

Nerime bunun üzerine hararetle:

“Yalnız ben mi? Masum sadece ben miyim? Demek siz de kocamı kabahatli buluyorsunuz... Bir adam ki, nasılsa sevmediği, sevmeyeceği bir kadına hayatını bağlamış... Senelerce gençliğin en kıymetli saatlerini bu kadının renksiz arkadaşlığına ayırmış... Bu duyguların muhtaç olduğu mutluluğu vermeyen yokluğu içinde daima sevmediği bu kadına bedel, sevdiği kutsal bir beden olması ihtimaline hasretle ah etmiş... En sonunda bir gün kendisine bu senelerden beri koştuğu aşkı ve mutluluğu vereceğine emin olduğu bir kız rast gelmiş... Şimdi, kim ve ne hakla bu adamın, hayatını bu mutluluk için, bu genç kıza vermesine engel olabilir, değil mi? Evet, ne hakla bu adamı mutlu olmaktan yasaklayabiliriz?”

Nimet, burada itiraf eder gibi dedi ki: “Efendim, kendisini haksız bulanlar ve size acıyanlar kocanızın o kadınla evlendiği günden beri birçok başka kadınlarla maceraları olduğunu söylüyorlar...”

Nerime, buna da büyük metanetle karşılık verdi:

“Peki böyle olsa bile bundan ne çıkar? Demek ki, bu adam ruhunun sevgilisini bulmak için uğraşüyor ve onu bulamadığı için böyle kadından kadına, kendinin de itiraf ettiği gibi hepsinden bir başka suretle iğrenerek uzaklaşıyormuş. Ve bugün benim aşkımla o kadar mutludur ki, hayatında, ruhunun bütün güven ve kuvvetiyle sevdiği ilk ve son kadın ben oluyorum... Yani tek kadın... Ötekiler birtakım gölgeler, hayallermiş... Gerçekse yalnız ben, yalnız benim temiz ve büyük aşkımdır. Sonra kocamın ilk karısına birçok kötü muameleler ettiğini söylüyorlar; bu kuşkusuz aleyhinde bulunmak için iftira ve yalana cesaret edenlerin rivayeti olacak... Bir karınca öldürmekten çekinen kuzu gibi, melek gibi bir adamdan ne kötülük çıkabilir... Şayet böyle kötü davranmış olsa bile, memleketimizde karısına kötü davranan erkek yalnız o mu kalır! Karısına işkence eden, döven aç susuz bırakan beye-

fendiler, efendiler, hatta paşalar mı eksik... Bana gelince, kocamın huyundan, karakterinden, bana davranışından o kadar memnun, o kadar minnettarım ki size bütün genç kızlara benim kocam gibi melek ve onun gibi bir kadına mutlu etmesini bilen müşfik ve nazik bir hayat arkadaşı dilerim...”

Ben, kendisine hayran hayran bakıyor, mutluluk ve neşesini ilan eden bu pırıltı dolu mutluluğa karşı kalbimde derin, karşı konulmaz bir imrenme, onun gibi mutlu olmak isteğini ortaya çıktığını hissediyordum. Ah, ne engel var, bu mutluluğun benim için de hatta böyle çocuk ve koca gibi engeller olmadığından, daha parılıyla ortaya çıkması için, ne engel var? Evet, eğer o beni kabul etse, demek ki bu saadet bana da kısmet olabilecek! Demek ki ben de Nerime gibi mutluluğumun halesiyle ışıklı bir coşkun hayat içinde ömür sürebileceğim. Ah, ona nasıl hayatımı vereceğim ve onu mutlu etmek için nasıl fedakârlık edeceğim?

Acaba kabul eder mi? Acaba hakkımda fikri bu kadar ileriye gidebilecek mi? Hâlâ kulaklarımda çınlayan uyumlu sesiyle söylediği yüzle yalnız eserini takdirimle kendisine o kadar, o kadar mutluluk veriyor muyum? Ah, ya Rabbim! Bu sözün anlamı her gün genişliyor... Bana öyle geliyor ki o gece, o kelimecikle bana bütün korktuğum şeyleri anlatmak ve beni temin etmek istedi. Sanki bana demek istiyordu ki: “Başka herkes kayıtsız kalsın, siz gözümde o kadar kutsalsınız ki yalnız sizin takdiriniz beni mutlu eder...” Yani, ah, kelimelerin anlamları... Ya Rabbim ya bu sözü düşünmeden, bir ağız alışkanlığıyla, bana vereceği ümidi takdir etmeden söylediyse... Ve benim kalbime bu ümitleri, bu ümit servetini bağışladıktan sonra, bugün bana karşı kayıtsızsa... Ya Rabbim, ya Rabbim, ne olurum, ben ne olurum! Evet, ne olurum ben? Şeref ve mutluluk... Lakin demek ki benim onun gözünde o kadar etki ve nüfuzum var ki, bu herkesin takdirine üstün geliyor... Demek, demek beni seviyor... Beni seviyor... Seviyor, seviyor... Beni seviyor demek, değil mi? Ve beni se-

viyorsa, demek ki evliliğimize ve mutluluğumuza bir engel yok... Değil mi? Engel mi? O beni kabul ettikten sonra, benim onun olmama nasıl engel olabilir? O beni kabul etsin... O beni kendisine layık bularak lütfetsin... Benim için artık ölünceye kadar onun esiri, onun kulu olmaktan başka mutluluk mu olur?

Fakat acaba böyle mi? Yoksa, yoksa... Hepsi de hepsi de rüya mı?

22 Temmuz

Bugün, sabahleyin cuma olduğu hâlde amcamın Boğaziçi'ne gideceğini bildiğimden odamdan hiç çıkmamıştım. Öğleyn yemek için aşağıya indiğim vakit, salonda Hanım'la Behic Bey'i görünce birden son derece heyecanlanıp kıpkırmızı oldum. Meğer dün İstanbul'da amcamı Köprü'de görmüş, bizim Ada'da olduğumuzu haber alınca bugün sürpriz olsun diye kalkmış gelmiş... Amcam evde olmadığı için, bizimle kalmaya mecbur olmuş. Bu sebeple yemekte ve sonra akşama kadar hep onunla beraberdik. Bu fırsattan dolayı kaderime nasıl minnettarım!

Her an, onu daha fazla kutsadığımı görüyorum. Ne derece kutsanmaya değer bir adam... Ne mükemmel, ne kusursuz, ne ince bir adam ya Rabbim... Böyle erkekler olduğunu görünce, önceden onları kendime layık bulamazken bugün artık kendimde onlar için bir değer bulamamaya başlıyorum.

Her hâli, her tavrı başka başka türlü zarif... Sonra ya Rabbim, ya fikri, ya hayali, ya hepsinin ilhamının kaynağı olan o ruh, o aziz ruh... O ruh, o ruh ki, beni şiir ve güzel görüntüleriyle dalgınlıkla kendimden geçiriyor. Ölünceye kadar onun yanında yaşamak ve ölünceye kadar onun sesini işiterek, onun sözlerini dinleyerek vakit geçirmek ne benzersiz, ne daha hiç kimse için gerçekleşmemiş derin bir mutluluk olması gerekir...

Ya neler bilmiyor ya Rabbim... Akşama kadar bizi ne konularla minnettar etmedi ki... Bir kere bilmediği şey yok... Sonra, o tatlı, o sarhoş edici açıklama edası, her şeyden önce her cümleyi ruh okşayıcı bir hoş anlamlarla süsleyen o konuşma yeteneği, hepimiz sarhoş ve şaşkın kaldık... Eğer Ni-

gar bugün hâlâ kendi inancına göre her erkeğin birbirine benzediği hakkındaki fikrinde direniyorsa, pek kör, pek inatçı bir kız olduğunu ispat etmiş olur.

Ne geniş, ne seçkin bilgisi var! Bana bestekârlara dair öyle bilgiler verdi ki, hayran oldum! Şopen, Şuman, Beethoven hakkında bilmediği yok. Onların hayatlarına, ilişkilerine, özelliklerine dair pek derin bilgisi var. İstanbul'da her şey gibi musiki hayatı da olmadığından, Batı'nın o harikalar koparan güzel eserlerini dinleme fırsatından yoksun kalmamak için, ne fedakârlıklar yaptığını anlattı. Özel, genel bütün konserleri kaçırmadığı gibi şehrimizden geçen bütün ünlüleri dinlemiş olduğunu da anlattı.

Biz bu konuya girdiğimiz zaman Hanım'la Nigar, ikisi de yabancı oldukları için, bana öyle geldi ki ikimizin ruhu ilk defa olarak bir duyguların gizliliği içinde birbiriyle kucaklaşıyor. Sevdiğimiz şiirlerden ve musikiden bahsetmek kadar iki ruhu birbirine yaklaştıracak başka bir şey olamaz. Musiki konusu bitince bestekârlardan şairlere geçmiştik. Değer verdiği bestekârlar, özellikle büyük Beethoven ile Şuman, Şopen ve Şober, Çaykovski ve Brahms, en çok sevdiği şairler ise Boudler, Soynibaran, Hayna, Leopardi, Danunçiva'yımış. Bunlar ve bunların eserleri hakkında uzun uzun naklettiği şeylerle beni bütün bütün tutkun etti. Akşam olup da gittiği zaman, o burada bulundukça, onun huzuruyla dünyayı unutmuş neşeli ve mutluymış birden derin bir hüznün içinde harap oldum. O beni böyle vurgun ve büyülenmiş bıraktı, gitti. Acaba, onun ruhunda benim zerre kadar varlığım var mı? Acaba, onun ruhunda, onun benim ruhumda sahip olduğu kadar bir yer sahibi olmam mümkün oldu mu? Ya, ya Rabbim o benim hayatıma, ruhuma, bütünüyle, bütünüyle ve sonsuza dek sahip olmuşken, ben onun ruhunda hiçbir zerre işgal edememiş bulunuyorsam... O kadar dikkat ettim fakat o, söz söylerken kendimi etkisinden kurtarıp bir şey anlamak mümkün olmadı... Acaba, bütünüyle kayıtsız mı yoksa?

Hayır, bu mümkün değil, hiç şüphe yok, beni herkesten ayırıyor. Her sözünden, her tavrından bu ortaya çıkıyor fakat acaba bu bir aşk olabilir mi? Özellikle bana hayatını vermeye sevk edecek benim aşkım gibi aşk... Bilinmez, anlaşılmaz ki... Ruhların birbirine yakınlığı için o kadar koşullar, o kadar ortamın uyuşması gerekir ki...

Ah, acaba, benim için nasıl bir fikri var? Bütünüyle kayıtsız, bu mümkün değil... Evet... Mümkün değil... Fakat nasıl fikri var ve ne dereceye kadar ruhuna girebilmişim. Acaba girebildim mi? Yoksa... Anlasam, ah anlayabilsem... Anlayabilsem ki, o da benim gibi kendini kaybetmiş, o da benim gibi harap ve şaşkın, güçsüz ve çok arzuludur.. Ve sonunda, böyle her gün birbirimize yaklaşa yaklaşa bir gün... Oh, ya Rabbim, bana dayanmak için kuvvet ver... Evet, bir gün onun tarafından bir teklif... Oh aydınlık, aydınlık... Aydınlık... Aydınlık içinde yüzüyorum... En sarhoş edici kokularla sarhoş ve âşık bir hâlde kalıyorum... Yalnız, yalnız onun karısı olmak ihtimali beni bu kadar darmadağın ediyor... Ya bu gerçekten gerçekleşirse, o vakit ne olacağım, ya Rabbim! O vakit ne yapacağım?

Bu gece yine burada. Bu sık sık gerçekleşen ziyaretin Nigar'ın renksiz gözleri için olmadığı açık... O kadar ki, amcam bile bunun farkına vardı gibi... Akşamüstü, Behic Beyi yine görünce, "Vay efendim, böyle sık sık gelmenizle bizi gerçekten minnettar ediyorsunuz," sözlerini söyledi. Fakat Behic gayet ciddi olan maksadına erişmek için her fedakârlığa razı görünüyor.

Bu akşam artık iyice emin gibiyim... Ruh, o kadar bana yönelik ki, sofrada ve sonra salonda her sözü amcama bakarak başlıyor ve konuşurken önce tereddütle Hanım'da ve amcamda gezen bakışları, sonunda bana yönelerek sözlerini yalnız benim için söylediğini anlatır gibi oluyor. Ah nasıl bakıyor, nasıl, nasıl, nasıl bakıyor... O bana böyle bütün kendinden geçmiş ruhuyla bakarken, ben bu bakışların altında, iradem o kadar harap oluyor ki, her şeyi unutarak hatta onların yanında kendimi onun ayakları altına atmak ve: "Seninim, niçin korkuyorsun... İşte seninim..." demek için ölüyorum.

Acaba, gerçekten benim için mi geliyor? Ya yanılıyorsam, ya aldanıyorsam... Bazen onu da bana bağlı sanırken sonra öyle saatlerim oluyor ki, kendini bana karşı duygusuz ve kayıtsız buluyorum. Ve o zaman, oh, o zaman ne müthiş bir ümitsizlik beni kırıyor... Ya bu gerçek ise, ya bana o bütünüyle kayıtsız da ben kendim işi bu kadar süslüyorsam... Oh, ne düşüş, ne kahreden eden feci bir düşüş...

Bu gece mehtap vardı; ayın on ikisi ya da on üçü olduğundan, evvela ay gurubundan önce, akşamın guruba özgü hazin dumanlarıyla bulanık tepelerden bakır çehresiyle ortaya çıktı. Hava karardıkça onun da hüznü kayboluyordu. En

sonunda, biz yemekten kalktığımız zaman, bütün Marmara onun saltanat yıldızlarıyla pırıl pırıldı.

Amca Bey'in uygun görmesiyle hep birden balkona çıkmış, orada oturuyorduk. Daha erken olduğundan yol ıssızdı. Dün gece geç vakte kadar tur gürültüleri devam ettiğinden, amcam uyuyamamış, şikâyet ediyordu. Ve mesela şu balkonda, şuracıkta şöylece uzanıp da etrafın hoşluğunu seyretmek dururken, arabalarla, sonra özellikle topal, yorgun eşeklerle dağın dört tarafını dolaşmakta ne güzellik olduğunu söylerken, Hanım ricayla karışık, "O, bey... Hiç de öyle değil, düşününüz bir kere mehtabı, denizin hoşluğunu Ada'nın bir yerinden seyretmek başka, her noktasından, her manzarasından ayrı ayrı seyretmek yine başkadır. Eğer bu sözü bizi tura çıkarmamak için söylüyorsanız kabul etmeyiz... Özellikle bu akşam Behic Bey de var, hep birden tur yapmak ne iyi olur, değil mi çocuklar?" dedi.

Amcam sandalyesinde uzanıp daha çok yerleşerek ve parmaklarının arasındaki enfiyeyi âşıkane bir tavırla emer gibi koklayıp çektikten sonra, cevap makamında Hanım'a doğru kibirle serpti ve herkesin cevap beklediğini bildiği hâlde inat eder gibi yavaşça ve ağır bir sesle, "Tur mu? Acayip! Bence hiç şayan-ı şey, şayan yapmak bir şey değil... Tur denilen her şeyi, evleri denizi görmeyen iç mahalle sakinleri biraz mehtap görmek ve hava almak için yaparlar. Ve eşekler üstünde sarsıla sarsıla gezmeye çıkanlar mahalle kızlarındandır. Efendim, böyle balkonlarına çıkıp da etrafı bakınca, bu kadar hoş manzarayı rahat rahat seyretmek dururken, eşeklerin iğrenç kokularına kurban olmak bizim gibi kibarların kârı değildir! Hem sonra ben uyku vaktim gelince, çekilip gaflet uykuma varmalıyım... Başka bir şey değil..." sözlerini mırıltı gibi söyledi.

Hanım bu cevaba canı sıkılmış gibi, "Ah bu gece doğrusu canım istiyor şerim, gitsek ne iyi olurdu," dedi.

O zaman Behic Bey aceleyle, "Halacığım eğer kabul ederseniz gideyim bir araba getireyim de çıkalım, olmaz mı?" diye teklif etti.

Onun eşliğinde dünyanın bu en güzel manzarasını seyretmenin mutluluğu için yüreğim istekle çırpındı. Amcam, ne kadar engel olmak istediye de Behic Bey daha cüretkâr, daha faal çıktı. Hanım ise araba için iskeleye kadar gitmeye gerek olmadığını, kapıdan geçen arabaların birini durdurmanın mümkün olduğunu söylüyordu.

Amcam, hemen yapılmak üzere bulunan bu işi engellemek için hırsla yerinden kalkıp vaziyetini değiştirerek tekrar oturdu ve “Hoppala!” makamında kendine özgü garip ifadelerinden birini sarf ederek, “Oo, aşk olsun Ziver Bey, merhaba Şahin Bey,” diye homurdandı.

Ve sonra, öfkeyle soluyarak, “İşte bu özencik, herkes gelip giderken görüp özenmiş olacaksınız... Şurada oturup sessiz, kibarca, geleni geçeni seyretmek nerede, yoksa sarsıla sarsıla o sürüye karışıp harap olmak nerede? Bunlar efendim hep afayif, bizim hanım efendinin afayifi... Şimdi uslu uslu oturup dururlarken çoluğu çocuğu coşturmakta anlam var mı? Küçücük bebekler gibi yaşına, başına bakmayıp da yaptığım bu hâllere kızarım doğrusu hanım...” diye söylendi.

Hanımcık, nasılsa fikrine koyduğu şeyi mutlak yapmaya karar vermiş gibi tekrar rica etti: “Canım bey, her gece sizin istediğiniz gibi sessiz sedasız burada oturuyoruz. Bir gece de sayenizde eğlenelim, ne olur? İzin veriniz de biraz olsun çıkalım, hemen geliriz.”

Buna karşılık Amca Bey’den hiçbir ses çıkmadı. Hanım, “Şimdi çocuklar, hepimiz gidiyor muyuz?” diye küçük şeytan gözleriyle Abdi’ye ve Nigar’a baktı. O vakit Abdi’nin sesi köşeden işitildi: “Elbette, elbette efendim, siz gidersiniz de biz kalır mıyız hiç?”

Nigar, Hanım’ın bu sorusuna öfkeden köpürmüş gibi susuyordu. Abdi’nin bu cevabı üzerine Hanım: “Öyleyse beş kişi bir arabaya nasıl sığarız?” demekle Behic hemen: “İki araba tutarız efendim, olmaz mı?” diye sordu. Hanım ise

buna gerek görmeyerek, “Ne gereği var efendim, biz gençken arabaya binmezdik de eşekleri tercih ederdik. Çocuklar, gençler nasıl olsa olur! Nigar ile Abdi eşekle gelsinler. Nigar zaten eşiği çok sever,” dedi.

Nigar’ın, etraf iyice aydınlık olmadığı hâlde, öfkeden çehresini, burnunu iyice görüyor gibiydim. Göğsü hiddet ve öfkeyle hışıldıyordu. Biraz önce, Hanım’ın ilk önerisinde onun da tur için can attığı açıkken, şimdi birdenbire cayararak, “Benim uykum var efendim, ben gitmeyeceğim!” dediğini hayretle işittim.

Buna cevaben Hanım: “Ah, ilahi çocuk! Demin sen bizden iştahlıydın. Bu kadar erkenden uyku olur mu hiç? Eğer öfken arabayla gelmediğin içinse ben eşiğe bineyim, sen arabayla git,” dedi.

Amcam, rızasının tersine yapılacak olan bu gezinti görüşmesinden sıkılmış olmalı ki tekrar kendini tutamayıp öfkeyle Nigar’a:

“Ulan, kız otur be sen de! Kimden izin aldınız ki birbirinizle sen eşiğe bin, ben arabaya bineyim, yok sen arabaya bin, eşiğe ben bineyim diye söyleniyorsunuz. Gidip de dostlarına mı görüneceksin, hayret ediyorum vallahi! Hiçbiriniz de demiyor ki, ulan babam evde, bu adamcağıza belki bir şey gerekir, belki uykusu gelir. Emziğini verelim, üstünü örtelim, ninni söyleyelim demiyorsunuz da hepiniz birden havalandınız. Ne o? Hanımefendiler ay mehtabı seyrine gidiyorlar! Sanki o kadar şayan-ı şey mi bu! Hem efendim ne gereği var, öyle eşeklerle meşeklerle katar olup yollara koyuluyorsunuz. Bunlar efendim acayip şeyler... Acayip... Hep caiz olmayan şeyler...”

Bu söz üzerine, bir müddet tereddüt meydana geldi. Ben mutluluğumun birden mahvolması ihtimaliyle kan ağlarken, Hanım tekrar rica etti etti, “Aman bey siz de! Lütfediniz, şöyle çıkayım biraz hava alayım, bu münasebetle Pervin Ha-

nım'a da Ada'yı göstereyim dedim. İşi ne kadar uzattınız. Nigar'a gel git diyen oldu mu? İster gelsin, ister gelmesin."

Amcam homurdanarak: "Bildiğinizi yapınız, ben karışmıyorum artık," diye öfkeyle kalktı, içeri girdi. Abdi sevinerek araba ve eşek tutmak için kapıya koştu; Nigar öfkeyle odasına kapanmış ve gitmeyeceğini tekrar söylemiş olduğu için, Abdi'ye bir eşek, bize bir araba tutuldu. On dakika sonra, yeldirmelerimizi giyip de kendimi arabada, Hanımın yanında ve onun karşısında bulduğum vakit, bu o kadar parıltılı, o kadar coşkulu bir an oldu ki, ömrümün en mutlu saatini yaşamak üzere bulunduğumu takdir ettim.

Araba, hareket etti. Bütün yol gezmeye çıkmış neşeli bir kalabalıkla doluydu. Birbirini takiben sırayla giden arabalar arasında merkep sürücülerinin naraları, cümbüşleri, "Hoppala, hoppala!" sesleriyle koştukları görülüyordu. Orada bulunan kahvelerin ve otelin lambaları bütün bu halkı keskin bir ışık ile aydınlatıyordu. Yeldirmeli hanımlar, erkeklerin ve Hristiyan kadınlarının arasında kayboluyorlardı.

Bu denilebilir ki, bir gece bayramıydı ve herkesin eğlendiği böyle aydın bir gecede, karşımda o, gözümde dünyanın en kutsal yaratığı, üstümüzde parıltı şelaleriyle evreni, ufuktaki eflatun tepeleri ve gümüş gibi yüzeyiyle uzanıp belirsiz uzaklıklarda kaybolan denizi süsleyen ayla bayılmış gibiydim. Bazen arabamız, kalabalıkta durmaya mecbur oluyor, sonra yavaşça ilerleyebilmek için yine, "Hoppala, hoppala!" bağırışlarıyla yanımızdan geçen eşek sürücülerin arasından ağır ağır gidiyorduk.

Behic: "Azıcık hayata benziyor değil mi?" sözlerini söyledi.

O sırada biraz geri kalmış olan Abdi, ince, uzun ayakları alçak eşeğin üzerinde yerlere sürünürcesine yürüyerek kalabalıktan fırsat bulup yanımıza gelebilmişti. Hanım kendisiyle şakalaşıyordu, o ise, o sırada, kendisini arabadan ayıran

yeni bir kafilе sebebiyle uzaklaşmış olduğundan, sert, kalın, keskin sesiyle bize, “Merak etmeyiniz efendim, yüksek yaveriniz sizi takip ediyor!” diye haykırıyordu. Bu sözün son kelimeleri gürültü arasında kayboldu. Araba şimdi Ayanikola’ya iniyordu. Deniz kenarında birtakım arabalar durmuşlar, orada serilmiş, yüzey ışıkla, ruhu şiirle sarhoş bırakan denizi seyrediyorlardı, biz de durduk.

Bu anda, ayrı ayrı hepsinin neşeli olduğuna kuşku bulunmayan bu yüzlerce kişiden oluşan kalabalık içinde, kendi mi hepsinden mutlu buldum. Çünkü bütün bu halk arasında, şüphesiz, karşımda oturan benim kalbimi bağlamış ve çekmiş ve bana bağlı görünmekte olan bu erkek kadar seçkin, güzel, özel başka bir erkek yoktu. Bunu düşünerek aldığını nefesler, ruhumu neşeyle, mutlulukla kokulandırıyor.

Hanım, tekrar yanımıza gelmiş olan Abdi’yle konuşuyordu. O zaman Behic yalnız bana duyurmak istiyor gibi yavaş bir sesle: “Mutlu olmak için yaratılmış yerler.. Değil mi?” sözlerini söyledi. Ben de:

“O kadar ki bakarken, hatta yalnız soluk alırken bile, insan mutlu oluyor.” diye cevap verdim.

Derin bir bakışla bakarak gayet yavaş bir sesle:

“Gerçek mi?” diye sordu.

Ben titreyerek, bütün ruhumun feryadı ve bakışımla kendisine ifade etmek üzereydim ki, Hanım’ın başını çevirip bize döndüğünü gördüm ve tereddütle sustum.

Behic, yüksek sesle, “şimdi Boğaziçi derin bir tembellik uykusuna gömülmüştür!” dedi.

Ben şakayla karışık, “E, harabelerde böyle cmbşler kimin hatırına gelir?” dedim. Gayet hoş, şuh bir kahkahacıkla göğsü dalgalandı, “Ne güzel, ne güzel!” dedi.

Tekrar araba hareket etti. Az eğimli olan yoldan çıkmaya başlamıştık. şimdi deniz kaybolmuş, iki tarafımız amlıklarla

çevriliydi. Çamlardan sarhoş edici, rehavet veren bir koku yayılıyordu. Abdi, şimdi yürümeyen eşeğini harekete geçirmek için, “Hoppala, hoppala, hoppala, hoppala bibiko, haydi be kuzum bibikocuğum, biraz yürü be!” diye haykırıyor, bize yetişmek için uğraşıyordu. Diyaskilusa çıkan yokuşa döndüğümüz vakit, arabanın yürüyüşüne zorunlu bir ağırlık gelmişti.

Behic bundan yararlanarak, “Büyükada hayatının her yaz geçirdiği zevk ve sefa humması mehtap geceleri özellikle böyle şiddetle alevlenir. Denilir ki, bütün insanlar mehtapla sarhoş olmuşlardır, herkeste bir dans ve seyran çılgınlığı ortaya çıkar. Herkes zevk arzusuyla kamçılanmış gibi mutlak bu turu yapmalıdır. Araba ve eşekle olmazsa, yürüyerek bu tur yapılacaktır. Diyebilirim ki İstanbul’un bir kurala uyarak tek eğlenilen yeri Büyükada’dır. Özellikle pazar sabahları iskele başı, cuma sabahlarıysa Hiristos toplanışı. Hele pazar sabahları iskele rıhtımları ve gazinolar, hıncahınç dolup da, İstanbul’dan gelen vapurlardan dökülen halkla da taşınca, bir an sanılıyor ki, Ada taşıyabileceğinden fazla bir yükü sendeleyeyen bir sal gibi suyun üzerinde sallanıyor, devrilecek gibi bir hâldedir. İşte bu hâl İstanbul’un başka hiçbir yerinde yoktur. Boğaziçi... Pervin Hanımefendi’nin gayet güzel deyimiyile cesetlerle dolu, baştan ayağa bir harabeliktir,” dedi.

Bu sırada Abdi tekrar yetişmişti. Yine o çirkin sesiyle söyüp sayarak, “Yahu, haberiniz var mı? Bizim bibiko beni tepe aşağı bir yere attı ki... Az daha başım tuz buz olacaktı. Ne fes kaldı ne ceket ne yüz ne göz... Toz içindeyim. Yanınızda yer olsa da beni de alsanız efendim çünkü eşeğin üstünde duracak hâlim kalmadı. Bittim!” diye söylendi.

Hanım, Abdi’nin bu hâline hem güldü hem acıdı. Behic Bey biraz daha benim tarafıma hareket edip şimdi tamamıyla karşıma geçerek yanındaki yeri Abdi’ye verdi. Abdi eşeği sahibine teslim ederek arabaya geçti. Araba tekrar hareket etti. Şimdi Diyaskilosa gelmiştik. Orada da birçok arabalar, kalabalık toplanmıştı. Biz de durduk.

Şimdi ay, doruğa yaklaşmış, nurdan malikânesinde nazlı cilverlerle şen ve şakrak dönüp duran bir gökyüzü prensesi gibi baştan aşağı bir zarafet ve saltanat anıtıydı. Bakarken, kendimi bu sonsuz mavi gökyüzünde bu görkemli donanımıyla tek başına olarak hüküm süren bu nur prensesi kadar mutlu ve parlak buldum. Eğer mümkün olsaydı, ruhumu sarhoş eden bu mutlulukla, ben de dünyayı onun kadar aydınlatabilirdim. Ve buna şurada, karşımda mutluluğumu süsleyen bu manzaraya bakıp hiçbirinin hissedemediği derin ve coşku dolu şiirleri temsil edebilecek kadar ince ve özel olan şu adam sayesinde üstesinden gelebiliyordum. O sırada gözüm Abdi'ye yöneldi. Başındaki çirkin fes şekli, bunun içindeki boş ve küflü beyni, özellikle bozuk kalbi; anlamsız, değersiz varlığıyla Behic'den ne kadar, ne kadar farklıydı. Biri insanların yetişmeleri mümkün ve gerçekleşebilir olan yetkinliğin doruğunda şöhret sahibi, diğeryse, insanlığın en ilkel ruh durumunda bulunan iki dünya örneği karşışımdaydım.

Gazinolarda laterna çalıyor, raks ediyorlar, orada toplanmış olanların hepsi de hay ve huy dolu bir koşuşturmayla eğleniyorlardı. Aşağıdan birtakım yeni arabalarla yeni kafileleler geldikçe, bir taraftan da buradaki arabalarla kafileler dile⁵ doğru yöneliyorlardı. Biz de tekrar hareket ettik. Dile giden ince yolda neşeyle çıldırmış bir kalabalık arasında şen ve mutlu olmak için onların taşıp coşan sevincine muhtaç olmamakla beraber bu neşeyle mutluluğumun arttığını hissediyordum. Dile geldik. Behic, “Üçüncü ve son durak yeri,” dedi. Hıncahınç halkla dolu gazinonun önü, sırayla arabalarla çevrilmiş burada da laterna çalınıyor, genç erkekler, genç kadınlar raks ediyorlardı. Fakat biz, beklemeden geçtik, yola düzüldük.

Artık araba, şimdi evlerin arasında, hızla ıssız yollardan dönerken, ben Behic'in karısı olarak beraber yapacağımız turları düşünüyor, gözümü kapayarak âdeta kendimi onun

⁵ Dil Burnu, Büyükkada

yanında mutlu ve mağrur görüyordum. Ah onun karısı olma mutluluk ve gururu... Bana, bütün görenlerin, bütün tanıyanların, yalnız onun karısı olduğum için gıptayla yönelecek bakışları altında nasıl iftiharla göğsüm kabaracak, nasıl mutlu olacaktım.

Şimdi, kesinlikle karar verdim, artık bu kuşku devri yeter. Eğer onun da benim hakkımda sandığım gibi duyguları samimi ve sağlamsa, bu mutluluk için hiç engel yok demektir.

24 Temmuz

Annemden bir mektup daha... Kaç gündür altın ışıklar içinde geçen hayatımdan sonra bu gayet şiddetli bir darbe olacaktı. Fakat asıl darbe şimdi onlar için benim mektubum olacak... Onlar, beni hâlâ jandarma komutanının üstünlüklerinden bahsederek tekrar anlayış ve değerlendirmeye davet ederlerken: “Ben kocamı buldum. Şair Mehmet Behic Bey’dir! Ve burada birbirimize nişanlandık,” diye yazsam, ne tuhaf olacak. Bana bula bula bir jandarma komutanının vereceği şüpheli mutluluğu bulan anam ve babam bu habere nasıl karşılık verecekler? Hayretlerinden donacaklar. Benim nasıl bunu başardığıma şaşacaklar. Fakat önce emin olmalı, önce onun tarafından bir güvence almalı.

Annemin bu mektubundaki zorlama ve tehdit, eğer bu mutluluk içinde olmasaydım beni epeyce kızdıracaktı! Beni hâlâ hafifmeşrep bir çocuk mu zannediyor? Benim nasıl ciddi, nasıl zor beğenir, nasıl metin bir kız olduğumu, kendilerinin jandarma komutanlarına karşılık benim bulduğum damatlarını takdim ettiğim zaman anlayacaklar. Ah, ya Rab-bim, acaba bir gün olacak mı, onu annemle babama götürüp: “İşte oğlunuz. Onu seviniz çünkü sevginize ne kadar layık olduğunu takdir edemezsiniz,” diyecek kadar mutlu olduğumu görececek miyim?

**28 Temmuz,
Gece Saat Bir Buçuk**

Bugün biraz kırıklığım olduğu için yatağımdan çıkmadım. Zaten bu gece amcam İstanbul'da kalacaktı. O olsaydı, mutlak gelip zorla beni kaldırırdı. Onun için akşama kadar rahat rahat yattım ve akşam da kalkmayacağımı onlara söyledim. Akşamüstü hava kararmaya başlamıştı ki, kapı çalındı. Aşağıda ev hayatınca olağanüstü bir hareket hissettim, bir misafir gelmiş olacaktı.

Meğer oymuş. Nigar geldi, söyledi. Şimdi onlar yemek yiyorlar, bense odacığımda, yatağımda şu satırları ruhumda derin bir hüznün, sonsuz bir matem olduğu hâlde yazıyorum! Bu hastalığım ne kadar aksi oldu. Bu akşam amcam da yok, onunla yine uzun uzun mutlu olacaktım. Eğer önceden, Hanım'a, Nigar'a yatağımdan kalkmayacağımı söylememiş olsaydım ne olursa olsun kalkar yemeğe inerdim. Hâlbuki şimdi, bu mümkün değil. Demek ki kendisini göremeyecektim. O ise belki benim için gelmişken göremeden mahzun mahzun yarın dönecek.

Ah, acaba böyle mi? Acaba benim için mi geldi? Onun kalbinde zerre kadar bir yerim var mı? Eğer öyleyse şimdi o da mahzundur, o da beni merak eder. Görmek, konuşmak, sağlığını anlamak için o da şimdi nasıl titrer. Eğer beni seviyorsa, ben kendisini görmek için nasıl titriyorsam, o da aynı endişe titremesiyle haraptı. Ah, bu aşk... Ya Rabbim, bütün evreni, bütün varlığı yaratmak, pek, pek büyük bir harikadır. Fakat yalnız aşkı yaratmak onların hepsinden büyük, hepsinden kutsal bir şeydir. Birbirini seven iki kalp için bütün dünya, bütün evren nasıl birbirlerinden ibaret kalıyor. Bütün afetler, bütün felaketler onlar için nasıl etkisiz, hiç oluyor!

Ah, onu görmek, onu tekrar işitmek... Ne kadar düşünsem o kadar mümkün değil... Şimdi sofradan kalkacaklar, hep birden salonda oturacaklar, eğlenecekler... Ben, ya ben ne yapacağım, ben ne olacağım? Of! Bu ne aksi tesadüf!

Yine o gece...

Artık kaderin bana yardım ettiğine o kadar inandım ki... Ne olursa olsun mutlu olacağıma eminim. Bu gece beni onunla uzun uzun yalnız görüşmeme izin veren, bu görüşmeyi düzenleyen bu dost tesadüfe nasıl şükrediyorum.

Yemekten biraz geç kalkmışlardı. Ben odamdan onların hareketlerini takip ediyordum. Daha salonda oturup kahveler içilmeden kapı çalındı, komşu kadınlar görüşmeye geldiler. Tabii, Behic için salondan çıkmak gerekti. O kendisine balkona çıkıp mehtabı seyretmekten başka yapılacak bir şey kalmadığını görünce, Hanım'ın yol göstermesiyle yukarı çıktı. Sofadan balkona çıkıldığını duydum, hanım aşağı indi. Yatağımdan, odamın balkona açılan penceresinden onun hayalinin dolaştığını gördüm. Yalnızdı, acaba Abdi neredeydi? Belki o da bu akşam, babasının yokluğundan yararlanarak gelmemiş olacaktı. Ve yavaşça yatağımdan inerek pencerenin önündeki koltuğa oturdum.

Saat bir buçuk olduğu hâlde, ayın on dokuzu olduğundan, ay daha ufukta yükselmemişti. Ben alt kanatları kalkmış pancurun arkasında yarı karanlık içinde otururken, o, orada benim vücudumdan habersiz dolaşıyordu. Böylece sabaha kadar benim vücudumdan haberdar olamayacağını düşünerek nasıl edip de orada olduğumu kendisine bildirsem diye üzülüyordum.

En sonunda, başka çare bulamadım, o öbür tarafa gittiği sırada küçük masadaki mumu yaktım. Bunda güya kendimi vücudundan habersiz olarak pencerenin önüne oturmuş gibi onun kitabını incelemeye dalmış göründüm. Benim tarafıma geldi. Ben yan gözle onu inceliyordum. Önce geçerken fark

etmedi. Fakat döndüğü vakit sandım ki, gördü ve tanıdı. Çünkü vurulmuş gibi durdu, sonra ben, “Acaba söz söyleyecek mi?” diye titrerken, o da uzun bir tereddüt duraklamasından sonra kuşkusuz cesaret edemeyerek tekrar aşağı doğru yürüdü. Tekrar bir daha gitti, geldi. Bu sefer artık daha fazla uzaklaşmaya dayanamaz gibi durdu. Sesi o kadar titrek, hâli o kadar perişandı ki, hileye, idareye filan başvuramadan, beni birdenbire görmüş gibi oyunlara filan gerek görmeden: “Hastalığınızı pek çok merak ediyordum, teşekkür ederim ki sizi pencerenin önünde böyle görerek rahatladım. Ne oldu-nuz rica ederim, nasılsınız?” dedi.

Ben de teşekkürle kendisine merak etmemesini söyledim. Bu sözü söylerken elimde kitabı kapamıştım. Kitabın ismini görerek, “Yine benim kitabımı mı okuyorsunuz?” dedi.

Ben gülümsemeyle onaylarken, o coşkun bir sesle:

“Beni bu sebeple ne kadar mutlu ettiğinizi mümkün değil tahmin edemezsiniz...”

Ben: “Niçin?” dedim. Asıl mutlu olan benim. Bu kitabınız beni o kadar vurdu ve etkiledi ki...

Hafifçe: “Oo,” dedi. Sonra sustu. Son derece heyecanlı görünüyordu. Ben de onun gibi son derece can yakan bir heyecanla titriyordum... Ne olacaksa, bu gece, bu görüşme sırasında olacak, diyordum. Kader beni bu geceyi tesadüfle mutlu etmek için lütfetmişti. Bu lütfu artık son dereceye kadar devam edebilirdi. Bu suskunluk bir dakika devam etti. O da, ben de tereddüt içinde, mutlak sözlerimizle ruhumuzun özlemle birden taşmasından korkuyorduk!

Sonra konuyu değiştirmek ister gibi: “Ne güzel bir gece!” dedi.

Ben: “Evet, pek sakın, pek durgun...”

Ayın doğuşunun parıltılarıyla ışık dolu ufkun derinliklerine bakarak:

“Ay doğmaya hazırlanıyor,” dedi ve orada bulunan alçak bir hasır sandalyeyi çekip pencerenin yanına oturarak kendisine özgü akıcı bir tavırla bana ay hakkındaki düşüncelerini anlatmaya başladı. Ayı, gökyüzünün, yıldızların sultanı kabul edermiş, bütün yıldızlar, onun uyduları olduğu için saltanat alayıyla o meydana çıkınca hepsi söner, kaybolurmuş.

Ben: “Ne kadar güzel, ne güzel bir şey olur, bunu da yazsanız,” dedim.

O zaman acı acı, “Kimin için?” dedi. “Yazılacak şeyler o kadar çok, yazmak arzusu o kadar üstünken, aylardan beri elime kalem alıyorum. Herkes bugün böyle şeylere o kadar kayıtsız, o kadar ilgisiz ki...”

O zaman ben, bugün takdir olunmuyorsa bir gün mutlaka mükâfatını göreceğine garanti verdim.

Tekrar acı bir gülümsemeyle, “Ne söylüyorsunuz, ben gençken, yani, layıkıyla yararlanacağım bir yaşta bu mükâfattan yoksun olduktan sonra... İhtiyarken yahut öldükten sonra ismim bütünüyle unutulsun, buna razıyım,” dedi.

Ben, bu fikre itiraz ettim: “Düşününüz ki edebiyatımız bu eserlerle zengin olacak... Sonra bugün ne kadar az olursa olsunlar, bizim gibi tutkunlarınızı da unutmayınız...”

“İşte yalnız bu var...” dedi. “Bilseniz kitabımı sizin takdir etmeniz bana nasıl bir coşku verdi. Özellikle sizin gibi her duygusuyla, her fikriyle, her hâliyle pek seçkin olan bir ruh tarafından takdir görmek beni ne kadar mutlu etti. Özellikle sizden bunu hiçbir zaman beklemezdim. Bu kadar mutluluğa hiç ihtimal vermezdim.”

Konunun tekrar tehlikeli noktaya yaklaştığını görerek titriyordum. Böyle olmakla beraber, titreye titreye kendimi zor tutarak sordum:

“Niçin? Benim diğerlerinden ne farkım var?”

“Ne farkınız mı var?” dedi. “Siz gökyüzünü süsleyen sonsuz yıldızlar arasında, parıltısıyla kendiliğinden ruhu çeken büyük gezegenler gibi nadir rastlanır bir şeysiniz. Siz değil tesadüf, yalnız uzaktan, hatta hayal olarak görülmesi bile bütün bir hayatı aydınlatmaya yeterli güzel Venüs olduğunuz hâlde, eserim hakkındaki iltifatınız beni nasıl mutlu etmez? Ve sizi görüp tanıyıp da vurulmamak nasıl mümkün olur!”

Ben, bu sözlerin ahenkli okşamalarıyla eriyor gibi titriyordum. O ise mutlaka bir kere nasılsa cesaret edip başladığı bu ifadede dokunakla ve hararetle devam etmekten başka bir şey yapamayarak:

“Yalnız bilsem ki bu lütuf ve sevginiz, sadece eserim hakkında değildir; bilsem ki, o eserin sahibi hakkında bu zerre kadar olsun mevcuttur, bunu bilsem, ah, bunu bilsem...”

Bu son sözler, o zamana kadar, hiçbir vakit, hiçbir fırsatla hissetmediğim bir ruh coşkunluğuyla beni sarhoş ve güçsüz bırakmıştı. Sustuğu ve sesi hasret dolu çılgılığıyla henüz kulağında titrerken, ben, yüreğimin bütün heyecan ve çarpıntısıyla ona, “Evet, evet bil, bil ki seninim... Hem sonsuza kadar, sonsuza kadar...” demek için öldüğüm hâlde heyecanımdan buna gücüm yetmiyordu. Buna karşılık, bilmeyerek, içinde olduğum iç sıkıntısından beni kurtaracak bir adamdan yardım istiyordum gibi kendiliğinden elimi kendisine uzattım. Ve elimi onun elinde hissettiğim vakit zannettim ki hayatımdan çıkıyorum; sandım ki, yalnız pırıltıdan, yalnız güzel kokulardan oluşmuş bir hayal dünyasında yaşamaya başlıyordum. Daha doğrusu, sandım ki ölüyorum. Her zerrem başka bir titreşiyle, başka bir alevle, ateşle doluydu. O şimdi elimi, sahip olması olanaksız bir mutluluk hâzinesi gibi temastan titreyerek lütuf ve okşamayla dudaklarına götürmüştü. Onun nefesini tenimde duyduğum an kendimden geçerek aydınlık içinde eridim. Ve onun: “Demek kabul ediyorsunuz, beni reddetmiyorsunuz. Öyle mi, öyle mi?” sözüne son nefesi verir gibi: “Evet, evet, hem mutlulukla, hem mutlulukla...” diye inledim.

İki dakikalık bir mutluluk sükûtu içinde sustuk. O vakit o, tekrar, ufkun üstünde bütün görkemiyle yükselmekte olan ayı göstererek: “Bakınız, görüyor musunuz, mutluluğumuzu tebrik için bize şenlik yapıyorlar?” dedi.

Sonra, uzun uzun konuştuk; uzun uzun birbirimize hayatımızı, arzularımızı anlattık.

Şimdiye kadar kâbus dolu bir emel içinde harap ve sefil nasıl sürünmekteymişim! İşte bu saatten itibaren hayata girdim ve bu saatten itibaren ruhumun bütün kuvveti, bütün genişliğiyle yaşıyorum.

Öbür sabah...

Artık şimdi anneme, kızının evliliğini merak etmemesini yazma zamanı geldi. Onlar bana koca olarak jandarma komutanını bulmuşlardı. Ben de onlara damat olarak *Elhan-ı Nücum* şairini takdim edeyim.

Oh, ya Rabbim! Dün ile bugün... Hayat o hayat, manzara o manzara. Güneş yine eski güneş, gökyüzü yine dünkü gökyüzü... Fakat her taraf bugün nasıl ışık ve altın, her taraf nasıl renk ve güzel koku, her taraf nasıl gülümseme, her şey, her taraf nasıl neşe dolu... Çünkü dün yalnız seviyordum... Bugün biliyorum ki seviliyorum...

Evren bütün servetleri, bütün saltanatlarıyla, hayat, bütün neşeleri, bütün gülüşleriyle vardır. Fakat bütün bu yıldızlar, mehtaplar, çiçekler, bütün neşeler, gülüşler, güzel kokular, ışıksız, lezzetsizdir ve sizi mutlu edemez... Çünkü kalbiniz, çünkü ruhunuz titremiyor. Çünkü sevmiyorsunuz... Ve sonra, sadece seviniz. O zaman her şey sizin için başka parıltılarla yaldızlanmış, her şey başka bir delice sevmeyle, parıltılarla sarhoş olur! Parlar, her şeyin yalnız sizin mutluluğunuzu aydınlatmak için yaratıldığını anlarsınız.

Bugün dünyanın niçin yaratıldığını, bu gökyüzünün, bu yıldızların, bu insanların, hatta Allah'ın bile neden meydana geldiğini anlıyorum. Hep aşk, yalnız, yalnız aşk için... Aşk olmasa hiçbir şey olmazdı: Bütün varlıklar, bütün atomlar yalnız aşk soluyor ve yalnız aşk için yaşıyor... Çiçekler renk ve kokularını, yıldızlar tebessümlerini, kuşlar şarkılarını, deniz dalgalarını, gökyüzü bulutlarını, rüzgâr esintilerini hep aşk için veriyor...

Niçin çalışıldığım, niçin ilerlenmek istenildiğini, hatta niçin, niçin yaşanıldığını onun dudaklarının temasıyla ruhum sarhoş ve divane kaldığım bugün anlıyorum: Aşk, hep aşk için... Yalnız onun için...

***Prences Maria Vapuru,
5 Ağustos, Cuma Gecesi***

Kim derdi ki şu mutlu satırların altına böyle zehir dolu ve kederli satırlar yazacaktım! Kim derdi ki bir hafta önceki mutlu ve ışık dolu Pervin, bu gece bu kadar yaralı ve kırılmış, bu kadar harap ve perişan? Üç ay önce aynı vapurla mutluluk bulmak ümidiyle gelmiş olduğu İstanbul'dan, yine o vapurla bu kadar kırık ve harap dönecek!

Bir hafta önce kendi elimle mutluluktan inleye inleye yazdığım şu yukarıki satırları görmeye tahammül edemeyeceğimi bildiğim için, cesaret edip de kaç gündür bu defteri açamamıştım. Fakat ya Rabbim! Ne hafta! Ne acıklı, ne kahreden bir azab ve işkence haftası!

Bir kere üç gün kendimi bilmeyerek ölüm hâlinde gibi yatağımda inledim, kendime geldiğim vakit bu uğursuz şehirde bir saat, bir dakika daha soluk almaya gücümün yetmeyeceğini anladım. Ve hemen İzmir'e koşmak için teşebbüs ettim... İşte bugün en sonunda vapura bindim. Ve bu sefil çevreden uzaklaşıyorum. Fakat hâlâ hasta, hâlâ güçsüz, ölü gibiyim... Kim bilir daha kaç aylar, belki de seneler, ruhum bu elemle sızlayacak!

Ne düşüş, ne dehşetli, ne zalim bir düşüş ya Rabbim!

Üzüntümü dizginleyip anlatmaya çalışayım:

Onunla balkonda, yalnız görüştüğümüz gecenin ertesi akşamı sofrada hep beraber yemek yiyorduk. Ben, o gün de mutluluğumu sindirmek için akşama kadar yataktan çıkmamıştım.

Sofrada her zamanki gibi aynı törenle, yemekle meşgulken, Hanım garip garip, anlamlı gülümsemelerle uzun uzun

bana baktıktan sonra, en sonunda hiçbir gereği olmadığı hâlde bugünkü gençlerin evlilik hakkındaki düşüncelerinden bahsetmeye, hepsinin tek hedeflerinin servet olduğunu söylemeye başladı.

Ve devam ederek, “Efendim bugün aranılan şey ne terbiye ne akıl hatta ne de güzellik... Yalnız para arıyorlar kuzum, para, yalnız para... Ve zengin olmayan kızlara, ne kadar terbiyeli ne kadar güzel olursa olsunlar, koca yok! Bir kız da bir erkeğe varacak mı, yalnız maaşını soruyor. İşte bugünkü evlilikler...”

Ben, kendimi ve Behic’i düşünerek, Hanım’a yanıldığını söylemek istiyordum. Fakat ben daha söylemeden o bana bakarak: “Bilirim ki, siz bu fikirde değilsiniz. Fakat sizin fikirleriniz hep çocukluk... Bugün İstanbul’da sizin fikrinizde kimse kalmadı... Hatta ne kadar memnun oldum, şairdir filan diye ben kendisini biraz havai bir genç zannederdim. Hâlbuki dün gece Behic’le biraz bu meseleye dair konuştuktan sonra bir kızın güzelliği, terbiyesi, ne derece olursa olsun serveti olmazsa beş para etmeyeceğini o da söyledi ve ‘Yaşamak için hayal değil, hayat gereklidir!’ dedi.”

Amcam alışıldık davranışıyla homurdandı: “Aferin Behic’e, ciddi erkekmiş...”

Bu sözler fikirlerince benim için bir darbe olacaktı. Fakat sebebini kavrayamadığım için oldukça kayıtsız kaldım.

Yemekten sonra amcamla Hanım salona geçmişlerdi. Tekrar yanıma sokuldu, son derece mutlu ve neşeliydi. Onun bu mutluluğundan bir kötülük bularak korktum. Çirkin çirkin gülümseyerek, “Biliyor musun Pervin, annem o sözleri niçin söyledi?” diye sordu.

Ve o zaman anlattı ki; meğer Behic’in son günlerde öncekilere göre sık sık gelmesi Amca Bey’in dikkatini çekmiş. Bunun benim için olduğunu zannederek, Hanım’a bir daha geldiği vakit beni almak fikrinde olup olmadığını sorması-

nı tembih etmiş. Ve o gece, Hanım misafirler gittikten sonra Behic’le görüştüğü vakit, kendisine bunu sormuş. Behic babamın işi ve serveti hakkında kendisinden bilgi istemiş ve benim istediği kadar zengin bir kız olmadığımı öğrenince, “Zengin olsaydı belki alırdım, kız kötü de değil, hoşuma gidiyor. Fakat yaşamak için insana hayat gereklidir, hayal değil.” sözlerini söylemiş.

Bunun üzerine Hanım, hiç olmazsa ben gidinceye kadar kendisinin bir daha gelmemesini tembih etmiş, o da öbür sabah çıkmış gitmiş.

Ben bu sözleri önce kulaklarım uğuldayarak dinledim. Nigar soğuk bir memnuniyetle devam ettikçe, gözlerim karmarmaya başladı ve bittiği vakit yüksek bir yerden düşüp kemikleri hurdahaş, kımıldamaya gücü yetmez, soluk alamaz bir hâlde kederli ve çarpıntı içinde soluyanlar gibi ezilmiş kalmıştım. Bu harap hâlimde zavallı beynimde bir söz, inatçı, katil bir ısrarla çarpıyordu: “Çünkü, yaşamak için hayat gereklidir. Hayal değil...”

Bugün bir hafta geçtiği hâlde hâlâ beynimde aynı sözler, aynı şiddet ve ateşle dövünerek beni sersem ve harap ediyor: “Yaşamak için hayat gereklidir, hayal değil.” Öyle mi? Bu kanunun amcam ve benzeri gibi adamlar için temel koşul olmasını anlıyorum fakat *Elhan-ı Nücum* şairi, her hâliyle o kadar bu çevrenin üstünde yaşadığını ilan eden Behic Bey’in de bu fikirde olması nasıl düşünülebilir ya Rabbi?

Demek ki, İstanbul’un en maddi, en kaba adamları için nasılsa, en seçkin, en ulvi şairleri için de hayatta gerekli olan şey yalnız servet, yalnız para, öyle mi? Demek ki bütün bu beylerin gözünde paranın karşısında incelik ve ulviyetin, soyluluk ve temizliğin hiç, hiç önemi yok! Hayat yalnız, yalnız para... Öyle mi? Ama siz, buna karşılık bugün pek nadir rast gelinen bakir bir ruhla, masum bir vücuda ve aydın bir beyne sahipmişsiniz. Değil mi ki zengin değilsiniz, kabule

değer olamazsınız. Öbür tarafta namus ve temizliklerini daha küçücükken sarf ve heba eden adi, pis kızlar, servetleri uğruna makbul, saygın karılar olurlar. Çünkü bu beylere para, yalnız para, güzellik, namus ve terbiye yerine yalnız, yalnız para gerek. Babalarının bin güçlkle kazandıkları paraları için ne hayvan ne cahil ne terbiyesiz kızlar, kıymetli karılar oluyorlar da kocaları kayınpederlerinin bu pis servetleri için karılarının bin türlü rezaletine tahammül ediyorlar.

Herkes için bu olabilsin fakat ya Rabbim, Behic için, *El-han-ı Nücum* yaratıcısı, ince yürekli ve seçkin Behic için bu nasıl mümkün olur! Nasıl inanılabilir ki onun gibi yüksek bir yaratık da bunlardan olsun? Ah, şairleri bile bu kadar maddi, bu kadar adi olan zavallı, zavallı, zavallı millet!

Peki, mademki o da bu fikirdeydi, öyle ise benden ne istiyordu? Evet, eğer gözü yalnız paradaysa, benim zengin bir kız olmadığımı ilk günden soruşturabilirdi. O hâlde benden ne istiyordu? Demek ki beni ciddiyetle sevmiyordu. Ben kendisi için en temiz isteklere varlığımı terkettiğim hâlde, o benimle yalnız, yalnız eğlenmek istiyordu. Demek ki beni de birtakım bildiği kızlar gibi onursuz ve namussuz bir şey zannediyordu? Ve benimle de beş on gün eğlenecek, belki güzelliğim ve hatırım için bundan sonra yayımlayacağı kitaba iki üç şiir ekledikten sonra, bir gün hevesini alıp beni de terk ve ihmal edecekti, öyle mi? Nasıl bilmiyordu ki Pervin ölür de böyle şeye müsaade etmez. Nasıl bilmiyor ki Pervin için aşk, ne kadar kutsal olursa olsun onur daha kutsaldır. O kadar özel, o kadar seçkin görünen bir erkek de ben kendisine tam bir masumiyetle sonsuza dek ruhumu vakfettiğim hâlde, beni böyle vicdansızca aldatmaya cesaret ederse, ya Rabbim, bundan sonra ben kime ve nasıl, nasıl bir güvenle irademi teslim edebilirim? Of, demek o da, o da, beni aldattı. O hâlde bunların hepsi de bir, hepsi de aynı şey... Bir Abdi ne ise bir Behic de o, öyle mi? Ah pisler, pisler...

Oh, ne yapmalı? Öyle ise aldanmamak için ne yapmalı? Anamız, babamız bizi anlamsız göreneklere, saçma usullere, kayıtsız bir boyun eğmeyle kurban ve feda ediyorlar. Kendimiz ne kadar dikkatli, ne kadar kılı kırk yaran olursak olalım, memleketin bu hayatı içinde mutlaka böyle aldanmaya mahkûm olursak, demek ki bizim için kurtuluş çaresi yok. Mutlaka kurban olup harcanacağız... Bu kadar parlak görünüşle beni bu kadar büyülemiş olan bir şair, böyle adi bir adam çıkarsa, demek ki bu çevrede kocamı kendi kendime seçmek için böyle maceradan maceraya, yani tehlikeden tehlikeye, belki de pislikten pislığe düşmek gerekecek... İşte buna hiç tahammül edemem... Kuşkulu bir mutluluk peşinde böyle kirlenmeye asla tahammülüm yoktur.

On dokuz sene, bu kadar benzerlerimin özgür, saf bir hayat sürmeye güçleri yetemediği tehlikeli bir hayat devresinde temiz ve masum koruduğum ruhumun temizliğini kirletmem. Mutlu ve kirlenmiş olacağıma, talihsiz ve temiz olmayı yeğlerim... Bu ilk deneyimimden, böyle zamanında haberdar olarak masum kurtulduğuma yine son derece minnettarım.

İşte bunun için İzmir'e gider gitmez, daha onların hiçbir sözüne meydan vermeden, anneme, babama, "Beni istediğiniz adama veriniz," diyeceğim. Hiç olmazsa talihsiz, ağlayan bir hayat istemesem bile, namus ve temizlikle yaşamış olurum. Ağlamayla, iniltiyle vakit geçiririm fakat kendi kendime incelik ve merhametle bakarım, nefret ve tiksintiyle değil.

Hem bu cahil çevrede babasının anasının rehberliğiyle kendine layık olmayan ve hiçbir hâli ve tavrı ruhuna uygun olmadığı için, ölünceye kadar nefret ve çirkinlik içinde beraber ömür geçireceği erkeğe feda ve kurban olan ilk kız benim olacağım?

Yüzyıllardan beri daha nice nur gibi genç kızlar, bu uğursuz gaflet içinde, bu uğursuz yöntemle kurban olarak aynı sa-

vaş meydanında şehit olmuşlar ve bugün inat uğruna feda olan bütün bu zavallı kızlara merhamet edilip de adamca, insanca bir yöntemle bu uğursuz âdetler düzeltilinceye kadar daha nice binlercesi sürekli kurban olacaklar.

Bugünse sıra bana geldi. Haydi Pervin, cesaret ve metanet... Öyle ise elveda, elveda sana ey kalbimi ilk defa coşku ve şiirle titretmiş olan masum aşk! Elveda... Elveda... Çünkü artık ben başka bir adamın karısı olacağım ve bu adamla evliliğimin üzerine böyle temiz bir mutluluk hatırasını bile saklamak istemem...

*Anadoluhisarı,
2 Temmuz-12 Ağustos 1327*

